

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

1 1969

poština plačana v gotovini

VSEBINA :

CILJ JE SONCE — POT JE MEGLA Matjaž Kmecl	1
TURNO SMUČANJE France Zupan	5
HODIL PO ZEMLJI SEM NASI Stanko Kos	12
V ENEM DNEVU NA RAZORU Tone Wraber	15
ČUKOVA PAMETNA POT Miran Marussig	16
DRUŽINSKI TRIPTIHON Jože Humer	17
BISCKOVI MAMI ZA SEDEM DOBRIH ŽELJA Biba Klinar	20
BOLNE AMBICIJE Ciril Praček	20
STEBER SONCA IN LUČI Jože Kodre	22
KOGLU NA OBISK Ing. Bojan Pollak	23
BRDA, BRDA Ludvik Zorzut	25
TOSC Janez Gradišar	26
NAJSTAREJŠE PLANINSKE KOČE V SAVINJSKIH ALPAH Ciril Hočevar	28
DRUŠTVENE NOVICE	33
ALPINISTIČNE NOVICE	42
VARSTVO NARAVE	44
IZ PLANINSKE LITERATURE	45
RAZGLLED PO SVETU	46
NASLOVNA STRAN: TRIGLAV S KANJAVCA — Foto Albert Sušnik	

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.— ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

Združene papirnice Ljubljana

LJUBLJANA — VEVČE

Ustanovljene leta 1842

IZDELUJEJO

SULFITNO CELULOZO I. a za vse vrste papirja

PINOTAN — strojljni ekstrakt

PAPIRJE ZA UMETNIŠKI TISK

ENOSTRANSKO PREMAZANE CHROMO PAPIRJE

ILUSTRACIJSKE PREMAZANE PAPIRJE
BREZLESNI PAPIR za grafično in predel.

industrijo za reprezentativne izdaje, umetniške slike, propagandne in turistične prospekte, za pisemski papir in kuverte najboljše kvalitete, za razne protokole, matične knjige, obrazce, šolske zvezke in podobno

SREDNJEFINI PAPIR za grafično in predelovalno industrijo:

za knjige, brošure, propagandne tiskovine, razne obrazce, šolske zvezke, risalne bloke, itd.

KULERJE ZA KUVERTE, obrazce, bloke, formularje, reklamne in propagandne tiskovine

PELURNI PAPIR bel in barvan

ZAHTEVAJTE VZORCE!

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije I. 1969 — št. 1

CILJ JE SONCE — POT JE MEGLA

Matjaž Kmecl

Ukazal sem privedi svojega konja iz hleva. Služabnik me ni razumel. Sam sem šel v hlev, osedlal konja in ga zajezdil. V daljavi sem zaslišal trobiti trobento; vprašal sem ga, kaj naj to pomeni. Nič ni vedel in nič ni slišal. Pri vratih me je zadržal in vprašal: »Kam jezdiš, gospod?« »Ne vem,« sem rekel, »samo proč od tod, samo tako bom lahko dosegel svoj cilj.« »Torej poznaš svoj cilj?« je vprašal. »Da,« sem odgovoril, »rekel sem ti: proč-od-tod, to je moj cilj.« »Nič brašna nimaš s seboj,« je rekel. »Ne rabim ga,« sem rekel, »potovanje je tako dolgo, da se bom izstradal, če ne bom na poti nič dobil. Nobeno brašno me ne more rešiti. Saj je k sreči resnično neskončno potovanje.«

Franz Kafka

Drage planinske tovarišice in tovariši. Ta spis je poročilo o tem, kako sem letošnje jeseni potoval k Triglavskim jezerom. — Toliko časa sem bil na Dunaju bolan od tega, da letos ne bom mogel gor, da sem začel hoditi na planinska predavanja. Poslušal sem govore o tem, kako moderna tehnologija krade človeku predvsem troje stvari: čisto vodo, čisti zrak in mir, tišino; kako privatna iniciativa neusmiljeno zasekava svoja turistična podjetja v najlepše predele Dachsteina in drugod, kako zraste iz sle po intimnejšem stiku z naravo na obrobju Dunaja vsako leto po 50 000 vrčičarskih kurnikov (viken-dov), kako ta iniciativa golta pokrajino, ki ni neskončna, kako je neka anketa pokazala, da trpi 76 % Dunajčanov za nespečnostjo, ki jo povzroča motorizacijski hrup, kako je vsak drugi pacient v dunajskih bolnišnicah civilizacijski nevtotik, kako se je treba proti vsem tem stvarim

boriti, čeprav pogosto vse skupaj prav nič ne pomaga, ker je privatna lastnina nedotakljivi in sveti temelj družbenega sistema — poslušal sem te govore in postajal še bolj bolan — in patetičen hkrati: stara, neozdravljiva bolezen številnega slovenskega planinskega občestva.

(Tiste mile orgije macesnovih in nebesnih barv, tiste utešljive samote po semanjeromarskem polnem vrvežu, zelena tema jezerskih gladin, suhi ostanki rapontike na pobočjih pod Tičarico, macesnova pomarančnost pa kri krljike in blagi valovi čreslovinastih duhov odmirajočega listja!) — Ali je še kaj blagodejnejšega za civilizacijskega bolnika? — Odgovor je jasen, bil je nemuden: Ne, ni, v nobenem primeru! Nanagroma sem jo odkuril domov.

— Pot je znana: čez Komarčo ali od Komne, čez Štapce ali s Hribaric; ali pa iz Trente ali pa po Špičju — čeprav tam veliko manj. — Tokrat je bila megla, pršelo je: skrajnje nelogično glede na sončnost prejšnjega dneva. Visoke, ozke, črne smreke s povešeno prilleglimi vejami so se zabadale v sivo belino. Mrakobna gotika, visoko seznanje po nedosežnem in nerazumljivem: vse je majhno, samo skrivnost je velika. Šumenje tišine, kapljice, zgibanje listja; nagel in šumen vzrftot velike ptice — lirika mračne tišine. — Nočem reči, da je to kaj škodljivega za civilizacijskega bolnika, vendar se mi ta gotska megla, nabodena na dolge, ozke črne smreke, ni zdela niti od daleč primerna osnova za pričakovano evforijo, rajsko blaženost človeka, ki se mu zdi, da se mu glava omotično napihnjeno sprehaja po prijetno mlačni, bleščeče temni plavini neba, medtem ko mu noge igraje poskakujejo po čudežnem rumeno, oranžno, olivnorumeno, rdeče šumečem svetu. Nekje je potem pri roki tudi blazina suhe šumeče trave, na katero se je mogoče spokojno položiti, zamižati in biti prelepo otroško prepričan, kako se je naenkrat ves ta prelepi svet strnil v nas same, kako se nam je brezpogojno pokoril, kako se odziva našim pobudam, kako nas prijetno greje in kako je po tej naši izjemni volji tačas dolina nezanosno zamegljena. Oči je treba le za hip pripreti in že se visoko zgoraj med za-

strtimi prameni poševnega sonca motno zarišejo razdrapani obrisi vrhov. Ali pa: samo malo je treba zavrteti glavo (majhen napor — res!) in že je mogoče na doseg roke gledati gamse, mirne in tihe, zaskrbljene pred zimo. Takšna so jezera jeseni (če je lepo vreme).

Tokrat je bila megla. Človek je prikrajšan za temeljno zadoščenje: naj se obrača sem ali tja, niti enkrat samkrat se mu ne zazdi, da si je uspel kaj pokoriti; nikjer ni zrcala, ki bi bleščalo njegovo voljo in moč. Kjer se megle za hipec razkadijo, je videti mokre skale in za njimi jeklenočno sivino vodonosnega neba. Veter ne potegne; pravzaprav potegne, ampak neodločno in le tu pa tam; naša volja je, da bi moral potegniti z vso silo, vendar noče. Naša volja je, da bi moral biti toliko močan, da bi razgnal meglo, da bi razgnal oblake, da bi posušil travo, da bi se vlegli na suho rumeno blazino, zaprli oči in skozi priprte trepalnice blagopočutno opazovali prosojne obrise gora, mirne sence divjih koz, macesnovo pomarančnost. — Ampak noče. In to daje misliti:

Pokaj, vraga, je bilo treba riniti gor! — Tako nato optimistični dvom: zgodilo se je že, da je bila pri koči megla, rezal bi jo lahko, malo više, že na pol pota do Ledvičke, pa najlepša, najbolj blaga jasnina. — In če je ni tam, potem je mogoče na Prehodavcih. Tam čez je odprto, tam mora vleči veter.

In res više gori skozi megle priorglajo široke, svetlorumene slutnje sonca. Naenkrat se zazdi človek sam sebi patetičen podeželski organist (spreletijo ga mravljinici), ki je vse življenje hrepenel po velikih orglah in brezštevilnih registrih, ki je slutil neznano lepoto, pa je bila orglicam na podeželskem koru, zaudarjajočem po potu in zemlji, nedosegljiva. Zato se je odpravil v veliko katedralo (npr. k Sv. Štefanu, kjer prof. Mück vsako sredo zvečer pripravlja svoje teatralično pompozne improvizacije ter pobira prispevke za nove orgle). Tu bi se usedel na stol in vsaj enkrat v življenju privabil izpod velikanskih obokov in iz kot drevo debelih piščali tisto lepoto, ki ga je vsega zaklenila v veliko, nedopovedljivo hrepenenje. — Zato pospešimo korake, tečemo: čimprej! — Boli? Seveda boli, ampak kdo bo na to zdaj mislil! Je težko? Seveda je težko, ampak sonce posveča težave. Peter Rosegger, kakorkoli ga že imamo zapisanega, je nekje rekel: Težja kot je pot, večja je milost. — In tako se približuje zgornji konec doline. Prikaže se rob Prehodavcev. Ampak pravega sonca tudi tu ni. Sem in tja se za hip posveti, potem spet zgine. Veter? Da, veter je močnejši in neprijetnejši. — Napočil je

torej trenutek, ko se je treba vprašati, ali se sploh splača gor, do koč. — Daleč ni in mogoče se na drugo stran lepo vidi, v Zadnjico, na Kriške pode, na Razor. Če posije sonce na barve spodaj po trentarskih kotih, je to lahko nekaj najlepšega. Seveda najlepšega, če so jezera v megli.

Zato hitro še tiste četrte ure do roba; veter je vse nasilnejši, oster, mrzel, megle razvalja v tenke plasti in jih meče onkraj ko rezance; tam zginevajo bogve kam. Ozebnik kaže svoja pobočja: enkrat bo treba tudi tja, Kugy je delal reklamo zanj — to sem rekel že stokrat, storil še nikoli. — Dol do dna se sem pa tja vidi, napravi se kakšna luknja, da je mogoče slutiti rjavino bukev na belemrodu; letos listje nima prave barve, preveč mokro je bilo, — porjavi in odpade. Razor, Kriški podi, Bavški Grintavec? Ni jih; se pravi, so, pa so skriti za debelimi usedlinami negibnih megla; ko da tu, na Prehodavcih, ne bi pihal takšen zoprn veter, da se je vse živo poskrilo, zateklo. In tako ostajajo le luknje na Ozebnik, na dno spodaj, nazaj proti Zelnarici — in spomin na idilični poletni sprehod čez Špičje, na majestetično lenega kozoroga, na samotne gade in na neštete šope planik, nebin, netreska, vseh vrst grintov in kaj jaz vem česa vsega še. — Veter je vse bolj zoprn. — Tako se naenkrat prikrade nova misel:

Veter vleče po dolini navzgor; tu zgoraj se skorajda že dela sonce, torej mora biti spodaj, okrog koč, že karseda jasno. Nič ni zamujenega, samo pot pod noge. Spodaj je prej čepel v zavetju limonovega dotlehnega macesna šop velikih poletnih marjetic in zraven še jesensko sveža skabioza, malo dlje blazina iz samih rosno belih smiljk. Če bi sijalo sonce, kaj more biti na sliki brezmadežnejšega kot to? Poleg tega se držijo rjavorumenih iglic gotovo še bisernate deževne kapljice, ki se v žarkih odzadnjega sonca bleščijo v nešteti mavričnih robovih in tako učinkovito dopolnjujejo to barvito podobo. — Mrzlično sem pobasal kramo v nahrbtnik, potipal, če imam fotografski aparat s seboj in se urno odpravil navzdol. Nič ni zamujenega, treba je samo pohiteti, konec oktobra je dan že kratek, senca pade na dolino in spet ne bo nič. Spet se vrstijo jezera eno za drugim, veter ponehuje, gamsov je vse več, megle vse stanovitejše, mir vse bolj popoln. Končno zašumi v tišini glas Močivca in tu je dvojno jezero. Od zgornje strani gledam skoz čisto macesnovo hosto, skoz mlečno slutnjo rumenega in oranžnega z veliko rdečo krpo samotnega listnatega grma na sredi — proti vodi. Potem grem okrog,

preliv je črn in suh, razočaran sem: nič, ves dan nič. Karkoli pričakujem, vse je le utvara, zastoj-karsko upanje. Črni rob okrog jezera obroblja ves dan. Sonca ni, barve so mlečnate.

Ampak nekaj je pri vsem tem presenetljivo: razočaranje ni pravo razočaranje. Civilizacijski bolnik je v mnogočem pomirjen; in celo ko da je zadoščenje in pomirjenje večje od razočaranja; ali ko da je megla in ves ta negibni, mokri nemir zelo dober nadomestek za mile orgije macesnovih barv z barvami jezer in neba. — Ne! To možnost odločno odklanjam! To ni res! Tako ne more biti! Macesni in jezera v oktobrskem soncu, to je enkratno! — Ampak — čutim, res čutim — zadoščenje bo kmalu prijetnejše od izneverjenih pričakovanj; res čutim. (Tako zapisujem stvari, ki se jih dober planinec pravzaprav sramuje; v takšnem trenutku se raje potuhne v krepko ali tudi manj krepko šalo. Prijatelj ali vsaj dobri znanec France Zupan bi gotovo pripomnil, da sem se pisateljskih veščin učil pri Gregorinu, kar bi se mu zdelo seveda skrajno slabo.)

— Pot se med redkimi macesni zgublja v meglo. Znana široka pot proti Komarči in na Ovčarijo okrog hriba. Spodaj pri Savici je avto, če človek stopi, je čez dve uri spodaj in čez štiri v Ljubljani. — Pot je v megli videti tihožitna, zgubljena, pomirjena sama s seboj, idilično čista — pa vendar brez vidnega cilja; njen cilj je skrit v megli, neznan je, pravzaprav skrivnosten. — Komarča in Savica? — Ne, saj pelje taista pot tudi na Ovčarijo.

No, pa Ovčarija! — Ovčarija da je cilj? Ni Ovčarija, lahko pelje v Lopučnico.

No, pa Lopučnica! — Tudi na Komno se pride po njej.

Saj, pa Komna! — Ali pa na Viševnik in Pršivec! — Vidiš, da nima cilja; ali pa jih ima neskončno veliko. Pelje tudi v meglo: megla lahko pomeni pričakovanje, skoz meglo lahko priorgla sonce; skoznjo se lahko prikaže težko sivočrnoplavo vodonosno nebo, to si videl danes. Megle je lahko na nekem vrhu konec! Kaj je še lepšega, ko biti konec septembra ali v začetku oktobra na Triglavu: zgoraj miloba brezvetrnega sonca, spodaj morja in oceani megle, nepregledna tišina in pa koprene pred Jalovcem, Mangrtom, Poliškim Špikom. — Ali pa megle ni konec: ko da ne bi vedel, kaj da je celodnevno pranje po hribih, Megla skriva in odkriva divje koze, utiša macesne, jim naniza rosne kapljice na igle, veter jih otrne, veter vzdigne megle in v rume-nem zavetju mladega macesnovca se pokaže šopek nebesnomodrih skabioz.

To je megla. To je vse, česar ne vemo, nenehna alegorija tega, da smo, kar smo in kar bomo. Ali mora pot imeti svoj cilj? Ali pa si ga mogoče zmeraj sproti zastavljamo sami? Ali je cilj trden, nepremičen, enkratno, znan in jasen? — Ali ni naš cilj za družino in najbližje svojce naše vračanje? Za nas same pa odhajanje in doseganje? Za nas upanje, za druge, ki nas gledajo od daleč, treznejše, prazna utvara? Za nas mile orgije macesnovih in nebesnih barv, za naravo leganje k počitku. — Kaj je to potemtakem, cilj? Neznan ostaja, kakor ostaja neznan prihodnost. Megla je in nekaj za njo; nekaj, kar je, in nekaj, kar hkrati ni.

Tako zdaj natančno vem: samo pot je in pot je zadoščenje. Mar se nam v življenju zmeraj znova ne dogaja, da krenemo po njej, ne da bi dosegli cilj? Ta hip se spomnim Cankarja, Franckinega večnega teka za vozom (Na klancu) ali Mencingerjeve Hoje na Triglav, ki ga ni nikoli dosegel. Ali množice ljudi, ki so se odpravljali ali celo odpravili na božjepotno stezo proti troglavi senci, pa jim je zmanjkalo volje in poguma. Da, cilj so si jasno predstavljali: oddaleč troglavo podobo, rdeče obrobljeno od sončnega zahoda, pobeljeno od nenadnih snegov; ampak poznali in predstavljali so si ga le kot senco, kot boga, brez poti do njega. Kdor pa se je odpravil do cilja, je v malem in nezavedno doživljal alegorijo poti vsega živega: začetek ali rojstvo, ovedenje vseh težav, premagovanje velikih in majhnih zaprek, ta sonce drugi meglo, ta zemljo, drugi religijo, tretji stvari, četrti slutnje, potem spet točo in sneg, vsi evforijo doseženega cilja in potem potešeno vračanje, utrujenost ter končno povrnitev tja, od koder je stekla pot — v neobstojanje — človeka ali planinca — v senco neobstoječega.

Kar pri tem tvori zadoščenje, pa je radost nad zmago, utvara doseženega cilja, prepričanost o smiselnosti poti: te, enkratne — kot daljnega odseva one druge, daljše, človeške, nerazumljive. Stehnizirano in družbeno organizirano življenje z neštetiimi uslužnostnimi službami vabi človeka v popuščanje do lahkotnosti; v moderni proizvodni tehnologiji je treba biti avtomat — z zadoščenjem avtomata. To pa človekovo slo po ustvarjalnosti kar naprej draži in umirja obenem. — Če je le predmetno kolese v tehnološkem stroju, mora svojo uveljavitveno slo po ustvarjanju, svoj gon po stvarilnem delu v nečem izživeti. Tako ni čudno, da je toliko odličnih alpinistov izšlo prav iz industrializirane, jeseniške, proletarske sredine. Čeprav je seveda spet res, da takšne kompenzacije ni mogoče doseči samo v steni, kakor se

tu in tam ponosno zazdi kakšnemu nadobudnemu alpinistu: alegorijo življenjskega osebnega ustvarjanja je mogoče doseči vsakemu šodrovcu, celo slehernemu planinskemu goljufu, ki si vsake četrte ure krade počitek trdeč, da so mu v čevljev padli kamenčki, ki ga neusmiljeno žulijo in jih je treba stresti, kar pa je mogoče storiti le z dolgotrajnim odvezovanjem, sezuvanjem, obuvanjem in zavezovanjem — vse seveda v udobnem in blagodejnem sedečem položaju. Smo pač različni ljudje različnih sort. Koliko se nas tudi v življenju kar naprej sezuva in čisti čevlje, koliko kar naprej vleče iz žepa steklenico, koliko kar naprej kriči in jodla od sproščenega navdušenja — ali pa kar tako, iz navade in različnih instinktov.

Tako se gorolazci zmeraj znova odpravljajo v pravljico ustvarjalnega smisla (celo tisti, ki zmeraj samo hrepenijo, pa nikoli ne odidejo — zaradi nešteto izgovorov, ki se najdejo pri roki). Daljša in težja ko je pot, večja je milost. Ni težko razumeti: več ustvarjalne volje, manj goljufije in udobja je bilo potrebno zanjo.

V tem je zadoščenje, ki je večje od vsakega razočaranja, — saj čutite?

V tej večni, vsakokratni in zmeraj drugačni alegoriji je skritih nešteto človeških pobud: od freudovskega libida, preko družabno uveljavitvenih pobud, zagona po metafizičnem in veri staršev — do kreativne telovadbe. Ampak — zabožjovoljo — pazite, to ni navadna rekreacija, to ni balincanje ali kegljanje ali preferans:

mečeš kroglo in karte, dokler nisi utrujen, potem popiješ pivo in greš spat. To je življenje in ustvarjanje, eksistencialno samopotrjevanje v malem, to je možnost človekove celovitosti nasproti njegovi delnosti v tehnološkem, avtomatiziranem procesu; to so trenutki samouresničevanja, volje do premagovanja težav! Trenutki najglobljega zadoščenja na poti do dosegljivega ali nedosegljivega.

— Megla je ostajala prejkoslej gosta, negibna, le kdaj pa kdaj jo je leno vzvalovila rahla fenasta sapa. Takrat je od oranžnih vej zakapljalo, po temnozeleni gladini so se premaknili mehkobni krogi in rahel, komaj zaznaven šepet se je za hip sprehodil po tišini. — Človek je čudno bitje, za vse najde izgovor, kar počne, in tako vam zagotavljam: Nič nisem izgubil tisti dan, čeprav je bil fenast, meglen, voden. Vse sem napravil, kar sem mogel; moj cilj je bil sicer drugačen, ampak pot je bila takšna. Cilj je bil skrit v megli, nisem vedel, kakšen je. Zdaj vem: bil je oranžen, bled in nejasen. — Vrnil sem se domov.

Zdaj sem dolžan še zaključek, pa naj ne izzveni kot banalno preprosta simbolika, marveč kot čista ugotovitev: dva dni kasneje sem tik pred vrnitvijo med dunajske nevrotike skočil še na Sleme in od zadaj na Mojstrovko in nazaj — za več nisem imel časa. Naj se izrazim s spominom na Kosmačevo literaturo: Tisti jesenski dan je bil lep, svetel in zveneč, kakor iz čistega zlata ulit. — V življenju se vse stvari obračajo.

NOVOLETNA VIZITKA

Te dni si podajamo roke za srečno novo leto. Vsi iščemo srečo — povsod: v poklicu, v uspehu, v standardu, v varni eksistenci, pri prijateljih in ljubih osebah, v željah, da bi bilo vse »drugače«, iščemo jo s pametjo in strastjo, kot da si jo hočemo zagotoviti za večno. In nič nas ne moti, če se nam vedno znova odmika, če se le redko srečujemo s srečnimi.

Tudi planinci iščemo srečo v gorah, v jasnini lepih dni in v mrakobnosti rohnečih viharjev. Ko v soboto zadenemo oprtnik na rame, se nam zdi, da gremo — sreči nasproti. Ni nam do tega, da bi nam bilo v gorah lažje, ni nam do tega, da bi se lagodno sprehodili in poležali. Pota v gore so naporna. V gorski svet gremo z eno samo željo: da bi nam bilo drugače kot čez teden.

Marsikdo nas ne razume: V gorah ni prave športne slave, čeprav tu poteče mnogo znova, čeprav je treba stisniti zobe, včasih tudi tvegati, se zanesti le na lastno moč in spretnost, včasih celo samo na — srečo. Na srečo! Sreča je tudi v tem, da človek doživi sam sebe — ne, nima smisla, da razpredamo dalje, preberimo raje še enkrat novoletno poslanico književnika Matjaža Kmecla, ki je izšla na čelu te številke!

Zato, da bi še z večjim zaupanjem iskali srečo v gorah in jo skušali dati tudi drugim!

Naš list je tu za to, da z najrazličnejšimi odmevi z gora streže najrazličnejšim ljudem, njihovim interesom in nagnjenjem v gorah. Kmalu bo začel osmo desetletje svojega obstanka.

V upanju, da bo številni planinski srenji, mladim in starim, potreben tudi v prihodnje, želimo vsem naročnikom, sotrudnikom, bralcem, planinskim društvom in odbornikom
srečno novo leto!

Planinska zveza
Slovenije

Uprava
in uredništvo
Planinskega
Vestnika

TURNO SMUČANJE 1968

France Zupan

Januar: »odprta« šola turnega smučanja na Vogarju

Vogar nad Staro Fužino ima eno samo napako in ta je, da je šeststo metrov prenizko in štiri ure predaleč, da bi bil lahko izhodišče za najlepší smučarski svet, kar ga je pri nas.

Dedno polje, Viševnik, Planina v Lazu, smuki za Debelim vrhom in pod Ogradi ... tisti nekdanji legendarni smučarji, ki so zahajali v ta konec, so že vedeli, zakaj.

Ker so bile vse ostale kočice med semestralnimi počitnicami zasedene, smo se nehoče znašli na Vogarju in tako je šola turnega smučanja dobila nek rahel gozdovniški značaj. Če smo hoteli sploh kam na plano, smo morali po tri in štiri ure utirati gazi po zapuščenih gozdovih med Vogarjem in Planino pri Jezeru, kjer se šele svet malo odpre. V strminah tudi do pasu v pršiču, kajti januarja tu nihče ne hodi.

Ko smo se tako pehali po temačnih gozdovih med zasneženimi smrekami, nam je duha dvigal pogled na sončna pobočja in vrhove daleč, daleč pred nami, ki so se veselo svetili v soncu. Saj ni zaradi toplote — toda pravi turni smučar mora biti vsaj lepo zagorel, mi pa smo morali živeti v senci ... Ta misel je žalostila naše tečajnike, večidel srednješolce, pa tudi njihove vaditelje, če sem iskren. Toda nič se ni dalo pomagati — pot od Vogarja proti Dednemu polju drži vseskozi po dolini, ki jo na jugu zapirajo mogočna pobočja in skale, ravno prav visoke za nizko januarsko sonce. Toda po drugi strani zlepa nimaš kje pri nas občutka tako popolne samote kot v teh planinah in gozdovih, daleč od žičnic in daleč tudi od uhojenih poti.

Od prijaznih lovcev smo dobili ključ kočice na Dednem polju, kjer smo nameravali konec tedna prespati noč in drugo jutro iti na Hribarice po dolini pod Kredu in Kopicu.

Skupina, ki se je odpravila na to pot, se je v petek opoldne zbrala pred domom na Vogarju. Kazalo je, da se počutijo izbrani tečajniki dokaj podjetno pred občudujočimi pogledi tistih, ki so ostali doma. Vodja šole nam je še poslednjič vzpodbudno pomahal v slovo in šel nato — zelo

pametna poteza — nazaj pod streho. Po malem je snežilo in v snegu, ki je naletaval, smo kmalu izgubili Vogar izpred oči, kar zginil je za nami v sivem oblaku, iz katerega so tiho in vztrajno padale snežinke. Počasi smo drug za drugim drseli po naši stari gazi, ki jo je sneg polagoma zasipal.

Kadar sem se ozrl, sem videl za seboj kolono v vetrovkah in s kapucami na glavah. Hoja ni bila naporna in počasi nas je prevzel nek starosveten občutek ugodja: sneži, mi pa gremo skozi samotne gozdove daleč tja nekam za deveti breg, kjer nas čaka topla kočica. Prav ničesar ne potrebujemo, bili smo sami in s seboj zadovoljni na vsem tem širnem svetu.

Planina na Jezeru: tu se je začel čutiti veter, ki je nosil sneg okoli zapuščenih stanov in mrzlo bril tudi okoli naših prepotenih obrazov. Prišli smo iz zavetja gozdov na plano in Dedno polje ni bilo več daleč. Po treh urah smo prigazili do lovske kočice, odkopali vrata in — to me je pomalem skrbelo — celo odkleniti se je dalo.

Odprli smo oknice, da je prišlo nekaj svetlobe pojemajočega zimskega dne v temni prostor, zakurili in pometli sneg, ki smo ga nanosili v kuhinjo. Štedilnik je lepo potegnil in kmalu je bilo v koči prijetno toplo. Ne bo nam treba preživeti noči na planem, kjer zavija veter in kjer se naglo mrači. Fantje so nanесли drv in snega za kuhanje, petrolejka zagori in napolni prostor s prijetno rumeno svetlobo, mokra obleka se suši nad štedilnikom in kot po navadi pazimo, da kakšna prepotena nogavica ne pade v čaj.

Zunaj je že tema, sneži še kar naprej in pravzaprav je šele sedaj pošteno začelo. Vsi smo neverjetno dobre volje, že zato, ker smo na topleni in varnem, pijemo vroč sladek čaj in jemo klobase. Zakurimo še veliko lončeno peč v sobi in takrat Drej odkrije veliko, s čudovitimi rožicami okrašeno porcelanasto nočno posodo, pripravljeno v nočni omarici poleg postelje. Splošno mnenje je, da imamo sedaj pač vse, vendar pa me le znova preseneti, kako znajo lovci skrbeti za svoje udobje ...

Drugo jutro še kar naprej sneži. Padlo je trideset novega in iz megle se včasih pokažejo na severni strani mrki, zasneženi vrhovi. Sicer ni dosti videti, celo macesni izginjajo v metežu, kadar potegne veter.

Res je, na Hribarice tistikrat nismo prišli, toda tudi smuka nazaj na Vogar, vseskozi v svežem lahnem pršiču je bila čudovita. Na Vogar smo se vrnili ravno za kosilo, kot junaki lokalnega značaja.

Februar

Februarja se pametni ljudje smučajo na žičnicah. Pa sem mimogrede ujel tale pogovor:

Prvi smučar: »Smučanje ni več zanimivo. Ob nedeljah se drenja na smučišču 2000 kretenov.«

Drugi smučar: »Pa še 1999 jih bolje smuča kot ti, to je pa najhuje.«

Marec: cesta od Zlatoroga do Savice to zimo ni bila plužena

Motila me je ta neplužena cesta, ker sem ta mesec hodil na Krn. Trikrat, tako je nanoslo.

Prvič:

Tretjega marca sva s Tonetom prišla navsezgodaj s Komne dol na Krnsko jezero in presenečena opazovala razdejanje, ki so ga plazovi opravili tu spodaj. Nenavadno toplo vreme v februarju je sprožilo velikanske množine snega na pobočjih, kjer običajno sploh ni plazov. Bilo je toplo, saj je 24. in 25. februarja po gorah deževalo in težke, z dežjem prepojene in mokre snežne mase so se zganile: kar stekle so v doline. Kakšno je bilo že na Zelenici. Pod Begunjščico so ostala samo kopna pobočja, sneg pa je pobralo. Smučišča na Zelenici so bila neuporabna, vse skupaj ena sama umazana, snežena groblja, polna peska in skal, Velike in manjše snežne grude, kamor si pogledal. Dobro se spominjam nekega ogorčenega smučarja, ki se je vrnil na parkirni prostor: »S smučanjem ni nič, od vrha do tal se je spustil plaz. To je svinjarija!«

K sreči so plazovi zdrseli v dolino večinoma ponoči, sicer bi bilo res kaj narobe. Tu na Krnskem jezeru je bilo še huje. Z obeh strani — od severa in z juga — so pridvele snežne gmote, ki so nosile s seboj zemljo, travo, macesne in skale. Pol metra debeli led na jezeru je bil razbit od udarca in ledene plošče so bile razmetane okrog kot ob velikanski eksploziji.

Tam, kjer sta plazova s severa in juga treščila skupaj, so bile razbitine videti kot zmajev hrbet — skratka, jako podučna slika za tiste, ki žele razširiti svoje znanje o plazovih.

Drugič:

Čez teden dni sem bil spet na Komni. Tod sede za mizami najlepše zagoreli ljudje, kar jih vidiš po naših gorah. Zvečer sijejo v jedilnici kot buče. »Toda za ušesi so beli,« je opazil neki bistri smučar, kar naj bi pomenilo, da so svojo čudovito bronasto barvo dobili na ležalnikih za Domom. To pa ni res, kajti oni gredo na razne ture, prav do Planine na Kraju, v Govnjač in celo na Boga-

tsinsko sedlo. Nasprotje med njimi in bledikastimi udeleženci turnega smuka, ki so tisti večer šele prišli iz doline, je bilo tokrat še posebno kričeče. (Sicer smo bili pa drugo popoldne, ko smo se vračali s Krna, tudi mi rdeči, če že ne rjavi. Tudi za ušesi.)

Je pa v veliki jedilnici Doma na Komni pozimi prav posebno prijetno. Med mizami krožijo strokovni pogovori, prav ta čas o strašnem ledu, zaradi katerega ni mogoče priti na Bogatinsko sedlo. Kasneje spomladi bo na sporedu zgodba o toplem vetru, ki je čisto nepričakovano zapihal, in je nekdo, ki ga je ta veter presenetil na sedlu, hodil do Doma kar dvanajst ur, ker se mu je na smučeh vdiral do pasu... Enkrat led, drugič topli veter, ni čudno torej, da ljudje raje ostanejo v varni bližini prijaznega doma.

Toda tista o ledu je bila to pot resnična. Prva, ki je tisto jutro spoznala, kako trd je ta sneg v resnici, je bila Mica. Nad Krnskimi jezerom, pod Batognico smo se sončili, nekaj zelo podjetnih pa je s smučmi na ramah tolklo stopinje v strmo pobočje, ki pelje proti Vrh nad Peski. Prav lep razgled smo imeli na vse strani in tako smo lepo videli tudi Mico, kako je zdrsnila iz stopinje. Zapeljala se je — najprej počasi, kot bi se obotavljala — bi, ali ne bi — potem pa je začelo iti vedno hitreje. Po trebuhu, po hrbtu, z glavo naprej... nenavadno hitro je priletela spet nazaj dol k nam, po gladkem pobočju z lepim iztekom v kotanjo. Nič hudega, toda edina napaka, ki jo je naredila, je bila ta, da se je lovila z rokami, na katerih ni imela rokavic. Sneg in led sta ji odrgnila prste do kosti.

Drugi je bil Stojan. V naglem smuku navzdol ga je zaneslo preko roba, namesto da bi zavil. Naneslo je, da je bila tam spodaj prav čedna snežena strmina, poleti nekaj skok, sredi katerega je rastel macesen. Imel je še nekaj iglic na sebi — ali pa so bile tisto suhe veje, ki so padle z njega, ko je Stojan butnil vanj. Stal sem blizu roba in slišal zamolkel udarec. Vrh macesna pod menoj se je zatresel, potem pa je bilo vse tiho. Spodaj je obležal Stojan, nekako čudno zveržen, na hrbtu in negiben.

Ko smo prišli bliže, smo videli da je brez zavesti in da hrope — sredi najlepšega dopoldneva, na turnem smuku, ki je sicer primeren za starejše gospe in gospode. Pa imamo — že odhaja preko črte, ki loči žive od mrtvih... kar takole mimogrede.

Bil sem strašansko jezen nanj, še bolj pa nase. Enkrat je moralo priti do tega, saj ljudi ne moreš voditi za roko! Pa vendar — mogoče bi morali bolj paziti na to, kod ljudje smučajo? Paziti na

Trije mušketirji si privezujejo dušo – pod Kredarico

Foto Janez Korošič

60 podjetnih ljudi, ki se kot bolhe razlezejo po vseh mogočih robovih, grapah, luknjah? Medtem ko smo mu odpenjali smuči in ga previdno naravnali v udobnejšo lego, sem imel kratek pogovor s samim seboj — toda izkazalo se je, da je Stojan možak in pol. Prišel je k sebi, se polagoma spravil pokonci in nato mirno sam hodil do Komne, takole štiri ure hoje z dvema zlomljenima rebroma... dobro, da tega takrat niti nismo vedeli. Če ne bi zadel v tisti nesrečni macesen, bi pač pridršel brez poškodb v kotanjo. Toda če bi namesto s telesom udaril vanj z glavo, bi bil mrtev. Hitrost na ledenem snegu strahovito hitro naraste! Dokler pa imaš na nogah dvakrat po dva metra deset jeklenih robnikov, tega niti ne občutiš. Hrabro je hodil Stojan proti Komni, navkreber od Krnskega jezera, nič ni tožil, nič ni pokazal, da ga kaj boli, čeprav je dobil strašen udarec tudi v ledvice. Vedel pa ni čisto nič, kaj se je z njim zgodilo... pa je spraševal vsakih deset minut:

»Kdo pa nese moje dilce?«

Povedali smo mu, da Matic.

»A Matic, dobro. Kako pa sem padel? Kje pa sem padel?«

Tudi to smo mu povedali in pokazali, dokler se ni tisto nesrečno pobočje skrilo za vogalom.

Čez deset minut pa spet:

»Kdo pa nese moje dilce?« ... in tako smo počasi prišli do Komne.

Prišli, da, toda kakšni! Sazon je v divjem smuku treščil preko grape v ledene grude na drugi strani. K sreči — kot je dejal — je padel na glavo in si ni nič naredil, kot tisti možak iz bosanske šale. Le precej krvi med lasmi, vsekakor pa ceneje kot Cicko, ki je tik nad Planino na Kraju, tako-rekoč pred občinstvom odrgnil pol kože na svojem nosu. Manj nevarno, to je že res, toda Cicko je imel občutek, da je njegova lepota nekoliko prizadeta in morali smo ga tolažiti.

Tretjič:

In tako je polagoma prišla pomlad v doline, jaz pa sem še vedno hodil na Komno in proti Krnu. Od tretjega smuka se pravzaprav spominjam samo tega, da smo zjutraj izgubili Mirjo in da smo se nazaj grede popoldne blaženo sončili pri ostankih nekdanjih kasarn. Bilo je toplo, brez vetra in drugi dan je bil že prvi april. Ležali smo v na pol porušeni zidovih, ki so gledali iz snega. S Krna je pripeljal tudi stric Lojz. Pozornost mi je vzbudilo to, da se je tako izbrano izražal. Tako je dejal med drugim: »Noga mi je zaspala,« namesto navadnega »noga mi je crknila...« vendar še danes ne vem, kaj je bilo vzrok tej spremembi. Najbrž pomlad,

April: vedno višje je treba iti za snegom

Krvavec je bil letos aprila že čisto kopen, res pa je, da je bil ta april nenavadno vroč. Štirinajstega aprila smo v dolgi koloni lezli od Velega polja proti Hribaricam, na klasični smuk v Velsko dolino. Bilo je tako zgodaj, da smo hodili v tisti neresnični svetlobi med polno luno in soncem, ki je pravkar vzhajalo. Pa smo tudi videli nekaj, kar zaspanci ne vidijo nikoli: Mišelj vrh, srebrno moder na senčni strani in rdeče vijoličast tam, kjer ga je obsijalo sonce. Medtem pa je jutranji veter pometal pršič preko stene v škrlatno rdečem slapu... Kič, pravi kič! Toda kaj hočemo — res je bilo tako. In vsi prevzeti smo vzklikali in kazali drug drugemu čudovite prizore. Seveda je bilo peklenko mraz. Že ob sedmih zjutraj smo bili na Hribaricah. Počakali smo, da je sneg za prst odjenjal in potem... Ne pretiravam, ta smuka je bila taka, da so ljudje prihajali dol na Velo polje vsi blaženi, zasopli in zadovoljni s svojim smučanjem. Samo pogledal si v zaželeno smer, pa te je že obrnilo tja...

To pot je bil z nami tudi predsednik PZS, dr. Miha Potočnik, ki se je prismočal prav z vrha Kanjavca. Ta čas, ko smo ležali spodaj na soncu pri stanovih na Velem polju, smo slišali marsikaj vzpodbudnega iz njegovih ust; tudi to, da so pravzaprav brez žičnic gore lepše. Neuradna izjava, kajpada, nad 1000 metrov povedana, ali kljub vsemu... všeč nam je bila, ker je točno izrazila naše takratno razpoloženje.

Toda, nesreča pač nikoli ne počiva. Na severni strani, pod Bohinjskimi vratci, je že skoraj klasično mesto za zlome, na tistem dolgem in napornem spustu v Krmo. Sneg se je ojužil in Vana iz Vevč je preveč korajžno spustila smuk naravnost. Noge so ji lezle vedno bolj narazen in nazadnje se je položila v mehki sneg, vstati pa že ni več mogla. Koleni jo je tako bolelo, da smo jo obvezali in spravili v čoln akia, ki sta ga dežurna reševalca Mitja in Cicko z vso naglico pripeljala iz Vodnikove kočice. Tudi naprej dol je šlo hitro in brez napora, najprej po odprtem svetu, potem pa v kratkih zavojih skozi gozd, prav do Kovinarske kočice v Krmu in po ostankih zametov do avtomobilov. Če se samo spominjam, kako smo pred leti na zasilnih nosilih spravljali prav tod v dolino ponesrečenega Vinka — šest ur za isto pot — vzdigovali smo, se vdirali v sneg in vlačili, da so nam pokali hrbti. Čoln akia je pač odlična iznajdba — samo Vana ni bila zadovoljna in je vseskozi nekaj godla, čeprav se tako hitro v svojem življenju še nikdar ni peljala pod Draškimi vrhovi dol v Krmo.

Še enkrat na Velem polju

V aprilu je nastopila vročina kot poleti in v gorah je vse teklo od snega. Plus dve zjutraj na Kredarici! Spet sem bil v soboto zvečer na Vodnikovi koči po dokaj dolgi poti skozi dolino Krme — kakorkoli jo že obračaš, dolga pot je s smučmi na ramah do Vodnikove! Z oskrbnico Angelco in Džonijem s Kredarice smo ob petrolejki preleli marsikaj, tudi tisti znameniti račun za 47 litrov cvička, 6 litrov brinjevca, 2 litra slivovke, 1 liter pelinkovca, množico kokt in malo jezero radenske, ki naj bi ga popili ljubljanski, mojstranski in jeseniški reševalci v dveh večerih letos februarja. Ob vsem tem so bili videti čisto trezni — vsaj tak vtis sem imel jaz... Džoni je omenil svojo sedmo samotarsko zimo na Kredarici, Angelca pa je tudi že veteran: 23 let je že oskrbnica in takole spomladi po cele tedne sama v koči.

To so pač druge sorte ljudje kot mi, nedeljski turisti malo posmučamo, pa spet hitro na asfalt, med luči in ljudi. Škrici! Da, to smo mi, škrici, ki se ob nedeljah gredo pogumne, kremenite ljubitelje narave. Naslednji dan je bilo pa tako vroče, da smo se spravili na neka sneta topla stara vrata spodaj na Velem polju — pa je bilo opravljeno.

Smuk z Luknje v dežju

Vsak smuk ima svojo barvo: Krn zgodaj spomladi je še ves bel, srebrn in iskreč v soncu. Velemu polju aprila se že pozna, da je spodaj pomlad in da se je sneg obletel, medtem ko so Vrata temačna v svežem zelenju bukev in kopnih sten. Še posebno tema je v Aljaževem domu, če zunaj dežuje, tako kot je to soboto in nedeljo. Kljub vsemu smo lezli na Luknjo, zgoraj v rohnečem

Plazovina na Krnskem jezeru

Foto Janez Korošič

vetru navezali smuči in se presenetljivo imenitno in dolgo časa vozili pod Steno nazaj dol pod Prag. Navsezadnje se za tisto urico in pol hoc neverjetno veliko smučaš, po pomladanskem sreču in blagih pobočjih, ki so v prvem delu nekoliko bolj strma. Res pa je, da si vedno nekje spodaj, v senci mogočne severne stene.

Maj: kratek izlet v Dolomite, smuk za Cmirom in konec

Za prvomajske praznike smo šli z avtobusom v Dolomite. Za svojega soseda na sedežu sem imel Franceta Avčina. Sedela sva v avtobusu, počasi pila italijansko vino in gledala oblake in meglo skozi okno. Popoldne smo zavili v ozko dolino proti Pian Trevisanu, kjer se cesta neha in tam smo videli prve zagorele Nemce, ki so se vračali s smučanja. Zapustili smo avtobus, se preobuli in oprtali, naložili dilce na ramo in šli tiste tri četrt urice peš do zavetišča Castiglioni na sedlu Fedaiia. Ko smo zagledali prvi sneg, smo postali boljše volje in jo tudi ohranili, kajti »kvartal« rdečega je bil po 100 lir in ko naročiš enega, moraš še drugega. Ali je bilo vino naravno? Domači poznavalci, vodniki in žičničarji so namignili, da je vino tod okoli »bastonato«, to je narejeno s kuhalnico iz sladkorja, kemikalij in vode. Kot povsod.

Zvečer, ko smo šli spat, je pihal jug, zjutraj pa je nenadoma potegnil sever. Nebo se je zjasnilo, megle so se umikale in pred nami se je nenedoma pokazala Marmoleda, »Iskreča se«, njena 23 stopinj nagnjena pobočja vsa v pršiču. Nobe-nih plazov, kajti naklonina je pod kritično mejo. Žičnice so začele delati. Sredi mogočnega severnega pobočja gore so prav neznatne, vendar se dol voziš še in še, po čudovitem pršiču in razgibanem terenu po želji, za tem robom ali po oni čudoviti dolinici. Prostora je tu za tisoče smučarjev, levo in desno se širijo pobočja kilometre daleč.

Nobenega drevesa, nobenih skal, vse gladko, odprto — in 600 metrov višinske razlike, kar ni mala stvar. Kasneje smo računali dolžino žičnice: »Če je naklonina 23 stopinj in če je ena kateta (to je višina) 600 metrov, kolikšna je hipotenuza?« Imeli smo s seboj inženirje, ki so po zamotanih računih na papirnatih prtičkih pri mizi izračunali dolžino.

Še in še bi uživali na žičnici, kajti gneče ali vrst tu ni, uslužbenci prijazni in lepo vzgojeni — toda ta sreča mi ni bila dolgo usojena. Udeleženci izleta so namreč hoteli na vrh Marmoleda, na P.

Rocco (3260 m) in ker sva bila z Janezom zraven kot reševalca, sva morala za njimi. Ob pol enajstih smo krenili od zgornje postaje sedežnice, ki je 2600 visoko, proti vrhu. Pobočja blaga, ravno prav nagnjena, ped pršiča na zamrznjeni podlagi. Splošno mnenje je bilo, da bo smuka navzdol nebeška. Hodili smo in hodili, odkrivali z vsakim korakom nov, še lepši smučarski svet. Vse je bilo čudovito — toda naenkrat se je nekaj spremenilo. Pravzaprav bi že lahko vedel, kaj vse imajo hribi v zalogi... Svetloba je ugasnila, južni vetrovi so začeli gnati meglo preko vrha in pred našimi osuplimi očmi se je začel pršič spreminjati v moker, težak, ubijalski cement. Kot v pravljici, kjer se princ spremeni v žabo.

Jasno je, da smo asketsko lezli naprej, v megli in vlažnih oblakih. Bomo vsaj doživeli vrh! In smo ga, kajti prav ta čas delajo tam gori vrhnjo postajo nove žičnice. Ko smo prisopihali do roba, so se iz megle pokazale barake, ropotali so kompresorji, delavci so lazili tam po skalah, ki gledajo iz večnega ledu in so stresali polne samokolnice okruškov preko južne stene. Kot bi prišel nekega vlažnega, meglenege zimskega dopoldneva na gradbišče kje na Viču, prav čisto vseeno bi bilo, le da je bil tu zgoraj zrak redkejši.

Zato so bili nekateri tu zgoraj tudi strašno lačni, tako kot Tomaž in Janči, dva velika, krepka fanta, ki sta že skoraj omagovala od lakote. Pa jo iz megle primaha za njima njuna mladostna mama, sname nahrbtnik in ju nakrmi. To je bil — vsaj zame — najbolj znamenit prizor na Marmoledi. Navzdol smo se pa prestopali, kar je bilo spričo velike višinske razlike jako dolgotrajno opravilo, v megli, iz katere je navsezadnje planila še poštena ploha.

Na svidenje, kraljica Dolomitov! Kljub vsemu si bila do nas prijaznejša kot s tistim možičkom, ki je prisopihal sem gor, zasadil smuči v sneg in blažen občudoval razgled. Ko se je obrnil, smuči ni bilo nikjer več, samo še črna luknja v snegu, skozi katero so padle njegove smuči v ledeniško razpoko...

Še marsikaj se je pripetilo, ko smo se vračali. Ob progii smo zagledali smučarko, ki si je očitno poškodovala nogo. Izkazalo se je, da je tudi ona iz Ljubljane! Dol smo jo peljali s čolnom akia, ki sem si ga izposodil na žičnici. Zanimivo je, da imajo tu v vsej sezoni takole 6 do 7 zlomov — toliko kot včasih pri nas na Zelenici v enem dnevu!

Zvečer smo spet prepevali in spet se je izkazala stara resnica: če se hočeš zabavati s skromnimi sredstvi, brez lepih žensk in drage dekoracije, pa

Ljub je domék – na Dednem polju

Foto France Zupan

da se ti bo kljub vsemu zdel svet jako zabaven, potem je še najbolj ekonomično, da se ga primerno nacukaš. Naše preprosto ljudstvo je to modrost že zdavnaj pogruntalo.

Smuk za Cmirom

Sredi maja je bilo včasih prav soparno. In tista steza od Rudnega polja proti Vodnikovi koči skozi spomladanske gozdove je bila seveda že zdavnaj kopna, ko smo krevsali po njej v pančerjih in s smučmi na ramah. Angelca na Velem polju nas je bila seveda vesela, ni si pa mogla kaj, da nas ne bi malo pokregala: »Ja, v radiu je bilo, da greste v Aljažev dom, ne pa sem!« Angelca še verjame vsemu, kar sliši v radiu.

Ob 04 smo že šli lagodno proti Kredarici, ob 06 smo bili gor in ravno ušli nekim strašansko agresivnim ploham z velikanskimi svetlimi kapljami, ki so v hipu premočile nekaj nesrečnežev, ki so bili še na poti. Ob sedmih je dež nehal in odsmučali smo preko ledenika proti Staničevi. Čim nižje smo bili, tem boljši je bil sneg. Ko smo počivali za Staničevo kočo, tam, kjer se svet strmo prevesi v doline med Cmirom in Vrbanovo

špico, smo lahko vsi občudovali zasneženi Triglav, čisto bel na popolnoma črnem nebu. Prava črno bela grafika, očitno se je pripravljala spet ena tistih ploh. Toda namesto estetskega užitka je povzročil ta edinstveni pogled med udeleženci turnega smuka samo preplah in preden sem se dobro ozrl, ni bilo nikogar več, samo smučine v strmeh pobočju — križem kražem v razmočenem srencu — so še ostale. Vsi so se naglo zapodili v dolino, čeprav se je kasneje izkazalo, da tisti dež ni bil tako hud.

Celo zjasnilo se je in dolgo smo spodaj v kotlu pod Vrbanovo špico ležali na odvaljenih skalah, čakali in se sončili v vročem majskem soncu. Seveda, smuka za Cmirom je bila fantastično lepa, kot vedno. Pobočja so strma, toda dolga in scenerija na obeh straneh je divja, vse skupaj pa je enkratno doživetje: začneš zgodaj zjutraj visoko gor pod Triglavom, 2500 metrov visoko, se pelješ preko ledenika in nato mimo Staničeve v strmeh spustu in neskončnih vijugah tisoč petsto metrov globoko v dolino Vrat, kjer padeš naravnost iz visoke zime na Kredarici v vroče poletje. (No, res je, da zadnjih štiristo metrov višinske razlike navadno ne smučaš, ampak pretečeš po šodru in gozdu, toda ne bodimo malenkostni!)

Vendar pa mi je bilo tudi jasno, da je sezona konec. Če ne drugega, bi pogled na atletskega Šraufa, ki se je elegantno smučal v samih gatah, moral povedati vsem, da se bliža sezona kopanja. Pravo olajšanje — ne bo treba več prenašati ure in ure dila na ramah!

Toda, čisto po tihem — nekaj lepih trenutkov, takih, ki ostanejo v spominu obsijani s posebno svetlobo, pa je le bilo. Ne veliko, to drži, ampak — saj smo skromni ljudje.

HODIL PO ZEMLJI SEM NAŠI...

(Nekaj besed k tisočemu transverzalnemu znaku)

Stanko Kos

Na 75-letnico slovenskega planinstva smo slavili tudi izročitev tisočega transverznega znaka za prehojeno slovensko planinsko transverzalo št. 1. Kdo bi mislil l. 1953, ko je ta dolga pot nastajala, da bomo kdaj izdali 1000 znakov! Iz neobgljene sadike je nastalo močno drevo, ki se nenehno krepi in raste. Pobudo za to pot je dal profesor Šumljak iz Maribora, ki lahko s ponosom gleda, kako to drevo lepo uspeva. Povprašali smo ga, kako je prišel na misel, da bi speljali planinsko pot po Sloveniji. Povedal je, da so svojčas Slovenjgradčani označili svoja pota s številkami. V njem pa se je porodila ideja daljše poti po Pohorju. Slednjič je nastala transverzala št. 1. Tako je pot PD Slovenjgradec, ki je nosila št. 1, postala zametek naše edinstvene transverzale.

Transverzalni dnevniki, ki jih planinci predlagajo Planinski zvezi Slovenije za priznanje častnega znaka, so včasih zelo pestri, z različnimi pripombami in vtisi s pota, drugi vsebujejo le odtise žigov z vrhov in koč, včasih je pripisan še čas hoje in kakšno je bilo vreme. Nekateri sporočajo svoja opažanja in pripombe s posebnimi dopisi. Vtisi pripovedujejo, kaj so »transverzalc« med potjo doživljali. Kako prozaično zveni poimenovanje transverzalec, celo tuje našim ušesom, pa je vendar vsebinsko tako polno.

No, danes ta pojem ne zveni več po tujščini, postal je naš.

Nekateri pot preletijo, drugi hodijo počasi. Redki jo prehodijo na en mah, navadno v dveh letih, mnogi rabijo tudi po več let, nekaj jih je pot prehodilo dvakrat in celo trikrat. Ne bi pa mogli trditi, da je kdo hodil zaradi rekorda. Na transverzalo se podaja staro in mlado obeh spolov, fantje in dekleta, moški in ženske. Kot zakonci v življenju nosijo skupaj zakonski jarem, tako tudi na transverzali skupaj nosijo breme te dolge rajže in se skupaj veselijo ob lepotah slovenskih gora in narave. Ni izključeno, da je transverzala pripeljala ta ali oni mladi par pred matičarja. Sloves transverzale je prešel celo meje naše domovine. Po njej hodijo tudi tujci. Zanj je v inozemstvu vedno večje zanimanje. Naj omenim predstavnika ravninske Holandije. To je dr. Rutgers van de Looff iz Amsterdama, navdušen ljubitelj naših gora. Letos je pripeljal v Julijce svojega mladega nečaka. Avstrijec je s transverzalnimi znakom več. Med njimi je višji deželni sodni svetnik dr. Ernest Pammer iz Gradca. Jugoslovanski narodi so med transverzalc menda vsi zastopani. Največ je seveda Slovencev, sledijo jim Hrvati, Druge slovanske narode zastopa Poljak Jozef Masicki iz Pabianic.

Transverzalo uvajajo v ožji in širši domovini z različnimi krožnimi potmi lokalnega značaja. Celo v sosednji Avstriji je avstrijska planinska zveza — ÖAV — vpeljala neke vrste častni znak za hojo po gorah in sicer Badgasteiner Wander Nadel in Badgasteiner Alpin Nadel. V Italiji pa so organizirali krožno pot št. 1 preko vseh Dolomitov. Znak te poti je trikotnik z enojko v sredini.

Vemo, kako poteka naša pot. Prične se na Pohorju, konča pa na primorskih stezah in cestah z zadnjo postojanko ob morju v Ankaranu. Čustvena nota v dušah planincev zavzema temu v pohorskih gozdovih, onemu spet drugje in ga prevzame. Sad takega nastrojenja so napisani vtisi v dnevnikih in dopisih. Največ hvalnic je deležna Dolina triglavskih jezer. Na stezi proti Štapcam pozdravlja nek transverzalec v zgodnjem jutru čudovito lepoto, ki ga obdaja. Pozdravlja vstajajoče sonce, ki ogreva zemljo, pozdravlja plavo nebo, megle in oblake, pozdravlja Krn, ki je nekaj bil priča strašne morije in vojne furije. Gotovo pa nič lepšega ni na tem svetu, kot sta čudoviti očesi smaragdnega 6. triglavskega jezera, če jih na poti k Štapcam gledaš skozi macesne v menjavi prvih jesenskih barv, ko nanje sipa svoje žarke že malce utrujeno sonce.

Neka transverzalka je med drugim napisala: Transverzala je mnogim planincem odkrila nove steze, nove poglede. Pokazala je, da je mimo sivih sten in sinjih vrhov mnogo lepote tudi na manjših, skromnejših vrhovih, kot na Poreznu, Tolstem vrhu, Vremščici. Pravi, da najbrž nikdar ne bi prišla na Slavnik, če ne bi bilo transverzale. Ob lepoti narave obžaluje, da tehnicizacija in slabe plati civilizacije vdirajo v gorski svet in surovo kalijo mir, tišino, samoto.

Planinec iz Jesenic, ki je prišel na transverzalni poti do Smrekovca, je drastično opisal stanje ob tamkajšnjem domu. Piše: »Ta koča ima ‚krivo‘ ime. Pravilneje bi se glasilo ‚hotel razzdancev‘, planincev, ki ne poznajo nočnega miru. Ko sem prispel k hotelu norcev, se mi je nos zavihal, ko sem zagledal ducat fičkov, ki so ždeli tam okoli. Tu sem prespal, bolje rečeno prebdel, gledal v temo in preklinjal. Veliko sem bil že po planinah, ali takega razgrajanja še nisem doživel.«

Pa še tale opis: »Danes sem tu prespal, v tem malem preprostem kozolcu na senu. Čisto lepo in udobno je bilo. Odhajam od njega po transverzali proti Storžiču, lepo spočit in zadovoljen in tudi hvaležen tistemu, ki ga je postavil. P. S. Oj ta kozolček nima vrat in ne vratarja, kar je seveda tudi dobro.«

Transverzalcem poznajo tudi šalo. Ko so 55-letno transverzalko vprašali, kako to, da hodi sama in da ne vzame s seboj moža, je odgovorila: »Mož bi že šel, ampak v vsaki gostilni bi obsedel in žulil svoj deci.«

Ko smo sledili transverzalnemu dnevniku, ki so letos prihajali, se je številka vedno bolj večala in približevala prvemu tisočaku. Kdo bo dobil tisoči znak? Ta sreča je doletela mladinko Metko Kučan iz Postojne, ki je bila rojena 1. 1950. Po transverzali je pričela hoditi kot 12-letna deklica s svojim očetom. Planinska zveza ji je v spomin poklonila knjigo Evgena Lovšina »Planinski vodniki v Julijskih Alpah«.

Znak s številko 1001 je pripadel Greti Purkeljc iz Maribora, »čisto navadni gospodinji«, kot pravi sama o sebi, čeprav je po poklicu učiteljica. Je navdušena planinka, ki z možem in vso svojo družino, smem reči, skoro vse svoje življenje že hodi po gorah. Mislim, da mi ne bo zamerila, če povem, da je že pred štirimi leti srečala Abrahama.

Pod št. 999 je v knjigi transverzalnih znakov vpisan Josip Korlaet iz Zagreba, star 54 let, navdušen planinec.

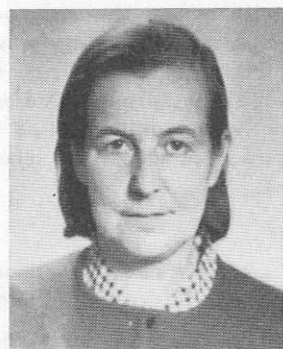
Greti Purkeljc in Josip Korlaet sta prejela za spominsko darilo Režkovo knjigo »Stene in grebeni«.

Metka Kučan

Josip Korlaet

Greta Purkeljc

Tem trem smo postavili nekaj vprašanj, ki se nanašajo na hojo po transverzali. Vsi so nam odgovorili in v kratkem povzemam njihove odgovore.

Metka Kučan piše, da jo je za hojo po gorah navdušil njen oče, ki zelo rad zahaja v planine. Posebno jo privlači spoznavanje naravnih lepot, katerih ji niti najboljši učbeniki ne morejo zadosti prepričljivo prikazati. Kateremu delu transverzale bi dala prednost, se ne more odločiti. Vse ji je všeč. Glede potov in varovanj nima pritožb, vendarle bi ponekod morali popraviti žice in zagozditi kline.

Greta Purkeljc je poslala dolgo pismo o svojih vtisih in odgovore na naša vprašanja. Hodita skupaj s sedaj 57-letnim možem iz veselja do gora in narave. Ne hodita zaradi žigov ali znaka. Všeč jima je hoditi po uhojenih poteh, ker ni treba premišljevati kod in kam, po možnosti počasi, z odprtimi očmi in veselim srcem. Transverzalo sta prehodila trikrat, razširjeno pot pa prvič. Dopušča, da je tu in tam kak klin razmajan ali izpuljen in žica pretrgana, ker je to nujno. Težko je vse držati v redu. Vso čast in priznanje daje pridnim planincem, ki se trudijo z markiranjem in varovanjem potov, da navadni planinci lahko hodijo bolje in varneje in da se ne izgubijo. Nikdar pa ne bo pozabila hoje skozi Turski žleb v snegu, ki je zapadel čez noč. S seboj sta imela tri otroke v starosti od 11 do 15 let. Zanj je najčistejša sreča v planinah. Obžaluje tiste, ki ne poznajo lepot gora in narave, obžaluje tiste, ki se vozijo samo z avtomobili. Nikomur ne zavida bogastva, njeno bogastvo pa je v nogah in srcu.

Na postavljena vprašanja je Josip Korlaet tudi odgovoril z daljšim pismom. Navajamo le nekaj njegovih izjav. Ko je izvedel za transverzalo, se je hoje z veseljem lotil, ker je v tem našel priložnost, da vidi vse, kar je v Sloveniji najlepšega. Zanj je posebno nekaj važno. To je stalno gibanje, česar neplaninci ne poznajo, občutek, da mu bo življenje podaljšano, da je bolj zdrav, da ima kondicijo. Če primerja sebe in svoje sovrstnike iste starosti, ki niso planinci, vidi veliko razliko. Oni se že opirajo na palico, hitro se utrudijo, težko dihajo. Zato ne bo nehal

planinariti. Na poteh ga najmanj veselijo izpuljeni klini in potrgane vrvi ter slabe markacije. Na slabe markacije je naletel v okolici Skute, Škrlatic, največ pomanjkljivosti pa je ugotovil na primorskem delu transverzale. Meni, da bi društva morala vsaj enkrat letno temeljito pregledati vsa pota in odpraviti pomanjkljivosti. Omenja, da bi povsod v kočah morali imeti enolončnico, da so ležišča ponekod kritična, vendar je v tem pogledu opaziti napredek. Transverzalo je prehodil dvakrat, razširjeno pot pa prvič. To so preproste izjave planincev, ki so vedno preprosti, skromni in odkriti.

V zvezi s priznavanjem častnih znakov je prav, da omenim zadevo, ki ne dela časti nosilcu častnega znaka. Ko člani komisije za pota pregledujejo transverzalne dnevnik in ugotavljajo, če so zbrani vsi dokazi, ne morejo vedeti, ali je predlagatelj dnevnika zares vse obhodil in sam obiskal vse kontrolne točke. Za hrptom se včasih šušlja, da so komu drugi planinci poskrbeli za kontrolni žig z vrha, medtem ko je sam ostal v koči. To ni pošteno. Če tak človek meni, da bo druge prelisil, se zelo moti, takšen vara samo sebe. Prepričan sem, da takih ni veliko, da so zelo na redko posejani med transverzalc. Slišal pa sem o transverzalki, ki je dobila častni znak, žig s Triglava pa so ji poskrbeli drugi in sama sploh ni bila na vrhu. Vendar ni imela miru. V njej je kluvalo toliko časa, dokler ni opravila ture na Triglav. Potem pa je izjavila, da se ji je odvalil kamen od srca in da šele sedaj mirno nosi častni znak.

Tisoč častnih znakov, koliko truda, koliko veselja, tega ni moč povedati. Transverzala je dokazala, da ni bila muha enodnevnica. Oskrbnik v Pogačnikovem domu na Kriških podih je letos žigosal preko 700 transverzalnih dnevnikov. Doslej pa je bilo izdanih preko 15 000 dnevnikov. Vsi ti gotovo ne bodo prehodili vse poti in zaslužili častni znak. Mnogi pa gotovo.

Načeli smo drugi tisočak transverzalnih znakov. Želimo si, da bi čimprej dosegli drugi tisoč. Želimo, da bi transverzala pritegnila čim več planincev in da bi ti tudi vztrajali do konca. Še posebej pa iskreno želimo, da bi po njej hodilo čim več mladine.

Zahvala V prihodnji številki bomo objavili imena vseh, ki so se odzvali naši prošnji za prostovoljni prispevek, s katerim bi radi listu vsaj delno popravili naše finance. Uprava lista ni utegnila, da bi vse zadevne podatke iz knjigovodstva do 15. XII. 1968 zbrala in uredila. Odziv naročnikov in bralcev je bil nenavadno lep. Že zdaj se upravni odbor PZS obenem z upravo in redakcijo lista za razumevanje iskreno zahvaljuje.

V ENEM DNEVU NA RAZORU

(V spomin dr. Viktorju Vovku)

Tone Wraber

od Vršičem je jesen obarvala bukve in ob gozdni meji so se pozlatili macesni, pa sva vedela, da je prišel čas za najino vsakoletno pot v Trento. Kar čez Vršič sva jo mahnila in kmalu po poldnevu že stopila v Špikovo vežo, po stenah vso pokrito z rogovi gamsov, ki so nekoč oživiljali trentarska pobočja, a jih je pokosila neusmiljena krogla iz puške tedanjega lovskega gospodarja Trente. Ta je imel še eno strast, julijsko cvetje, in temu na čast je ustvaril »Juliano«. Zdaj jo imava na skrbi midva in ji posvetiva popoldne, kolikor ga je še ostalo. Prav kmalu se je zmračilo v dolini. Lope so zažarele v večernem soncu in iznad strehe Špikove domačije se je vzdignil dim z ognjišča, na katerem gospodinja pripravlja večerjo. Dobrodošel je zgođen mrak, več je časa za prijateljski pogovor in za veselo pričakovanje jutrišnjega dneva. Treba bo pač priti v Ljubljano, a to bova naredila z majhnim ovinkom čez — Razor, ker Tone še ni bil na njegovem vrhu. Še Špikov Tone je z nama, ko se drugo jutro v mraku trije Toneti ziblremo čez brv (iz previdnosti vsak posebej) pri izlivu Mlinarice v Sočo. Mladi Turer najbrž še spi in neopaženi se mimo Kugyjevega spomenika podamo navzgor po pobočju Prisojnika. Večkrat presekamemo cesto, ki je na široko predelila nekdanjo stezo, pa smo pri cestarski hiši. Imeritno gre, lahki nahrbtniki, jutranji hlad in metri, prehojeni čez poletje, nas kar potiskajo naprej. Kratek počitek in prijeten pominek pri lovski koči in že se vzpenjamo proti izviri Mlinarice. Pot je zarasla, deloma so jo izsekali lovci deloma si moraš sam pomagati skozi rušje, ki prerasča stoletno trentarsko stezo. Pri staroznanem studentcu zabrni kuhalnik in tako lepo je, da se zasedimo kar eno uro. Težko se je posloviti od Špikovega Toneta, ki bo v okolici nabral nekaj rastlin za »Juliano« ter se vrnil v dolino, medtem ko naju čaka še lep vzpon pa tudi spust. Zdaj gre malo počasneje, en Tone streže po življenju pajkom, drugi pa se začuda ne meni za rožice in se rajši ozira po vrhovih. Jutranja visoka oblačnost se polagoma razblinja in na vrhu Razora se obeta veliki finale. Čudna je ta Razorova zahodna stena: če jo gledaš le

malo bolj od daleč, si ne moreš predstavljati, da jo lahko tako udobno premagaš. Sedlo med Razorom in Planjo je vedno privlačno: utrujeni gornik, ki prihaja z Vršiča, se razveseli pogleda na bližnje gostoljubno zavetišče, v obratni smeri pa se odpre pogled na Prisojnik, na Jalovec, na cilje, ki so malo bolj oddaljeni, a toliko bolj mikavni. Ali sva res že na vrhu? Še nikoli se mi ni pot od sedla do vrha Razora ni zdela tako kratka kot tokrat. Pokósva, Tone se odpravi na pajčji lov (njegove sledove spoznaš po obrnjenih kamnih), sam pa se predam uživanju. Petič sem tukaj, a vse je drugačno kot drugikrat. Čisto mirno je, le na trenutek zaveje topla sapica in že je ni več. Na vrhu Prisojnika so pike, tudi tam bi bil rad, kot najbrž one tukaj, kjer sem jaz. V meni prekipeva, a nekaj srečnih vtisov le spravim na nekaj razglednic, v zvezek pa si zapišem razgled, ki se ponuja. Notranjski Snežnik in Veliki Klek, pa koroška Gólica in italijanski Dolomiti so njegovi razmaknjeni mejniki. Vmes pa je toliko pobočij, grebenov in vrhov, ki zbuja spomine iz preteklosti in načrte za prihodnost. Prav blizu je skromna Goličica, ki mi je pred mesecem prinesla pretresljiva srečanja s slepimi gamsi, bolj daleč je Kanin, na katerem sem stal ravno pred enim tednom. Nad meglicami Padske nižine se dviga značilno oblikovana gora: Monte Cavallo. Spomni se na dr. Viktorja Vovka, ki jo je imenitno opisal v lanskem Planinskem Vestniku, tudi ko sem z očmi osvajal vrh za vrhom v Karnijskih Alpah. Ali je mogoče, da se misel utrne in se izgubi v večnosti...?

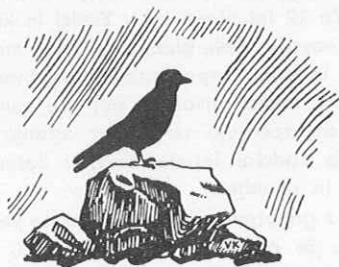
Debela ura je minila, slovo od vrha je malce težko, k sreči je pred dokončnim slovesom še nekaj ur življenja v gorah. Ne gre mi v glavo, da bom čez osem ur že hodil po ljubljanskem asfaltu. Pač eden od kontrastov, ki jih lahko doživiš v sodobnem življenju.

Na Kriških podih je presneto vroče in počasnejši je korak, ko se vzpenjava k vrhu Kriške stene. Ko se spustiva čez njen rob, se kmalu potopiva v senco, ki se bo čez malo ur zgostila v noč. Ujameva Avstrijca, dva od mnogih Beljačanov, ki so jim Julijci tako blizu in znajo to tudi dobro izrabiti. Že 12 let nisem bil v Krnici in kar samo me nese navzdol. Šele globoko spodaj, malo pred kočjo, se ustavim. Lepo časovno prednost imam in mirno si lahko privoščim pol ure samote. Le prehitro se vzpenjajo sence čez ostenja Krnice, rad bi še zadržal lepoto barv, v katerih žare Škrlatica in sosedje.

Nemo in z ganotjem sem občudoval to veličastno ugašanje. Še enkrat so zažareli Julijci, v slovo nepozabnemu dnevu, a rad verjamem, da tudi

v slovo nepozabnemu Viktorju Vovku, ki so ga prav takrat na ljubljanskem pokopališču polagali k večnemu počitku.

Šele dan kasneje sam zvedel za to. Boleče sem se zavedel, da odslej v Planinskem Vestniku ne bo več Vovkovih spisov, da ne bo več spodbudnih razgovorov na njegovem domu v Kopru. Le malo časa sva se poznala, saj so naju ločevala leta, ki bi jih bilo skoraj dovolj za dve generaciji. Najprej sem ga spoznal v Planinskem Vestniku, ko je ta leta 1960 začel objavljati monografijo »Karnijske Alpe in Karnija«, s katero je dr. Vovk tako bleščeče stopil v slovensko planinsko literaturo. Desetletja življenja v gorah je povezal z znanstveno natančno obdelanimi podatki iz literature, ki jo je obvladal z občudovanja vredno širino in globino. Pa monografija ni učena, saj z vsake strani diha živo veselje nad gorskimi doživetji. Ko je končal Karnijske Alpe, se je dr. Vovk »preselil« v njihovo prigorje, nič manj lépo, nič manj zanimivo od »gôrja« samega. Tedaj sem ga že poznal osebno; enostavno sem ga šel iskat na dom in ga srečal na ulici pred hišo v Semedeli. Kadarkoli sem bil gost njega in njegove ljubeznive gospe, sva se pogovarjala o gorah. Zanimal se je za moje vzpone, poiskal mi je redke furlanske planinske časopise, ki sem jih potreboval pri botaničnem delu. Spoznaval sem njegovo kultivirano in visoko izobraženo osebnost, njegov humanizem. Planinska zveza je imela v njem svojega resnično častnega konzula v furlansko-italijanskih planinskih krogih. Poznal je naše sosede in se trudil, da bi tudi oni bolje spoznali nas. Zdaj dr. Viktorja Vovka ni več. Še se bo Monte Cavallo črtal na sinjih obzorjih dalje, še bomo občudovali sončne zahode v Julijcih, ko nas ne bo več, pa naši potomci, kajti gore so v primeri s človekovim bivanjem večne. V njih in v nas pa bo živel hvaležen spomin na človeka, ki jih je poznal in ljubil.

ČUKOVA PAMETNA POT

Miran Marussig

Andrej, po domače Čuk, se je spotikal ob korenine in tupal v mlačno, komaj rojeno jutro. Misel je kakor žaromet svetila z brenčeče, (za spoznanje prevelike) glave in luščila iz teme korenine, skale, malo kasneje celo veje in nazadnje samega Čuka. Od njega ta hip v resnici ni bilo drugega, ko nekaj kosti, mišic, cepin in oguljena planinska ropotija.

Čuk je bil razočaran. Morda desetič. Tega ni več prav natanko štel, pa tudi ni bilo važno. Važnejša je bila globoka, vseobsegajoča nesreča, ki je — kakor vse poprejšnje — tudi to deseto ljubezen ovijala v črno zaveso obupa. Sredi noči je tresnil z vrati, se zapodil v noč in preklel moderno švedsko vzgojo. Prišel je domov, zgrabil cepin in tisto, kar je po nepisanem seznamu sodilo vkup, sedel v nekaj, čemur je predrzno rekel avto, in se odpeljal v hribe.

Čudna so pota planincev. Nikjer pisana, od nikogar vodena, in vendar tako pametna. Kdo bi bolje začrtal smer kakor neuničljiv planinski instinkt! In tako je Čuk marširal gor in gor in gor in gor, ne da bi le enkrat podvomil v pravilnost svojega velikega planinskega dejanja. Toda to ni bilo važno. Važen je bil smoter! Važna je bila silna notranja volja, ubiti v sebi tisti grozni občutek smešnosti, pajacarstva in nemoči, ki se ni izražala samo v tem, da je bil na splošno pohleven in tih, pač pa tudi v tem, da ni bil mož. Da pa je mož — evo — zapiči cepin v to trdo skalo in spleza na vrh te velike skalne gmote. Premaga goro, da, premaga goro!

Upehan je obstal. Hudiča, kam je zlezla strmina! Ni je konca, pa tudi skale so spremenile naklon. V resnici je vse skupaj žleb. Strm, izlizan, tudi moker in povsem zgubljen. Čuk pljune skozi zobe. Ni prvi, tudi ne zadnji. Vanj! Zoži oči, pljuča napne, roke skrči in vleče navzgor svoj cepin z brenčečo bučo vred. Gor, gor, gor in gor! In pride gor... Malce krvav, malce pobit, hribov, sebe in ljubezni sit.

»Ja,« je rekla Maca fantu (ime mu je bilo Mek), »Mek, v takem gredo samo norci v hribe.«

DRUŽINSKI TRIPTIHON

Jože Humer

Vreme res ni bilo kaj prida. Megle so vrele iz kotla gor in dol in sem pa tja je droben dežek zmočil rušo, čevlje in kolena hribolazcev.

»Maca, v hribih je zmeraj lepo,« pravi Mek.

»Osel!,« reče Maca, zavihla nos in trmasto nadaljuje pot.

Meku je hudo. Ampak kako naj tepki, kakršna je Maca, pojasni, kaj je zares lepo. Gore so lepe, skale so lepe, rože so lepe in ko prideš na vrh, oh — svet je takorekoč na dlani. Če je megla, pač ni na dlani. Rečeš: ti loviš! — in greš nazaj. Pa doživetje? Doživetje ostane. Spraviš ga v srce in se vrneš zdrav, vesel, vesolja poln, da bi pel in pel.

Osel! pravi tiho Maca, potlej ko ji deseta potna sraga pripolzi s čela in jo zaščemi. Res je, da si je želela v hribe in je rekla Meku — greva! Res je tudi, da si je želela sonca, nekaj barv, modrega neba in na tihem — nekaj poljubov ob skorji trdega macesna v tihi želji, da bi dali hribi Meku nekaj moči in — korajže. Dež pa je neprijeten, zoprn. Vendar tedaj, ko se vgrezne čevljev v skrotje in zahrešči pod gumasto peto, natanko ve, da je to tisto, kar si je želela, — je! Torej gor, vrhu, macesnu naproti!

In pride gor. Vrha pravzaprav ni, ker je megla, nekaj trave in sem in tja kak kamen. Tudi macesna ni. Toda tam je cepin, nekaj planinske ropotije in tisto, čemur po domače pravijo — Čuk.

»Mrlič,« zavriskne Maca.

»A?,« poskoči Čuk. »Zaspal sem. Včeraj sem krockal, danes pa spim.«

»Pa ste se tudi topli?,« vpraša Maca.

»Plezal!,« odvrne Čuk.

»Je bilo lepo?,« povpraša Mek.

»Osel,« sikne Maca, odpre nahrbtnik in potegne iz njega povoj, »obvežem vas.«

»Eh,« pravi Čuk, »saj ni hudo. Pa če to znate...«

»Znam,« pokima Maca in se z vročo roko dotakne Čuka.

Prijetno je. Prsti so gibki, obveze mehke, njene oči velike in nasmeh tako širok.

Čuk ni več oni od zjutraj. Drug je, povsem nov in svež in prav vseeno mu je, četudi trka na vrata enajsto razočaranje.

Čudna so pota planincev. Nikjer pisana, nobeden jih ne vodi in vendar tako pametna! Kdo bi bolje začrtnal smer kakor neuničljiv planinski instinkt?

1. Premiera

»Veš, očka, mojim nogam se kar čudno zdi, ko morajo spet hoditi.« To izjavi moj sin, ki pojde letos že v šolo in morda tudi na Triglav. Izjavi, še preden se Idrijska ulica spreobrne v hribovski kolovoz. In s tem da na znanje, da ne bomo ravno podirali hitrostnih rekordov. Mala Mojca ne izjavlja ničesar, saj tudi še ničesar ne ve: letos je ne nosim več optiv.

Stari Idrijčan prede krmežljivost na stopnicah svoje bajtice in je star čezdvajsetletibomosemset let. Tako je tudi jasno, koliko bo star čez dve leti: čezpetletbompetinosemset let. ltd.

Drugi, vsem »nadrejeni« domačin striže šipek ob domačem plotu in pravi, da se tu dolgo drži v cvetju (namreč šipek) in da je pri njih boljši zrak in manj trušča kot v mestu. Toda pri tem ne misli na Ljubljano, kaj šele na kak London, temveč na — Idrijo! Bogovi, kako je vse relativno! Prvič si takole ogledujem to idrijsko republiko, staro in novo v nji. Ogledujem si in — navijam za Idrce.

Pri znamenju na skali napravimo majhno plezalno šolo (po skali, ne po znamenju, čeprav sta videti iz enega kosa in izpod enega dleta). Stvar se je celo nekoliko zapletla, na srečo samo v robidovje. Tudi mala Mojca je hotela sama, vse sama, lepo te prosim, očka, pusti me... do solza te prosim...

Potem se kmalu izkaže, da smo si izbrali pravo pot za začetek letošnjih planinskih doživetij. Skozi gole veje — a vsaka ima že svoje za bregom — se nam preseje ravno prav sonca, da so barve poskočne in da zrak ni preveč razmehčan. Steza je prav usmiljenega srca. Po starem, večno veljavnem pravilu romantike so vsenaokrog razsejane rožice ravno tako večše, da brez predaha vznemirjajo. Še naju, kaj šele mladež, ki je rožicam dvakrat bliže po centimetrih in stokrat bliže še po čem drugem: očka (s poudarkom na »ka«), pogledj tole pa pogledj tistole pa pridi pogledat (seveda vselej na začelje kolone)... Dva teloha iz enega peclja rasteta, šmarnična sulica je prebodla suh list ali pa se je nalašč opasala z njim; takihle rjavih zvončkov še nikoli nisem videl v vsem svojem življenju (oho!); zakaj pa je

tale teloh tako zelen? Kaj misliš, ali mi bo trobentica piskala? In še in še in seveda je v vsem tem tudi nekaj špekulacije, ker sta oba majčkeno upehana in ker je današnja mladina zelo pokvarjena. Na srečo smo bili v naših časih vse drugačni. Zajemajoč iz dobre stare vzgoje jima z dvignjenim prstom dopovedujem, kako grdo in morilsko je trgati rožice. Z dvignjenim prstom in z vejico sleča za klobukom.

Pot pa bi bila skoraj kot kolesarska steza, če bi je kdaj pa kdaj ne sekale bele hudourniške struge. In te bele hudourniške struge, nabite s skalnato romantiko, in te tanke mlade bukove vejice, ozaljšane z blede zelenimi čopiči, ki postajajo pahljjače za pomladno soparico — in še ti oljnati bori, ki se delajo, ko da jih april niti ne gane niti ne razganja, vse skupaj ga pošteno pihne. (Neki vražič prišepetava moji duši, da je še vsa mlada in da ji je zdajle ravno pravi čas za petošolsko ljubezen. Otroka pa vriskata. Daj, mala, splezaj očetu na ramena, da ga ne odnese previsoko!)

Zmeraj več padlih dreves, lepo olupljenih, lepo okleščanih — pa čisto mrtvih! Kako smo pač različni: Mici je pravi balzam, nobena reč ji ne diši lepše od smole; meni je otožnost, ker mi sveže, vlažne rane dreves tako nebogljen kriče o nasilju; sinu je za razkazovanje, hodi po hlodu, pa misli, da je vrhovodec; mali pa je preprosto ovira, preko katere pripelje samo pogumen štrbunk. Ob obronkih se košati vresje, gizdavo, kot se lepoticam spodobi: bolj skrbi za svoje rdečilo kot za zeleno suknjico.

Še grm, ki v rumene kožuške mačic odet prepeva tisočero medeno čebeljo pesmico samemu sebi in prešernim upom, da bo letos, če še nikoli, posejal vse naokrog... in smo pri koči, tako ponosni na svoj planinski dosežek, kot če bi to ljubo Hlevišče bilo resnična gora. Kdo nam pa kaj more!

Predragi zasilni oskrbnik, daj mi, če že nič drugega ni, skrivoma šilce žganja, naglas pa liter radenske — v kisli vodi se žabe ne zaredijo. Pa bomo sedeli ob ograji, bingljali z nogami v dolino in si v omotični soparični meglici nfan-tazirali gorske razglede — no, saj približno že vemo, kje bi kaj moralo biti.

Da, in ker je tudi travnik pod kočo last planinskega društva, pooblastiva nadobudni podmladek, naj stori z njim in na njem, kar mu kane na um (Če hlače strga Ciciban, jih mamica zašije...). Na vrhu pa piha, kot bi hotelo drevje populiti, travo pomuliti in vse tiste hribe in hribčke na zahodu na novo razpostaviti. Prav, se bomo pa v zavetju zleknili in si vsak po svoje odpočili —

od česa že? Mica se nastavlja soncu, Jože pleza po drevesu, Mojca pa po očetu in s tem je tudi o očetu vse povedano.

Vračamo se po desni poti, da bo bolj mikavno. Rečeno — zgrešeno. In tolčemo po cesti, na eni strani peščen hrib, na drugem robu lapuhovi cveti in regratove lučke in še drugega kaj. Otroka se gresta dirke, obema žarijo lica, Mojci se noge zapletajo in tudi kolena klecajo, pa le ne popušča, le kdaj pa kdaj se zviška zasidra ob poti: »Glej, jožice!« Pa je tudi sama, ne bodi me sram priznati, kot makov cvet.

In še cesta in še cesta in nazadnje bel nasmeh suhe struge v kotlini. Široka bleščeča suha steza za Nikovo.

Potem pa iznenada tisto, ob čemer vedno onemim in kar se meni, Mica to ve, zdi več kot kangalilejski čudež: Voda. Nemirna, iskreča, spreminjasta, kot da v njej, ravnokar porojeni na ta svet, igrajo vsi prenabiti atomi življenja, ki ga bo razdajala med potjo. Jože na skali oponaša ptičko pastiričko, Mojca oponaša Jožeta, Mica pa vpraša: »Očka, si že spet mehak?« In sem res.

2. Očetov razgled

Ej, blagor si meni očetu,
kako imam lep razgled:
na levi strani je bučka,
na desni strani je bučka,
na dveh bučkah sta dva klobučka
in med bučkama je razpet
ves svet,
ves svet in še malo manj.
Jaz sem pa zadaj za dobro ped
in za dobrih pet
spoznanj.
Najlepše moje spoznanje
— pol sanje pol spoznanje —
je pa za ta dva klobučka zataknjeno.

Jejna, kako lepo,
jejna, kako zamaknjeno!

3. Če pojdeš na Limbarsko goro

Zapelješ do velikih Lok in se nič ne ozreš na levo, kjer vreme snuje zaroto, temveč le poludesno, kjer je nebo čedno, oblaki so ljudomili, cerkvice na Limbarski gori se pa vabljivo sveti — saj cerkvice na Limbarski gori ne more od daleč vedeti, da si tako in tako k njej namenjen. Parkiraš pod eno izmed prepolnih jablan. Če naletiš na može, ki v korak obračajo po senožeti, jih samo zato vprašaj za pot, ker v njihovih ustih skednji in znamenja in košenine vse lepše pojo kot v slovenskem pravopisu. Mimogrede pospremi

njihove delovne gibe, da ne bi čisto pozabil, kje je pravir sodobne avtomatizacije. Tudi skozi vas se ne dvigaj po nepotrebnem, da ti ne uidejo vonji, ki v naših kozmetikah niso naprodaj in ki jih nekateri v globoki zmoti imenujejo »duh« (smrad). Ko boš nad znamenjem in ko ne boš našel nobene zrele tepke več na tleh (nekaj zaradi naše družinice in nekaj zaradi tepkovca), ležeš v mah — saj zato pa je tam — da boš doživel čudno mešanico: mehko pobočje onstran, skrpano iz zateglih njiv, povešenih travnikov in gozdnih zaplat, domačije, ki kot pajki svojim mrežam gospodarijo svoji zemlji, in za nameček še nakodrano, skorajda razmrščeno nebo, ki v svojem večnem tistem pogajanju z zemljaki pošeno sodi v to kompozicijo; namesto škrjančeve pesmi, sikanja kos in pasjega laježa pa hrupna pesem ceste, ki je dolinica še vedno kar prestrašena od nje, pa jo preklada z brega na breg in se je — kot lepljivega testa med prsti — ne more znebiti, če bi še rajši.

Ko zaviješ v gozd, ne bo več na sosednih pobočjih ne hrupa. Obdeluješ grme robidovja (varianta: če ima sabo dva škorca, kot sta najina, ta posel zate odpade). Prav je, če imaš pri roki knjigo o gobah, ker jih kar mrgoli, kakršnih si le izmisliti moreš, od smetanovo belih do ognjeno višnjevih, od drobnih in brhkkih do črvivih — vreče za užitne gobe pa ne boš potreboval.

Priporočam čevlje za blato in roso. (Priporočam tudi, da hčere ne obuješ v pretesne čevlje, ker bi bilo to slabo najprej za njene pete, nato pa za tvoja ramena.) Ako boš na košenini, ti od vseh obuval najbolj priporočam tisto, v katerem navadno, zelo po krivem, hodimo samo spat.

Vem, da te bo tam pod milim nebom mamilo sonce in te bo zeleno podnožje skušalo položiti vznak. Prišlo ti bo na misel, da bi »nastavil na zemljo uho« in prisluhnil mikroživljenju, ki poka in šumi med travnimi bilkami. V bistvu izgovor, a dobrodošel. Če to storiš, boš kmalu pomislil, da bi zaradi bolj zbranega poslušanja zatisnil oči. In ko boš storil še to, boš gotovo zaslišal lastno ugodje, kako si prede. Nina nana... (V varianti z dvema škorcema seveda tudi ta možnost kategorično odpade. Namesto tega pride v poštev ringaraja, plezanje po drevesih ali vsaj statiranje pri plezanju, »rinčke talam« ali kaj takega.)

Nato, še preden boš pričakoval, je na vrsti sijajen finale (očka, oh očka, to pa ni lepo: jožico si pohodil!). Najprej kapela, vsa v sijaju, potem elegantno lice cerkvice, sijoče liki nevestino. Zadaj še zvonik, svetišču brat po vsem, tudi po sijaju.

In če bi ti vse to še ne bilo dovolj, se pod vsem tem, glej, prav pred tvojim nosom, kakor spodnja stranica okvirja, sveti njiva ajde, da kar vid jemlje.

Lačen ne boš, žejen ne boš, saj tu ni kakšen hotel ali kaj podobno odljudnega, temveč stara mežnarija z gostinsko sobo, kjer nekaj veljaš.

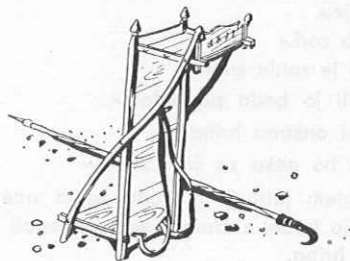
Vseeno ti najbolj priporočam zavetrje pred skednjem. Tam te dosegajo zvoki in vonji iz hleva in iz doma pod cerkvijo, tam se ti prijazno nudijo okoliški hribčki, zlata rezerva za plazenje na stara leta. Tam je nad tabo samo vzpodbudno jasni del neba. Eno ti pa svetujem: Če boš imel kakšnega škorca seboj, ne daj mu lesti pod pôd skednja; tam je veliko lesenih priprav in orodij, bes jih plentaj, ki jim ne boš vedel ne imena ne namena, pa bo trpel tvoj očetovski ugled. Zvonik ti bo vsakega toliko napolnil zrak s svojim bronastim vibratom, bolj zato, da bi te spomnil nase kot na oro.

Mežnar s hudo naduho zadovoljno vleče svoj čik. Pravi, da je siromak, pa se ozira naokrog z nasmehom: vsemoje vsemoje. Posebno je ponosen na cerkev, in prav ima.

Postaviš se — veš kako: štiri korake od srede kora proti oltarju. Oprosti, da te komandiram, toda res se je treba postaviti prav tja, da si ves objet od prostora, da gledaš vsem oltarjem naravnost v obraz in se ti zdi, kot da oltarji sami porajajo svetlobo, ki je ves prostor mehak od nje. Zato je tudi trikrat večji od svojih mer in zato ima dušo in je voljan za molčeč razgovor s teboj. No, potlej pa stopi pod veliki lok, zasučil se proti kuru in se boš zasmeljal, ko te iznenada od vseh strani in z vseh višin oblije dan, da se zidovi kar utaplajo v njem.

Ta Maček je pa bil maček! Svetemu Valentinu hram postavljaj pa sebi spomenik postavil.

Če se boš v drnec spustil nazaj v dolino (varianta v drnec za škorce), ti želim zdravo zadnjo plat.

BIŠČKOVI MAMI ZA SEDEM DOBRIH ŽELJA

Biba Klinar

V sotočju treh dolin, ki po njih tečejo vode z ene same gore, stoji domačija. Hiša tod pozna samo dva letna časa: tistega, ko sije sonce, in tistega, kadar ostaja sonce za robom bele gore. V jutru, ko sva se srečali prvokrat, je sijalo sonce. Stala je tam, z razpetimi rokami, oprta na podboje hleva, naslonjena na žametno podlogo teme, ki so se po njej, kot granatna jabolka, kotalile izbuljene oči živine, obsijane od sonca.

»Kam?«

»Na goro.«

»Sama?«

»Sama.«

»Sneg je še na gori in mati skrbi zate.«

»Vseeno grem.«

»Naj te čuva bog.«

Ozrem se. Za njenim hrbtom stoji bog. Obešen na steno gore, se s hrastovimi rokami grabi za oprimke in z bosimi stopali upira na snegove na dnu stene. Na ženin ukaz odlepi zlizane veke iz votlinic in gleda za menoj, ko odhajam po segreti travi, zkopi bukovje, ki se mu iz debel cedi muževina preostala od mladega listja, naprej čez prodove in snežišča na vrh gore.

Sedemkrat to poletje mi žena želi srečno pot. Potem spet stojim na hribu nad njeno domačijo. Sonce, kot mlinski kamen v suhi strugi, počasi kroži za grebenom gore. Samo ptice, ki so jim zmrzle igle borovcev ranile krila, kričijo nad praznim dnom oceana.

Sneg je že na gori.

Iz treh dolin prihajajo tri črne žene. Z boki bredejo mlečno morje in v naročju pestujejo črne pekače kot velike sluzave ribe.

»Umrla je.«

»Davi ob zori.«

»Voda ji je zalila srce.«

»Pokopali jo bodo popoldan.«

»K cerkvi onstran hriba.«

»Bogata bo peka za črne svate.«

V zgodnjem jutru ji je voda zalila srce in popoldan jo bodo, s črnimi svati, pokopali v cerkvi onstran hriba.

Tiste dan se bog ne ozre več za menoj, ko grem čez trave, trde od jutranje slane.

Druga dne se na večer vračam z gore. V mojo pot so utisnjene kolesnice mrtvaške vprege. Mednje so se obletele papirnate rože, ki jih veter odnaša na veje macesnov, da prhutajo kot metulji med okostnjaki črnih rib. Vzpenjam se v breg na vrh hriba. Sonce, izza gore, spreminja smreke na grebenu v lučke, ki jih zahodnik otrasa z velikanskega cveta onkraj vrhov. Spodaj je dolina že v senci. Sedem sivih golobov se dvigne z zvonika v večerno zarjo, — sedem zlatih ptic, in se pomeša med zvezde — sedem srebrnih ptic.

BOLNE AMBICIJE

Ciril Praček

N o, vidite, vsega je krivo to moje nesrečno ime. Pišem se Janez Gobec, morda tudi Francelj Kopriva ali Anton Grba. V tem tiči vzrok, da sem še vedno tam, kjer sem začel. Vsak normalen, ali še boljše povprečen demokratičen državljan ima neko kariero, nekakšen vse uspešnejši potek življenja, nek določen vzpon. Jaz stagniram, ne premaknem se nikamor v svetlejšo prihodnost. Sem alpinist Janez Gobec, ali nekaj podobnega, nezvenečega: stagnant. Oprostite mi, če sem naredil besedico stagnant, kar po svoje, iz stagniranja. Stagnant je pač človek, ki ga je usoda zaradi njegovega nemočnega pisanja prikovala k tlom.

Vedno si domišljam, da sem alpinist brez primere, v sanjah plezam čudovite stvari, sem neuničljiv, nedosegljiv, edinstven, v resnici sem tudi na tem torišču samo Gobec, navaden preprost Janez Gobec. Predstavljajte si, kako čisto drugače bi se počutil z nekim zvenečim imenom, na primer Širgo Šegril ali Žguro Cingal ali kakorkoli podobnega, kar zveni.

Imam prijatelja, ki se piše Džanglo Drus. Vsakdo prisluhne, ko se predstavi; tako melodično, nekoliko nalahno skozi nos, zapoje svoje ime. Kar pogledajte na primer samo razliko med Bonatti in Gobec! Škandalozno!! Moji »tovariši« z gora imajo še posebno veselje z menoj. Kličejo me eno-

stavno Gobec; Gobec sem, Gobec tja. In da bi bila nesreča še bolj popolna, nekako slabo vrtim svoj jezik, nekako nerodno se izražam, čeprav sem bahač brez primere; nekako prehitro me pogruntajo. Nasploh preziram te svoje »tovariše« alpiniste in reševalce. Plezajo nemogoče stvari, vse samo navpično, sploh ne govorijo dosti, bolj renčijo in golčijo, kot govore, če ti pa stisnejo roko, si v nevarnosti, da ti jo izpulijo...

Vse življenje že iščem priložnost, da bi naredil kaj velikega iz tega preprostega, enostavnega in neznanega Janeza Gobca.

Plezal bi solo Čopov steber, Peternelovo smer, Sfingo; toda nekako se mi upira, da bi šel na linijo s tistimi, ki renčijo in pulijo roke; nekako mi ne leži, ne diši, čeprav sem prepričan, da bi vse to opravil z največjo lahkoto. Ne zamerite, zelo verjetno z največjo lahkoto.

Da bi pa kar tako trdil, da sem vse to solo preplezal, pa tudi nočem tvegati (me že preveč poznajo).

Vidite, kakšne silne težave ima dandanes res skrajno sposoben alpinist, ki kljub vsej ambiciji nikamor ne pride. Iščem in poizkušam, trudim se na vse načine za svoj renome, toda vse zaman, nekako mi ne uspe, na koncu sem vedno le Janez Gobec, ali recimo Karl Klempin.

Po nekaj letih brezglavega plezanja po gorah sem se zrinil tudi v GRS, ker imam zelo zdrave in jasne poglede na vse probleme in ker stojim trdno na direktivah vodilnih mož v GRS.

Morda bo tu kaj za mojo ambicioznost, tu se laže proslaviš. Trije omahnejo čez steno, tisti, ki renčijo in pulijo roke, in že je vsa časopisna rasa z radiom in televizijo pod steno. Tu se razmahneš in sprostiš, tem lahko razsvetljuješ povprečnih 1200 g možganov po mili volji, saj o stenah in plezanju nič ne vedo. Zelo precizno in natančno jim natvežeš, kako si preplezal vso steno navzgor in navzdol, počez, križem kražem in si našel navsezadnje trojico tik pod vrhom. Sem spada samo še znana fraza o najtežjem reševanju doslej.

Hitro sem pogruntal, da bo tu kruh zame, kajti ti pravi gorski reševalci, ki pridejo iz vrst alpinistov, prinesejo svoje alpinistične navade s seboj. Sploh ne govorijo, kar tako nekako golčijo in renče na strašno redke čase, garajo, da jim od nosa teče, in čimbolj je stena navpična, s tem večjo ihto se poženo vanjo. Roko ti pa stisnejo tako, da ti jo izpulijo, če se ne paziš... Radia, televizije in novinarjev se izogibajo kot mutci. Uspelo mi je, da sem se pomešal mednje, bleknil tu katero, tam katero, predvsem pa pazil, da sem bil vedno prvi pri časopisni raci — in zadnji v steni. To zadnje mi ni bilo težko. Pri vsaki akciji

je najmanj šest do deset renčičev, ki se skoraj stepejo, kdo bo šel v steno in najmanj dvajset nas je (pametnih), ki vsi trdimo, da vsi ne moremo v steno, ker bi s proženjem kamenja drug drugega pobili. In še nešteto je takih res tehničnih izgovorov.

Priznam, da sem že nekajkrat zelo lepo uspel. Držim se čimdalj od stene in čim bliže radiooddajnika. Ta mali aparat je sploh idealna zadeva. Ležiš pod steno v mehki travi, ves dan gobezdaš in vsa sedma sila vleče na uho tvoje važne besede.

»Tone, pazi se, Tone, pazi se, sprejemam.«

»Tone, razumel sem te, razumel sem te, spustili ste ga čez črni previs, imate samo še za dva dni spuščanja, samo še 1000 m. Potrebujete še 500 klinov in vodo, takoj bomo dostavili.« In že planeta dva poslednja renčiča v steno, preplezata tistih 1000 m kot na kakšen raketni pogon, toda vsa sedma sila boljčiči le vate, uživaš v svojem dostojanstvu in poslanstvu. Lepo pod steno. Oni norci tam gori so takole za v steno, saj sploh govoriti ne znajo, grčijo kakor medvedje in bognedaj, da jim daš roko v njihov »nežni« prijem.

Torej, nekajkrat sem lepo uspel. Časopisi, radio, televizija, čeprav sem preprost Karl Klempin. Kaj bi šele bilo, če bi bil npr. Džanglo Drus! Spoznal sem, da sem najsilnejši, edinstveni, nena-domestljivi, v meni je zraslo nekako notranje, kako naj rečem, nekako pravo zadovoljstvo. Kar bojim se, kaj bodo rekli moji tovariši alpinisti in reševalci, ko bodo pričela deževati odlikovanja, tisti, ki imajo žulje kot voli od garanja. Škoda, res škoda, da nimam zvenečega imena. Na obzoru so še čudovite stvari. Poglejte samo helikopter. Sedeš lepo na letališču v kabino in odropotaš visoko v gore in zopet lepo sedeš v travo, vzameš oddajnik v roke in si važen.

Samo, kako naj se zrinem v tisto letalsko moštvo! Prepričan sem, da se bo sedaj razmerje deset renčičev proti dvajsetim pod steno zame še poslabšalo. Na dan bodo prilezli še razni invalidi, kajti s helikopterjem je lahko, prenese te prav tako lahko kot npr. 80 kg gnoja. Napeti bom moral vse sile, da ne izgubim pridobljenih pozicij. Moja slabost je v tem, da sem preveč skromen, da premalo rinem v ospredje. Umaknem se, daleč stran, kadar opazim, da drugi komaj čakajo, kako bi planili v vertikalo. Že v nežni mladosti so me učili, da ljudem ne smeš odjedati, kratiti, jemati veselje pri kakršnikoli delavnosti.

Moje edino pravo veselje je, da govorim, mnogo govorim, vedno in povsod govorim, seveda naj-

raje v radio ali na televiziji. Res zelo malo potrebujem. Pustim drugim, da garajo, da rinejo navpično v vertikale, jaz samo skromno govorim, seveda ne sebi v škodo. To je garanje razumnika, dragi moji, in še kakšno garanje. Pri tem ne smeš biti rahlo- in tenkočuten, sicer ne boš nikoli velik. Rad bi postal velik, pomemben mož (vsaj z jezikom); vsa moja veličina je zares razvidna v tem, da nisem niti najmanj nevoščljiv tistim, ki se zapode tudi v vertikalo, kadar je treba...

STEBER SONCA IN LUČI

Jože Kodre

Moja želja pred odhodom v vojsko je bil južni raz Skute. Saj ne pomeni po svoji težavnosti ničesar posebnega, le IV. stopnjo, ki jo povprečna naveza prepleza v dobrih dveh urah. Pa vendar mi je ta raz pomenil mnogo več — ne le smer, ki jo je treba preplezati zaradi tega, ker obstaja, ker ti nudi težave, značilne za smer IV. stopnje. Smeri si ne izbiram po težavah in tudi te si nisem izbral zaradi tega. Izbiram jih po lepoti, po prvem vtisu, ki ga gora napravi name. In takšna je Skuta s svojim južnim razom. Tako bela je in strma, ko se dviguje iznad Podov, če jo gledamo iz doline Bistrice, in siva in razbita s severne strani od Vodin. Najlepša pa se mi zdi s Turske gore z ostrim grebenom — Strežo, po katerem poteka zavarovana pot in navpičnim južnim razom za njim. Še pred leti, ko sem začel zahajati v gore, ko sem jo prvič videl, me je bilo strah. V megli, v silnem vetru sem bil z bratoma vrhu Turske gore. In ko je veter za trenutek pregnal meglo, sem jo videl — vzpenjajočo se pod nebo s širnimi platmi JV stene, Strežo in drznim južnim razom. Ko so naju megle zopet obdale, sva se s tesnobo v srcih podala proti njej. Ne silen veter na Streži, ne kaplje dežja naju niso pregnale. Bila sva na njenem vrhu in divja nevihta blizu Kokrskega sedla naju je pregnala v dolino. Nisva si upala nadaljevati poti proti Grintovcu, kamor sva namerala naslednji dan. Počutila sva se tako majhna

in nebogljena in pogled na drzno goro za nama naju je pregnal. No, počasi sem se privadil takšnim stvarim. Nevihte, sneg, dež in sodra mi niso mogli do živega in trda šola sveta, pod morjem, ki sem ga takrat spoznaval, so me napravili trdnjše. In vsaka moja vrnitev z gore in stene mi je pomenila več kot samo dosego zaželenega cilja. Bil je kamenček iz mozaika, mojih doživetij, pogledov na gore, ter gorniško udejstvovanje, ki sem si ga previdno gradil. In, če je v mozaiku kakšen črn, sem si bil kriv sam, ali pa ljudje, s katerimi sem se srečaval v gorah, vem pa, da je mnogo zlatih, in takšen zlat kamenček mi pomeni južni raz.

Večerne sence padajo na pot in tiho se s tovarišem vzpenjava proti žlebu. Noč prihaja in tišina je okoli naju. Le šum vetra in plahutanje preplašenih kavk, ki gnezdi v steni na levi, naju spremlja. Brez besed se vzpenjava. Pod nama so luči doma in veter od časa do časa prinese pojemajoče glasove. Pred nama so Podi. Tako samotni so in tihi in nad njimi se dviguje siva silhueta Skute. Takšne tišine v gorah že dolgo nisem doživel. Le od časa do časa se pripodi silen veter, da zatuli in zavija po kotanjah, da nama pokaže, kdo je tod gospodar in nato tišina. Pod nama — vse od Bistrice pa tam po ljubljanskem polju trepečejo lučke. Ura je že polnoč, ko prideva do bivaka. Medlo se leskeče v pojemajoči lunini svečavi in s tovarišem posediva pred njim. Lučke v dolini ugašajo in nad nama se kdaj pa kdaj utrne zvezda. In kot bi veter videl njihovo smrt, zatuli, da završi okoli naju, da naju spreleti mraz. In tam v samotnih pajčolanah meglic nad dolino izginjajo umirajoče zvezde, še mesec se je skrila za oblake, le veter zavija po samotnih Podih in si krha zobe v sivih plateh Skute. Zebe naju in šele v toplem bivaku se ogrejeva in utrujena zaspiva.

Predolgo sva spala in samoten popotnik, ki ga je pot zanesla k bivaku, naju je prebudil. Sonce je že visoko nad Podi, ko hitiva na Sleme. Od tod prečiva na desno po travnati polici pod raz. Megle se preganjajo po Podih in le včasih jih prežene sonce. Pod nama je tiho, nato pa začujeva ropotanje kamenja. Prav pod nama se je splasila čreda gamsov — teh rjavih vragcev in oddivjala proti Koglu. Le kaj jih je splašilo? Morda duh po človeku ali pa so nama v zasmeh hoteli pokazati, kako se da divjati po razbitih in škrapljastih Podih. V votlini na boku raza sva še opazila njihove sledi, nato pa so izginile. Po travnati polici, kjer sva prišla midva, pridejo do votline in tudi na šodre pod raz pridejo z lah-

koto. Ne vem pa, ali bi lahko prišli po žlebu med Strežo in razom, ki se zgoraj razširi v široko korito, na vrh. Vendar sem pričakoval, da ga bom videl vraga z raza, kako se elegantno vzpenja po žlebu! Morda imajo gamsi tudi plezalske ambicije? Ne vem. Danes jih pač ni imel nobeden in razen divjanja po Podih nama niso hoteli pokazati ničesar več. Tako pač ne bom mogel pisati o tem in idealna priložnost, da bi jih opazovala pri delu, je šla po vodi.

Soplezalčeva - Švicarjeva je prva dolžina iz votline na raz in tlesk vponke na njegovem stojišču me predrami iz modrovanja o gamsih in pogovora s samim seboj. Prosim, psihiatri, psihologi in podobni, ne sodite prehitro, včasih je potrebno tudi to. V teh trenutkih še posebej, saj sem si moral resno prigovarjati, in groza, moral sem napraviti prekršek — poklekniti sem moral na koleno! Sreča, da je raz zopet zakrila megla, da me niso videli oni, po katerih sledih bi rad še kdaj hodil! Moja je najlepša dolžina v razu. Desno od Švicarja preko plošče, ki se konča na majhnem nosu in nato naravnost navzgor. In sonce je zopet pregnalo meglo, da je bil raz bel in svetel. Že dolgo nisem plezal s takšnim užitek. Iz slepečega sonca v belo meglo in ko mi je bilo dovolj megle, je vedno ob pravem trenutku posijalo sonce. Po čudoviti prečnici v desno, dobro zavarovani s klini, sem moral kar krepko vleči vrvi, saj je skalni nos, okoli katerega je tekla, napravil precej trenja. Švicar je pri meni in mimo mene izginja v megli na samem razu. Čudovito. Tako tiho je, vendar je ta tišina prijetna, nič tesnobe ni v njej, saj vem, da bom čez nekaj trenutkov zopet prišel iz megle v svet sonca. Kaj takšnega še nisem doživel. Verjamem prof. Lipovšku, da je v tem razu odkril pred leti VI. stopnjo lepote. Midva sva jo doživljala danes. Z raza prečiva v desno v širok žleb in po žlebu, ki prihaja zgoraj v kamin, nadaljujeva pod sive piramidasto oblikovane glave. Niti kamenček se nama ne odkruši, skala je trdna in topla. Prehitro je konec in po gruščnatem koritu prideva na pot malo pod vrhom. Vrh Skute in njeni sosedje so zopet odedi v meglo. Ko se vračava čez Strežo na Male Pode, je vrh v soncu in Podi se mi ne zdijo tako tihi in samotni kot prejšnji večer. Sonce se lovi po njegovih kontah v škrapljah in naju še zadnjič izza raza in Streže obsije, preden se spustiva skozi Turški žleb proti Okrešlju.

Plezala: Dušan Dvoršek-Švicar in Jože Kodre, 28. VII. 1968.

KOGLU NA OBISK

ing. Bojan Pollak

18. 3. 1967. — Zadnja sobota letošnje koledarske zime.

Hitela sva po gozdni poti. Pri odcepu za Lepi kamen in Jermanico sva zavila na desno in tam med mladimi smrekami skrila večji nahrbtnik z opremo, za katero sva mislila, da nama ne bo potrebna — med drugim tudi cepin in dereze. Preko gruščja in podrasti sva bila zopet hitro na gozdni poti in se nato počasi vzpenjala. Kjer se od nje odcepi pot za Kokrsko sedlo, sva za trenutek postala: »Ne bi bil rad takrat tukaj, ko je plaz pobral ta gozd.« Samo štorovje je ostalo kot priča katastrofe.

Med poleglim bukovjem sva zgrešila pot in se nekaj časa z muko prebijala skozi veje. Kmalu sva bila v grapi in še malo in začel se je sneg. Bil je osrenjen. Samo kdaj pa kdaj je korak spodrsnil.

»Glej, nekdo je šel pred nama!« — v snegu so se videle stopinje, oziroma stope izbite s konicami čevljev. Premišljevala sva, kdo bi to mogel biti. Hitro sva prišla iz gozda in ko sva se vzpenjala po snežni strmini, nama je nekdo, ki ga nisva videla, zavpil, kam greva. Zaklicala sva mu, vendar odgovora nisva dobila. Zato sva nadaljevala svojo pot. Kar oddahnila sva si, ko sva zavila na levo v majhen skok in je noga namesto na varljivi sneg vsaj za nekaj časa stopila na kamen. Malo po skalah, še več pa skozi rušje in zopet sneg, in prišla sva čez rob. Pred seboj sva zagledala cilj: levo od velikega previsa se je v gladki steni vzpenjala v višino črna črta obrobljena z rumenkastimi ploščami: Rumena zajeda. »Samo še to pobočje, pa sva gor,« sva si rekla in si s tem dajala moči, toda »to« se je strašno vleklo. Sneg je bil trd in bilo je treba balansirati na konicah čevljev in robovih podplatov. Tudi to je minilo in preko snežnega nanosa sva stopila na ravni svet pod steno.

Ogledujeva si steno. Desno, kake tri metre nad nama vidiva klin. Tu je torej vstop. Sama zajeda se začinja višje, levo. Dalj se ne vidi, je prestrmo.

Čo se prvi naveže. Jaz poskrbim še za nahrbtnik; v prvem raztežaju je moj, ker sem drugi. Med tem je Čo že pri klinu. Ne gre mu najbolje. Po-

čiva in si greje prste. Nato zleze do desnega roba, preči v levo do male poličke, kjer zabije klin in se zavaruje. Zdaj je na meni vrsta.

»To je pa bolj strmo, kot je videti! Ta presneti sneg!« Priplezam do klina, izpnem vponko in se nekako prekobacam do desnega roba.

»Smer gre torej tu, po levi zajedi in ne po desni.« me bolj vpraša, kot pa ugotovi Čo.

»Seveda, tu mora iti, saj sem od spodaj videl kline.«

»Dobro.« — Dam mu nahrbtnik, zdaj je on na vrsti in že me varuje, da se lahko začnem počasi spuščati levo navzdol do začetka zajede. Malce je nerodno plezati navzdol, vendar kar gre. Že sem v snegu pod zajedo. Pogledam navzgor:

»Ah tu je cela serija klinov! Torej ,to' je to!« Vpnem vponko v prvi klin, potegnem še vrv skozi in nato zlezem kakšen meter višje — tam je zopet klin. »Potegni, dobro, pusti!« se vrste povelja in Čo potegne, drži, spusti — vse gre v redu.

»Kaj pa zdaj? Saj tu je vse gladko! Do naslednjega klina je skoraj cel meter.« Zagozdim desni čevelj v razpoko, za levega iščem na gladki steni goljufivih stopinj, desna roka je globoko v počii, vendar se ne držim s prsti, ker je vse gladko, temveč s pestjo, še levo roko potisnem noter in se začnem počasi, malo s trenjem, malo z nogami, največ pa z rokami, centimeter za centimetrom dvigati. Toda moč v rokah počasi popušča in prsti so vedno bolj neposlušni. Kot da bi ne bili moji. Spustim se na prejšnje mesto in počivam na klinu. Ogledujem si položaj in razmišljam, kako naj se primem. Primem se tako kot prej — mora iti! In res gre. Vponka je v klinu. Malo oddiha in nato naprej.

Tu je zopet prav »prijetno«: Spet bo treba malo premisliti. Glej, tam visi nekakšna vrvica, že preperela. Zato raje brez nje. Nekako mi uspe in ko spet počivam vpet na klinu, poizkušam trdnost vrvice. Za enkrat bi me verjetno še držala. Splezam še malo višje in ko spet lovim »zrak vpet na klinu,« pogledam nazaj: »Fant, to je bilo celo malo previsno! Zato te je torej ,vunkaj metalo!« Še malo naprej in že se derem navzdol: »Zajede je konec, prehaja v grd previs, klini kažejo v desno!« Tam mora biti prečnica v desno, za katero v opisu piše, da je precej grda. Potegnem vrv, da me ne bi potegnila nazaj, ker je trenje že kar precejšnje, in se premaknem v desno za majhno stopnico na navzdol visečo poličko. »To je torej ta prečnica. Pa saj je pravi užitek! Kakšni dobri oprimki! Res je sicer, da so obrnjeni navzdol in jih moraš zato prijeti od znotraj, so pa prav imenitni.

»Vrvi je konec.« slišim Čoja. Najdem klin, se zavarujem in vpijem Čoju, da bo moral počakati. Strašno mi je vroče. Sedem, da malo počijem. Od prestanega napora mi je celo malce slabo. Zato slečem vetrovko. Je že bolje, že varujem. Stojim na luski, za katero pravijo, da se maje. No, meni stoji trdno, verjetno je primrznila. Lovim ravnotežje in vpenjam streme v vponko. Stopim na prvo stremo, se dvignem, vpnem drugo. Danes mi to kar gre, čeprav se vseeno še precej mučim. Naprej mi že gre, samo to izpenjanje mi dela težave. Držim se z levo roko, z desnico pa izpenjam tam nekje za robom. Nič ne vidim, kako delam, bolj po občutku. V stremenih bingljam nad praznino, prestopam se, s kolenom se opiram ob skalo, čeprav »s koleno se ne pleza« in že pogledam na drugo stran strehice. Izpnem še nekaj vponk in že sem v luknji pri Čoju. Malce sem spet izmučen in mi je kar všeč, ko reče: »Grem zopet jaz naprej, teh 10 m ni bilo za cel raztežaj, midva pa greva vsak po cel raztežaj naprej!« Meni je prav, zavarovan na klinu gledam Čoja, kako z razkorakom izgine za robom. Počasi spuščam vrv in si ogledujem luknjo: »Tu bi se dalo v sili celo bivakirati, samo prepah bi bil.« Gledam proti Kamniški Bistrici, proti Brani in mislim na tovariše, ki so šli na Kamniško sedlo. Poslušam Čoja, ki pleza naprej za robom, potem nekje nad menoj in končno nekje višje na drugi strani, kot je pa šel iz luknje. »Tu je torej propeler!« se mi razjasni. V zraku se love snežinke, ki jih veter ob steni nosi navzgor. Kar naenkrat je vse v snežnem metežu in sneg prekriva oprimke. Nimam več časa razmišljati, kako jih bo treba čistiti, ker mi že Čo kliče, čeprav je še precej vrv pri meni, naj se pripravim.

Poiščem dober oprimek, se potegnem za rob. Gladka stena, pod menoj pa samo zrak, nad menoj zrak in nič klinov z vponkami, skozi katere teče vrv. Vpenjam in izpenjam stremena, prav imenitno mi gre. Uživam. »Hej, ta karabinec pa ni tvoj, je čisto rjav, tvoji so aluminijasti!« kličem, ko pridem do vponke, ki je verjetno ostala od prejšnje naveze. Je čisto za robom, pa so ga verjetno pozabili izpeti, mi odgovori Čo, medtem ko se jaz prekobalim v zajedo, po kateri me še nekaj metrov loči od njega. »Le kdo je nosil ta drva sem gor?« sprašujem in merim na veliko zagozdo — pravo poleno. Snežiti je med tem že prenehalo in ko sem na stojišču, se je že precej zjasnilo.

Ker so glavne težave, saj po opisu, tako mi pravi Čo, že mimo, mu ne dam nahrbtnika, ampak grem z njim naprej. S stojišča najprej na desno na nagnjeno polico, tam so kar trije klini, nato malo

gor in z nekaj muke prečim nazaj v levo. Vse to mi gre dobro od rok. Edino v nekakšnem napol kaminu, na pol previsnem, me nahrbtnik meče ven. Pa še ti oprimki! Saj je sam led. Čistim sneg, iščem, najdem in se prerinem skozi. Levo vidim star klin. Preizkusim ga, vpnem vponko in hočem naprej do drugega klina, ki ga vidim nekaj metrov višje, ko mi Čo zavpije, da je konec vrvi. Zavarujem se in varujem Čoja.

Teren je malce položnejši, zato pa je več snega, pa tudi kruši se. Dobro, da sem pod previsom, saj tako leti preko mene sneg, led in kamenje, vse kar se sproži, ko Čo koplje oprimke. Vrv se kmalu ustavi, nato pa hitreje stečejo še preostali kolobarji. Čo je torej na stojišču. Oprimki so vsi zasneženi in zopet se mi hoče zanohtati, tako da moram, ko priplezam do stojišča, nataktniti rokavice.

Počasi se začne mračiti. Zato odpade najina prva varianta, da bi nadaljevala po Virensovi smeri na vrh. Sicer pa, »rumena« je za nama. Vendar si še ne stisneva rok, stena še ni premagana. Morava se še vrniti.

Prečim po polici, gredini v levo. Sneg je trd in s kladivom moram kopati stopinje. Ogledujem si položaj: »Tu naprej gre gredina, midva pa morava tu dol, po oni polici.« Toda sneg je že skoraj led. Torej se bova morala spuščati po vrvi. Zabijem dober klin in pokličem Čoja. Najprej se spusti po vrvi on, nato še jaz. Zdaj sva na nagljeni polici, vendar si zaradi pretrdega snega ne upava brez vrvi naprej, zato iščeva razpoko, da bi kaj zabila. Medtem se je že čisto zmračilo. Še mesec, ki se nama je končno pokazal, kmalu zaide za vrhovi stene, tako da sva ostala v mraku. Končno Čo nekaj najde in zabije najdaljši klin do ušesa. Skozenj potegne vrv, že se počasi spušča po strmini — pa se klin nenadoma izruje. V zadnjem trenutku zagrabim za vrv. Na srečo sneg ni bil prestm in vse se srečno konča. Verjetno je bil klin zabit v zmrznjeno zemljo — ugotoviva. Mrzlično iščeva pravo razpoko, preiskujeva, toda ničesar ne najdeva in ne najdeva. Ali je vse gladko ali pa pokrito s snegom ali ledom.

»Čo, meni je Tone rekel, da se da priti tu dol, da so zabiti klini za spuščanje. In prvo spuščanje v normalnih razmerah bi se moralo začeti na koncu te police. Zato mislim, da mora biti tam zabit klin. Mora biti in prav gotovo tudi je!« Čo se malo obotavlja, vendar le posluša in se zavarovan spušča proti koncu police. Vendar gre do konca. Najde nekakšno razpoko in zabije klin. Spustim se do njega. Njegov klin mi ni ravno všeč. Zabijem še enega in se zavarujem s »pru-

sikom«. Zdaj opazim kakih 30 cm levo pod mojim klinom pravi, stari, rjavi klin, ki ga prej nisva opazila, morda zaradi mraka ali ker je takoj za robom. Torej sva le na pravi poti!. Potegneva vrv skozi stari klin, izbijeva svojega in že se peljem po vrvi navzdol.

Za naslednji spust zopet najdeva klin, toda nato zopet nič, čeprav preiščeva vsa mesta, kjer bi moral biti. Z iskanjem razpoke to pot nisva imela težav. Zabijeva klina — enega za spuščanje, drugega za varovanje. Tokrat grem zopet naprej, sem težji in če bo klin zdržal mene, bo prav gotovo tudi Čoja. Medtem ko se Čo spušča, zabijem še en klin za varovanje prečenja. Na koncu prečnice mi uspe najti star klin in ko se nato spustim do roba, vidim kolobarje vrvi, ki leže že ob vznožju stene. Torej sva že zunaj!

Pristaneva pod steno in krepak stisk rok pove več kot vse besede. Pogledava na uro. Pol desetih je. Vstopila sva ob pol treh, spuščati pa sva se začela ob pol sedmih, torej cele tri ure spusta.

Toda ni še bilo vsega konec. Čakal naju je še spust po poledenelem snežišču, midva sva pa pustila cepin in dereze v dolini. Pa sva imela srečo. Tik ob steni je bilo kake pol metra pršiča, ki sva ga gazila do spodnjega snežišča, ki ni bilo tako strmo. Od tu je šlo kar dobro, hitro sva prišla do gozda in nato krenila desno v žleb, za katerega sva se bala, da bo hujši, kot pa je bil. Presmučala sva se po čevljih skozenj in kmalu sva bila med štorovjem. Ob pol polnoči sva že pripravljala malico pri najinih nahrbtnikih pod Jermanico. Morala sva se malo podpreti, saj naju je čakala še pot na Kamniško sedlo.

BRDA, BRDA

(Dodatki k članku v PV 1967)

Ludvik Zorzut

Zvedavo so starejši tovariši spraševali kmetске možance o zárodu, ceni pridelkov, kupčiji. Skoraj vsi kmetje so dvolastniki, ki imajo polja, njive onstran meje in smejo vse pridelke pripeljati domov, še raje jih prodati nekaj za lire. In so še spraševali, ali je res, da so nekoč streljali proti toči. Res, res, se je vmešal Postarin, ki je vedel,

da to govorjenje ni po godu kmetom, pa še kakó so grmeli proti nebesom, proti Bohu! Streljanje proti toči so znašli Francozi, a Brici so radi posneli, saj jim je bilo to všeč. Postavili so vrh najvišjih gričev pokončne kanone zraven lesenih kolib, podobne, kot so bili stari kamini na »vaporju«, to se reče kot dimniki na strojih pri vlakih. Ko se je gnalo in je votlo godrnjalo na Benečiji in so belosivi, točonoséči oblaki, vmes črni, že viseli nad brajdami — naenkrat tam na Bregu: bum-ššš, tam na Grotišču: bum-ššš, tam na Kozlinku: bum-šš! je pa le prilomastila, je le »tukla« toča. Tudi nič ni pomagalo, ko so »zvonili grom«. Bum-šš, so se naši izletniki enoglasno zakrohotali. Začeli so Brici s tem streljanjem pred sedemnajstimi leti, potem so prenehali, a spet obnovili, tako tudi pred nekaj leti v svobodni državi, vendar so to razočarani opustili. Onstran, na italijanski strani, pa še vedno bobni močno streljanje kot na fronti — čim se bliža huda ura.

Da je naš veliki pisatelj Ivan Cankar pogledal v Brda, najbrže ne bi nam bilo znano, če ne bi sam takó lepo napisal. In da je pogledal tudi v briško, iskrečo se čašo, si lahko le lepo predstavljamo. Ravno ta obisk v Brdih nas z navdušenjem navdaja. Tako-le je napisal: »Jaz sem hodil po naših krajih. Zvesti tovariš me je vodil po Brdih, pokazal mi je sončno Furlanijo in nadvse, nadvse: pokazal mi je ljudi, ki so tam. Pol-drugo tisočletje so branili svojo čast, in svoje ime... in zdaj? Zdaj, da naj bi ta sijajni narod sklonil svoja moška pleča pod jarem... Da naj bi bil zaslužjen...? Vse je mogoče na svetu, ali to ne sme biti mogoče...«

Ivan Cankar je svoj obisk v Brdih vpletel v poglavje »D'Annunzio« (Zbrani spisi, 19. zvezek — Ljubljana 1936). Po svoječasni ugotovitvi je bil njegov zvesti tovariš dr. Izidor Reja p. d. Dorče iz Vipolže, tedaj zdravnik na Opčinah, ki je pisatelja spremljal v Vipolže.

A ni več starih kozanskih godcev. Odšli so z godeli vred muzicirat v gornja nebesa. V neki hiši še spominja nanje zaprašena slika. Ta naj bi varovala, rekli bi, da ne pozabimo nekdanjih vaških romantičnih godcev. Kako so se že pravili? Trije bratje Šutni, Franče, Herman, Karlinč, potem še Koletč, vsi z oguljenimi škanti in zagrljenimi klarineti, a na koncu Jakinč z debelim basom. Po vseh vaseh so škripali in v pozni temni noči domov grede so večkrat čopotali čez potok, da so se inštrumenti napili hladne vodice. Pa v Trstu? Godli so in godli — čez uro. Pojavila se je policija: »Chi comanda qua?« »Est (jaz)« — je potrkal

Franče na škant, »če pa je treba kaj plačat, komanda moj brat Karlinč, vidite tistega s črnimi muštacami.« Še so tu škanti, še kozanska muzikalitnost, a originalnosti ni več.

»Dragi prijatelji,« je do konca spremljajoči Postarin povzdignil veseli glas, »je pa le prišel čas ločitve. Furlansko sonce je že zašlo za beneške gore, a ni zatonilo briško sonce, ki ga nosite s seboj na žarečih licih, v toplih srcih, v kipečih pesmih. Naj vam to sonce sije tudi v ljubljanski megli in žarek ta naj vas spremlja kot planinska markacija po rožnatih poteh na višje vrhove kot so Brda, na vrhove vaših svetlih ciljev. A propósite! Ali vam je znana veseloigra »Dobrodošli!« Kdaj pojdete domov? V tem smislu se vam zahvaljujemo za zgodovinski obisk. Kaj hočete, noč ima svojo moč, turistobus pa drugo, poti so vijugaste, okrogle, ne rečem, da smo tudi mi majceno okrogli, ampak, ali ni bolj modro, kaj se vam zdi, da vsi in še Kozjanci z nami zapojemo: O, zdaj gremó...?«

TOSC

Gradišar Janez

Odšel iz tihe kočice sem čez klanec,
spočite duše vzpel se na goro.

J. W. Goethe

Do sedaj sem živel na državne stroške, tam daleč na jugu. Po dolgem času sem dobil nekaj dni prostih.

Julij je.

Matic ima nekaj prostih dni, misliva jih prebiti v Krmi. Rano jutro dočakava v koči na Zasipski planini. Obtežen sem z nahrbtnikom, Matic z vrvjo, in jo mahava po zelo, zelo dolgi poti. Po treh urah doseževa vznožje stene. Prijatelju pokazem markantno poč, ki se pne čez steno. Tja sva namenjena. Danes! Bova zmogla? Norost! »O ja!« meni prijatelj.

Skleneva, da prideva do grape med Toscem in trapezom, od tam pa bova vstopila v poč. Svet je tu lahak, zato napredujema istočasno, lahak raztežaj pred koncem se naveževa na vrvi.

Mir je. Nobenih pesmi, zvena klinov, udarcev kladiv, vsepovsod tišina, le tu in tam zropota pa-

dajoče kamenje. Menjajoč raztežaje po lepi plezariji dospeva do votline. Matic je ubere mimo mene, desno preko poševnih plati do nekakega raza. Pred nama je navpičen odstavek. Kmalu ga ukroti Matic, že mi izgine izpred oči. Vrv ne teče več. Zabija klin, torej je vse v redu. »Pridi!« S težkim nahrbtnikom se podam za njim. Z veliko težavo zlezem preko, vidim prijatelja, ki neusmiljeno »strelja« s fotoaparatom, saj mu komaj ustrežem. »Poglej gor, smej se no,« in podobno. Teško je biti plezalec in statist obenem. Končno sem na stojišču, to ni udobno, le s težavo se premenjava. Nadaljevanje je možno levo ob strehi po nekaki počli. Klin nikjer noče prijeti, zabijem zagozdo, a kaj ko se razkolje, druga je v nahrbtniku. Poskušam prosto, roki mi odpovedujeta, pogled navzdol res ni vzpodbuden — globel škrlatna — kaj če padem, proč s to mislijo, saj bi bil to konec, prijatelj ima slabo stojišče, klini so tudi zanič, torej nazaj. To je tista sijajna »vojaška« kondicija! Matic mirno opazuje moje početje. Zopet se pokaže odlika plezarije, tovarišstvo in medsebojno zupanje. Prevzamem varovanje. V akcijo stopi sotrpin z drugega konca vrvi. Zabije zagozdo, zven vponke, potek vrvi, takoj mu je lažje. Ne vidim ga več, zakrila ga je poč. Vrv počasi drsi preko pleč, zopet težko, še parkrat slišim zabijanje klinov, potem vrv hitreje polzi. Izbijem varovalni klin, košček železa odleti in odropota v globino. Pridiham na vrh stebrička in se zvalim k prijatelju. Matic naredi možica v votlinici nad počivališčem. Po končanem ceremonialu in počitku nadaljujema s plezanjem. Kmalu dospeva ob grapi na greben. Muči me žeja. Kaj vse bi dal za požirek vode! Imava kompot, a to je kaplja v morje.

Po osemurnem plezanju vesel in srečen stisnem prijatelju roko. Dan že ugaša, midva pa se še spotikava po poti proti Vodnikovim kočim.

SEVERNA STENA TOSCA — vzhodni del

Plezala: Matija Maležič in Janez Gradišar.

Datum: 29. VII. 1968.

Ocena: IV +, dva raztežaja V +.

Višina: 300 m.

Čas: 8 ur.

Dostop: Od Kovinarske kočice po poti v Zgornjo Krmo in proti Bohinjskim vratcem do melišča. Nato levo pod steno — 3 ure.

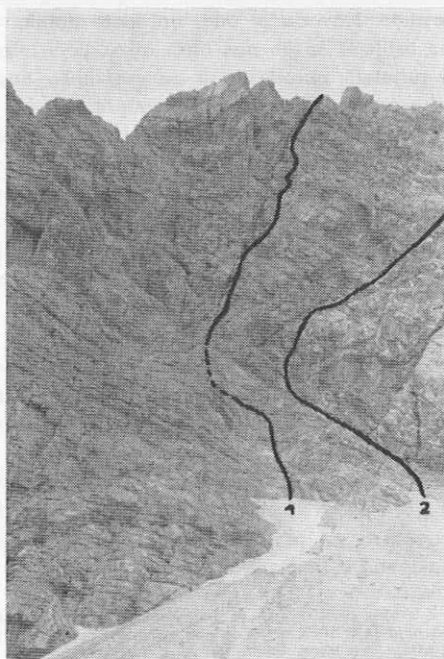
Opis: Vstop iz najvišjega dela melišča med »trapezom« in Toscem.

Tri raztežaje po lažjem svetu levo navzgor (II, III) do gruščnatega kotla pod dobro vidno zajedo v Toscu, v območju katere poteka smer. Nato štiri raztežaje desno ob zajedi (3 k) do

Janez Gradišar

Sev. stena Tosca: 1. smer ob zajedi; 2. smer Jesih-Gostiša iz l. 1929

velike votline. S stojišča v votlini poševno desno in nato naravnost dva raztežaja navzgor do navpične stopnje (do tu V+). Čez navpično stopnjo (2 k), poševno desno do kota in po njem (2 k) na slabo stojišče pod streho (V+). Levo ob strehi navzgor (3 k) zagozda V+ in po počni na vrh stolpčica (v votlini nad njim možic). Desno mimo votline, nato proti levi in naravnost navzgor ob grapi še pet raztežajev do roba stene (IV, k).

Sestop: Po južnih pobočjih na pot in do Vodnikove kočice 1 uro. Čez Bohinjska vratca do Zasipske planine še 2 uri.

NAJSTAREJŠE PLANINSKE KOČE V SAVINJSKIH ALPAH

Ciril Hočevar

O pravi planinski dejavnosti lahko govorimo šele od druge polovice prejšnjega stoletja. Res je, da so posamezniki že pred dve stoletji zahajali na planine. Pri nas so bili to predvsem poznavalci rastlin, znani botaniki I. A. Scopoli, Fr. X. Wulfen, B. Hacquet, K. Zois in še več manj znanih. Ti so zbirali in iskali predvsem še do tedaj neznane rastline. Navada je bila, da so te dobila imena po tistih, ki so jih prvi našli ali »odkrili«. Tako so ti prijatelji prirode prišli na vse lahko dostopne vrhove. Kmalu za botaniki so prišli drugi, ki so bili navdušeni za lepoto Alp in so se povzpeli na najvišje gore v Evropi. Nastalo je tekmovanje za prvenstvene vzpone na posamezne najvišje vrhove. Najprej so se zanimali, predvsem Angleži, za vrhove Švice, Francije in nazadnje tudi Avstrije. Ko so videli drugi, da jim bodo pobrali Angleži kot prvi, ki so se vzpeli na vrhove naših Alp, slavo, so se zganili tudi drugi narodi.

Leta 1857 so Angleži ustanovili prvo planinsko društvo Alpine Club. Sledili so Švicarji, Italijani, avstrijski Nemci, Nemci iz Nemčije in Slovenci. V Savinjskih Alpah pa je bil med prvimi, ki jih je raziskoval, prehodil vse važne vrhove, dal vzpodbudo, da so začeli graditi kočice in pota, dr. Johannes Frischauf, univerzitetni profesor v Gradcu. Ta je bil v Solčavskih planinah — tako so tedaj

še imenovali Savinjske Alpe¹ — že leta 1868, torej pred 100 leti, sistematično pa jih je prehodil in obdelal v letih 1874—76. Vodniki so mu bili kmetje, drvarji, delavci in pastirji. Leta 1877 je izdal knjigo »Die Santhaler Alpen«, kjer so popisi vseh najvažnejših vrhov in tur, ki jih je opravil. Ker navaja tudi čase za posamezne dele potov, so knjigo s pridom uporabljali mnogi poznejši obiskovalci Alp. Že v jeseni leta 1874 je poročal odboru »Steirischer Gebirgsvereina« (Štajersko planinsko društvo) o svojih vtisih s planin in predložil načrt za pota in kočice, ki bi jih bilo potrebno zgraditi, da bi bile Alpe dostopne planincem. Načrt je bil z odobravanjem sprejet. V tem načrtu so bile tudi kočice: na Suhadolnikovi planini pod Kokrskim sedlom, na Okrešlju in Korošici.

Najzanimivejši v vsakem gorovju je vedno najvišji vrh. Za Triglav se ne bi zanimali in ga ne zavzeli že pred 190 leti, če ne bi bil najvišji vrh v Julijskih Alpah. Tudi Grintovec (2558 m) kot najvišji v Savinjskih Alpah je bil zanimiv že za časa Scopolija in Wulfena, o katerih se domneva, da sta bila prva na Grintovcu in sicer prvi leta 1759, drugi pa 1762 ali 1763. Gotovo pa je bil na vrhu stotnik Bosio, ki je leta 1823. postavil na vrhu prvo piramido. Grintovec je od južne strani lahko dostopen. Pričakovali so, da bo imel ta najvišji vrh Savinjskih Alp mnogo obiskovalcev. Turisti so prenočevali pri kmetu Suhadolniku ali pa v pastirski koči na Suhadolnikovi planini pod Kokrskim sedlom, ki je nudila le skromno zavetišče. Planinci so morali ležati na skromnih pogradih, večkrat pa celo na tleh. Neugodno prenočevanje na tej planini 1500 m visoko v prenatrpano polni pastirski koči je bilo povod, da je bila prav na tej planini zgrajena prva kočica, namenjena planincem.

Frischauf piše v svoji knjigi »Die Santhaler Alpen«:² »Pastirska kočica na Suhadolnikovi planini mi je nudila v mnogih nočeh zavetišče. Doživel sem marsikatero veselo uro, pa tudi zamero, če me je namesto sončnega dneva pozdravilo deževje. Preden so zgradili novo planinsko kočico, smo navadno prenočevali v nižje ležeči Suhadolnikovi domačiji. Tedaj je bila tudi pot na planino v zelo slabem stanju.

V pastirski koči smo tudi prenočevali pri mojem prvem vzponu na Grintovec dne 19. septembra 1874. leta. Da bi nam ne bilo potrebno v jutranjih urah preko planine in mimo kočice, smo se odpravili direktor Schiffmüller, gozdar Zausnigg, Zoff³ in jaz z nosačem in vodnikom že popoldan na planino, kamor smo prispeli še pred mrakom.

¹ V svojih prvih spisih je imenoval F. še Solčavske Alpe, pozneje leta 1875 se je odločil za ime Savinjske Alpe, ker v osrčju teh izvira Savinja.

² Stran 175.

³ Zoff je pozneje narisal tudi panoramo z Grintovcem, ki je priložena Frischaufovi knjigi »Santhaler Alpen«.

Kljub pomanjkanju prostora smo doživeli prijeten večer. — Naneslo je, da sta se znašla na tej zapuščeni planini novoporočenca — zbiralca korenin. Zbrala sta si zapuščeno kočo za bivališče, kjer sta preživela medene dneve. Mi smo imeli mnogo priložnosti za študij ljubezni do gora. — V bližini kočice sem ušel mojim tovarišem naprej; ti so bili zaposleni z opazovanjem živali v mlaki. Urediti sem moral zgornjo mlako, ki nam je dala vodo za večerjo. — Fantastično oblečen stvor je stal med vrati pastirske kočice. Že sem mislil, da je kakšna Angležinja, ki je prišla s švicarskim vodnikom in me prehitela. Po njenem neumnem obnašanju sem sklepal, da je ali zbiralka korenin ali pa vedeževalka, ki se klata po planinah. Njen mož, ki mi je prihital nasproti, mi je povedal, da je zbiralec korenin in se je naselil v zapuščenem ovčjem stanu. — Moji spremljevalci niso bili navdušeni nad mlako, ker je bilo v njej mnogo za znanost vrednih bitij. — Mojim sopotnikom sem priporočal, da uporabimo 'pravico močnejših' in novoporočenca izselimo. Priporočali smo jima sestanek do Suhadolnika. Svoja poročila smo podkrepite s tem, da bosta dobila pri kmetu žgance s prikuho in še ležišče na senu. A o vsem tem nista hotela ničesar slišati, češ da je že prepozno in pot nevarna, kratka nista se upala. Nam ni preostalo drugega, kakor da smo majhen prostor delili z njima. Tako nas je bilo v majhni koči osem ljudi. Nekateri smo poslali po veje za ležišča. Zaužili smo nekaj dobrot prinesenih s seboj iz doline, kar je spravilo ljubeznivega moža v razpoloženje, a za svoje ljubeče poglede je dobival od žene močne sunke pod rebra. Najbolj ogorčena je bila, ko si je usodil popiti njeno kavo. Naša darežljivost jima je razvezala jezik. Zvedeli smo, da je zbiranje korenin, zaradi vraž in uver, donosno delo. Posebno cenjene so korenine proti urokom ljube živine. Takoj za tem so »ljubezenski napoji« za zaljubljenca. Zadnjih se je najbrž ljubi mož preveč naužil, sodeč po izbiri svoje družice. V splošnem niso koreninarji tako nedolžni ljudje, kakor jih popisuje Rosegger. Naloga oblasti bi bila opazovati in nadzorovati te ljudi. Planina, ki jo vsako leto obiskujejo koreninarji in ki izkopavajo rastline s koreninami vred, bi bila kmalu izropana.« Frischauf je že pred 94 leti mislil na zaščito flore.

Po neugodni nočitvi je postalo vsem jasno, da je potrebno za obiskovalce Grintovca postaviti boljše prebivališče. Ko so se še isti dan vračali z uspele ture, so prenočevali pri Suhadolniku. Z gospodarjem so se pogovarjali, če bi bil pripravljen povečati svoj pastirski stan. Pripravljen je dolniku dogovorjeno vsoto denarja. Kmet pa je

bil za zmerno ceno povečati pastirsko kočico s primernim dozidkom, ki bi bil rezerviran samo za planince. Cena je bila Frischaufu pogodu in je izposloval pri odboru SGV, da je poslal Suhadolniku dogovorjeno vsoto denarja. Kmet pa je mislil, da bo boljše ugodil planincem, če bo zgradil posebno kočico. Res je dal zgraditi kočico, saj je bila osnovna ploskev $3,80 \times 3,80$ m. Bila je lepo izdelana in s škodlami krita. Notranjost je bila razdeljena na dva dela, ki sta bila pregrajena s steno iz desk. V večjem delu je bil ob podolžni strani pograd za spanje, manjši del — veža — je imel na desni strani od vhoda ognjišče, na levi strani je bila omara, v kateri je bila posoda, svečnik, brisače in odeje. Vrata so bila na zapadni strani in primerno velika, nad njimi pa lina, ki se je zapirala z zapahno desko. Na nasprotni strani »v spalnici« je bila enaka lina nad ležišči, na katerih je imelo prostore šest oseb. V sobi sta bili še dve klopi, in to je bila vsa oprema, za mizo namreč že ni bilo prostora.

Kočo so odprli dne 4. avgusta l. 1875 prijatelji planin, člani Štajerskega planinskega društva. V znamenje hvaležnosti za delo, ki ga je opravljaj Frischauf na planinskem področju, ne samo v Savinjskih Alpah, temveč tudi v drugih gorovjih Štajerske, so dali stavbi ime: Frischaufova kočica.

Turisti so bili s kočjo kljub njeni skromnosti zelo zadovoljni. Alfonz Pavich, ki je šel še istega leta z vodnikom na Skuto, je pohvalil lepo lego, razged in kočjo samo, saj je bila prva kočica v Savinjskih Alpah. Ni se tudi pozabil zahvaliti društvu, ki je kočjo zgradilo in je s tem omogočilo lažje dostope v zapadno skupino vrhov, posebno na Kočno, Grintovec, Dolgi hrbet in Skuto.

Čeprav so turisti hvalili kočjo, Frischauf ni bil popolnoma zadovoljen. Njemu bi bilo ljubše, če bi Suhadolnik izdelal kočjo, kakor so se bili dogovorili. Turisti so raje kuhali pri pastirju kakor v koči in tako je bilo ognjišče odveč. Največja pomanjkljivost je bila, da ni bilo v bližini studenca. Mlaka, ki sem jo že zgoraj omenil, gotovo ni imela dobre pitne vode. Frischauf je dal mlako izprazniti, vdolbino poglobiti in jo obzidati. Tako se je zbirala v studencu pitna voda in turisti so bili zadovoljni.

Kočica je bila skromna, kakor so bili tudi planinci pravi ljubitelji prirode nad vse skromni ljudje. Pravi planinec se odpove udobni domači postelji, jo zamenja za zasilno ležišče na slami ali senu, ker mu je užitek lepe planinske ture večji kakor vse udobje doma. Star planinec mi je nekoč rekel: »Splača se živeti za en sam lep sončen dan v planinah.« Res je. Neizbrisni spomini te spremljajo deset — in desetletja, nekateri celo vse živ-

ljenje. Ob obujanju spominov hodiš v duhu po planinskih potih, doživljaš radosti, ki si jih bil nekdaž deležen.

Dolgo časa sem mislil, da je bila ta kočica prvo planinsko zavetišče na Slovenskem. Pozneje sem zvedel, da so vrli »Triglavski prijatelji« že dve leti poprej zgradili »Triglavsko kočico«, imenovano tudi »Triglavski tempelj«, ki je stal v bližini sedanje Planike.

Frischaufova kočica je dolgo služila svojemu namenu. Pokazala se je še ena napaka, ki z njo graditelj ni računala; postavljena je bila namreč na takem mestu, da jo je odnesel plaz. Ponovno je zgradil kočico OTC leta 1884, a na drugem mestu. Leta 1889 je kočico prodal Kranjski sekciji DÖAV. Ta je kočico zaprla, ker je menila, da dela konkurenco Zoisovi kočici, ki jo je zgradila na višje ležečem Kokrskem sedlu. S kočice so sneli Nemci napis in s tem pokazali, da niso zadovoljni s Frischaufovim delom. Kranjska sekcija je bila že tedaj vprežena v pangermanski voz in je pomagala graditi nemški most do Adrije.

SPD, ki je pravilno cenilo dolgoletno Frischaufovo delo in zasluge za Savinjske Alpe, ga je izvolilo za častnega čana, Savinjska podružnica pa je poimenovala dom na Okrešlju po njem.

KOČA NA OKREŠLJU

Drugo mesto, ki ga je Frischauf izbral za kočico, je bil Okrešelj. Ta lepa, visoko ležeča planina ima najlažji dostop iz Logarske doline. Poznal je lepote te alpske doline in je računala, da bo zelo obiskana, ko bo speljana vanjo cesta. Tega sicer ni doživel, njegov načrt se je le delno uresničil. Pomagal je izposlovati graditev ceste do Solčave in to je bilo za tiste čase, ko Avstrija ni bila naklonjena Slovencem, mnogo.

Za graditev kočice na Okrešlju se je pogodil s kmetom iz Logarske doline Janezom Piskernikom,⁴ istočasno pa tudi pot za Kamniško sedlo. Nadzor nad graditvijo kočice in pota je imel poseben odbor štajerskega planinskega društva, imenoval se je »Comitet Sulzbach (Solčava) des Steirischen Gebirgsverein«. Ta odbor pa je prišel navzkriž z novim predsednikom SGV, zato je odbor odstopil. Da ne bi začeto delo v Savinjskih Alpah zaostalo, so ustanovili nekateri izstopivši odborniki pla-

⁴ Piskernik je bil po rodu Korošec in se je poročil s Plesnikovo vdovo. Na Plesnikovi domačiji je ostal le toliko časa, dokler ni zrastel in prevzel posestvo Plesnikov sin. Piskernik si je zgradil svojo hišo na mestu, kjer stoji sedaj celjski planinski dom. Pri graditvi mu je posodila nekaj denarja celjska sekcija DÖAV. Pogodba pa je bila zelo neugodna za Piskernika. Ker ni mogel enega obroka pravočasno plačati, je prevzelo društvo njegovo hišo in jo preuredilo v svoje zavetišče (Piskernik Schutzhause). Piskernik je ostal v svoji nekdanji hiši le še oskrbnik.

ninsko družbo »Santhaler«,⁵ njen načelnik je bil Frischauf dve leti, dokler ni izvedla svojega programa, potem se je družba prostovoljno razšla leta 1877.

Piskernik je pričel graditi kočico na Okrešlju l. 1875 in jo je moral še isto leto končati. Bila je masivna brunarica, saj tedaj je bilo lesa na Okrešlju še dovolj. Bila je 5,80 m dolga in široka 3,80 m. V kočici je bilo na pogradu prostora za 8 do 10 ljudi. Oprema pa je bila podobna kakor v Frischaufovi kočici: ognjišče, omara za posodo in dve klopi. Da je bil dostop do kože lažji, je dal razširiti živinsko pot desno od slapa Savinje. Tudi za prehod iz Okrešlja preko Kamniškega sedla v Kamniško Bistrico je preskrbel. Severna stena Kamniškega sedla je bila za navadne planince neprehodna, zato je preskrbel v Železni Kapli dinamit in rudarje, ki so znali z njim ravnati in ti so naučili tudi Piskernikove delavce. Najbolj nevarna mesta so razstrelili in so speljali pot, ki jo še danes uporabljamo. Seveda so pot še večkrat popravljali. Tudi pot čez Vrh Mrzlega dola v Belo so zgradili. Ker je bil ta prehod naraven, ni bilo mnogo dela. Težji je bil prehod skozi Turški žleb.

V dneh 13.—15. avgusta 1876 so priredili »Savinjci« slovesno otvoritev Savinjskih Alp. Nanje so povabili vse planince. V nedeljo 13. avgusta se je zbralo na vrhu Grintovca 14 planincev. Že samo število udeležencev nam priča, kako je bilo planinstvo razvito. Mnogo planincev se je vrnilo preko Suhadolnika na Jezersko. Skupina 5 planincev je šla preko Savinjskega sedla in je na Okrešlju prenočevala v novi kočici.

Turizem v Savinjskih Alpah se je živahno razvijal, kar je tudi razvidno v spominski knjigi, ki je bila v kočici pri Piskerniku. Vsako leto je bilo več obiskovalcev v Logarski dolini in tudi na Okrešlju. Kočico je od SGV prevzela celjska sekcija DÖAV. Ker je bilo vedno več obiskovalcev planin, so jo leta 1896 razširili. Frischauf je dajal pobudo za graditev večjega doma na tej prijazni planini, ki je postala centralna izhodiščna točka za osrednji greben Savinjskih Alp. Njegovo idejo naj bi realizirala savinjska podružnica SPD. Ker ta sama ni imela dovolj denarnih sredstev za gradnjo večjega doma, se je obrnila za pomoč na osrednji odbor. Ta je bil proti graditvi z motivacijo, da SPD ne bo gradilo konkurenčnih kočic DÖAV. Tako je bila graditev za nekaj let odgodena.

Leta 1907 je zgodnji pomladanski plaz odnesel in razrušil kočico na Okrešlju. Plazovi so muhasti:

⁵ Kocbek jih v svojih spisih imenuje »Savinjci«.

32 let so jo pustili mirno stati. Hude zime z velikimi množinami snega povzročajo večkrat plazove na mestih, kjer bi jih človek najmanj pričakoval. Celjska sekcija DÖAV je naročila Piskerniku, naj iz ostankov kočice napravi »zasilno kočico« (Notthütte). Piskernik je postavil res kočico samo za silo. Ker zaradi naraščajočega turizma ni mogel ostati Okrešelj brez kočice, je že leta 1908 postavila savinjska podružnica SPD tamkaj svoj lep dom. Ime mu je dala po zaslužnem možu Frischaufu. S tem je hotela popraviti krivico, ki so mu jo Nemci naredili s tem, da so vzeli kočico pod Kokrskim sedlom njegovo ime in pustili, da je kočica propadla. — Ko sem bil leta 1913 prvič na Okrešlju, je nemška kočica še stala, a je bila v tako slabem stanju, da so tudi zagrizeni Nemci raje hodili v slovenski dom, kjer so bili ravno tako gostoljubno postreženi kakor v svojih kočicah. Ko sem po vojni prišel na Okrešelj, nemške kočice ni več bilo.

KOČA NA KOROŠICI

Leta 1875 je prišel Frischauf v Luče iz dveh razlogov: hotel je na Raduho in hotel je urediti vse potrebno za graditev kočice na Korošici. Imel je srečo; v Luče je prišel dne 8. avgusta, ko je bil krajevni praznik — prošenje. Pri župniku Francu Ermencu je bil nadvse prijazno sprejet. Glede kočice mu je župnik povedal, da se bo lahko zadeva ugodno uredila ta dan pri kosilu, ko so prišli poleg duhovnikov iz sosednjih župnij tudi »velikaši« tj. cerkveni ključarji in večji kmetje. Med njimi je bil tudi Jakob Planinšek, ki je imel veliko kmetijo na 1075 m visoki planoti jugozahodno od Luč. Oddaljena je bila dobri dve uri hoda. Planinška je Frischauf še poznal, saj je prejšnje leto, ko je šel na Ojstrico, pri njem prenočeval. Proti večeru, ko so bili že vsi dobre volje, so bile vse formalnosti glede prostora hitro urejene. S Planinškom se je pogodil za postavitev kočice, cena ni bila visoka, samo 100 goldinarjev, to je bila tudi za tiste čase nizka vsota, če povrh pomislimo, od kod so morali nositi material in les na Korošico. Leta 1876 je kočica že stala. Frischauf piše⁶ »Imel sem namen obiskati novo zgrajeno kočico na Korošici« ... Potem opisuje, kako je prišel preko Moličke planine na Korošico in nadaljuje: »Pri dobrem studencu 30° C smo se odžejali. Zahodno od studenca je 3 minute oddaljena nova planinska kočica, ki jo je zgradil Steirischer Gebirgsverein zahvaljujoč se prostovoljni pomoči gostoljubnega Planinška. Je to solidna iz kamna

zidana stavba; je po notranjih merah 2 1/2 klatre (4,75 m) dolga in 1 1/2 klatre (2,85 m) široka. V dobro urejeni hiši je prostora za prenočevanje 6 osebam. Ta kočica je bila izhodiščna točka za Ojstrico, Planjavo, Veliki vrh, Vežo in Dedca. S postavitvijo te kočice so bile omogočene turistom lepe ture brez posebnih težav. Posamezne kmetije so bile le predaleč od najvišjih vrhov. Pastirske kočice so bile zelo primitivno urejene, navadno z enim samim ležiščem za pastirja. Turisti so si morali najemati vodnike, ker še ni bilo nadelanih potov niti nobenih markacij. Pastirji so navadno petičnim planincem odstopali svoje ležišče, pastir in vodnik pa sta spala na tleh. Z novo kočico so bile te nevedčnosti odpravljene. Kočica ni dolgo služila svojemu namenu, kajti že leta 1881 je pogorela. Potrebno jo je bilo obnoviti. Zbirali so denarne prispevke med planinskimi društvi in posameznimi sekcijami ali podružnicami. DÖAV. Med darovalci je bila tudi mariborska sekcija DÖAV. Za obnovo kočice na Korošici je poslala 25 gl. Sanntaler Alpen Clubu⁷. Ta podpora je bila poslana že leta 1881. Leto nato je mariborska sekcija nakazala za isto kočico zopet 25 gl, a to pot graški sekciji DÖAV. Gotovo se je moral SGV dogovoriti z DÖAV o nadaljnjem lastništvu kočice. Po ustanovitvi celjske sekcije je prešla kočica v njeno last in jo je leta 1894 popravila in razširila. Ponovno jo je popravila in razširila leta 1912. Gradbena dela je vodil Ignac Fludernik, gostilničar v Ljubnem. Kočica je imela vežo, kuhinjo, prostor za oskrbnika in veliko sobo z ležišči na vsaki strani, na sredini pa je stala velika miza s klopmi in stoli. Stavba je bila solidno zidana z malo nagnjeno betonsko streho — dvo-kapnico. — Po prvi svetovni vojni je prenehal delovati DÖAV na slovenskem ozemlju. Kočico je kupilo SPD. Pri graditvi Kocbekovega doma je tvorila kočica osnovo za lep dom na Korošici.

S postavitvijo treh kočic na najvažnejših mestih je bilo omogočeno obiskovati Savinjske Alpe. V obdobju 1874—1876 je bilo ogromno storjenega. Velike zasluge ima pri tem prof. Frischauf kot propagandist planinske ideje, kot pisatelj planinskih člankov in kot zbiratelj denarnih sredstev, največkrat pa so šla iz njegovega žepa. Velike zasluge ima posebno v tem, da se je potegoval za pravice Slovencev. Naša sodba ne bi bila objektivna, če ne bi priznali tudi našim ljudem zasluge, ki so si jih priborili na ta ali oni način. Pred vsemi naj omenim Frana Kocbeka, prvega predsednika savinjske podružnice SPD v Gornjem Gradu in Mozirju, dalje solčavskega župnika Ja-

⁶ Sanntaler Alpen, stran 88.

⁷ Sanntaler Alpen Club je imel svoj sedež v Celju in se je iz njega razvila celjska sekcija DÖAV leta 1884.

neza Janca; udejstvoval se je kot planinski delavec, propagator in pisatelj zgodovinskih člankov o Solčavi. Velike zasluge ima še župnik v Lučah Franc Ermenc, in ne nazadnje kmetje Planinšek, Piskernik, Logar, Suhadolnik, Uršič in drugi, mnogi vodniki in delavci. Delo domačinov je Frischauf

ocenil takole: »Delo solčavskega odbora SGV in planinske družbe ‚Savinjcev‘, ki sta ga opravila v dveh letih, bi potrebovali v nemški Štajerski najbrž desetkrat več časa in desetkrat več denarja.« Ta sodba je, mislim, najlepše priznanje tudi našim ljudem.

PIK OGPU (okrajšava, ki pomeni »vrh političnega vodstva države« se vzdiguje v jugozapadnem delu Fedčenkove gorske verige, ki je po l. 1917 dobila ime po Marxu in Engelsu. Visok je 6050 m, na vse strani prepaden, kos Dolomitov v Centralnem Pamiru. Do l. 1966 se ga nobeden ni dotaknil, morebiti zato, ker je samo šesttisočak, še bolj gotovo pa zato, ker je z vseh strani težko dostopen. Lotil se ga je končno Ukrajinec Kustovskij, član Špartaka, in to 1850 m visoke severne stene. Kustovskij je o tem svojem vzponu pripovedoval F. A. Kropfu, Nemcu, ki že desetletja živi v Rusiji, med drugim naslednje: »Iz Oša (mesta, ki ga je spoznala tudi naša ekspedicija v Pamir 1967) smo s helikopterjem poleteli v gorsko skupino Marx-Engels in postavili temeljno taborišče v višini 3600 m pod Pik kozmonavtov, kjer se stekata ledenik Fedčenko in ledenik Bivak. V naslednjih dneh smo se povzpeli na nekaj pettisočakov, uredili še vmesni tabor, 1. avgusta 1966 pa smo vstopili v steno: V. Čerovko, G. Karlov, J. Jakovenko, G. Semoškin, G. Šalajev, I. Havmenko, z menoj torej sedem. Dolge ure smo potrebovali, da smo prišli do stene, mestoma smo morali sekati stopinje v ledeni strmini do 65°. V steni, na videz gladki in nerazčlenjeni, smo izbrali za vstop kamin in ji prvi dan vzeli 400 m višine. Mestoma sem uporabljal stremena, da bi olajšal napredovanje. Naslednji dan se nam je spet ponujal kamin, navpičen, širok za gvozdenje. Vzel nam je 11 ur trdega dela, bilo je zamudno zaradi nahrbtnikov, ki smo jih morali vlačiti za seboj. Vsega skupaj smo pridobili komaj 120 m višine, kamina pa še ni bilo konca. Tretji dan nas je zamujala previsna stena po izstopu iz kamina, uporabiti smo morali vso možno tehniko. Četrty dan smo uvideli, da še 700 m navpične stene v višini 5300 m do 6000 m z našo tehniko ne moremo premagati. Zato smo se umaknili proti severovzhodnemu grebenskemu razu po 70° nagnjeni poči. Prečiti smo morali zmrzel slap in zavrtati vanj ledni svedrovec, sicer mu ne bi bili kos, čeprav je Semoškin poskusil z nihalnim prečenjem. Dve uri smo se zamudili na tem mestu, vendar smo četrty dan spravili pod sebe 200 m stene, kar je za te višave veliko. Peti bivak smo si naredili na grebenskem razu, šele v šestem bivaku pa smo prišli na tako strmino, da smo lahko spali ležé. Vendar to še ni pomenilo konec težav. Še nas je čakala taka strmina 75° do 80°, morali smo kopati v sneg, da smo lahko zabili kline v led ali v steno. Pod vrhom nas je čakal sedmi bivak. Še 200 m višine je bilo pred nami. Zjutraj je bila stena vsa v senci, medtem ko je ves Pamir bleščal v jutranjem soncu. To ni bila vršna stena ampak pravi kaos; rezi, slapovi, rebra, brez števila opasti. Rili smo skozi sneg in ob dveh popoldne stopili na vrh OGPU. O kakem počitku na vrhu ni bilo govora. Prav tedaj je nastopila megla, završal je veter, začelo je snežiti. Nekaj raztežajev pod vrhom smo pod skalnim previsom razpeli šotore za osmi bivak. 9. avgusta smo sestopili v škrbino med Pikom OGPU in Pikom boreči se Vietnam po smeri, ki jo ocenjujemo s 4 b do 5 a, in zvečer dosegli vmesni tabor.

Vstop v steno je v višini srednjevisokih kavkaških vrhov, vrh nad 6000 m visok. Zato smo vlekli s seboj veliko opreme, rezervne obleke in brašna. Bilo nas je sedem. Če bi nas bilo četvero, bi steno zmogli v 4 do 5 dneh. Južna stran za sestop je visoka 1650 m. Čistega plezanja je bilo 80 ur, v sestopu 11 ur.«

Popolna direttissima to ni, vendar impozantna smer, ki čaka na ponavljalce in na — izpopolnjevalce, ki sredi vertikale ne bodo šli v položnejši raz.

DRUŠTVENE NOVICE

ODLIKOVANJA PZS, PD IN PLANINCEV OB 75-LETNCI SPD

Slovensko javnost sta o tem odlikovanju že obvestila RTV in dnevno časopisje. Prav pa je, da ga zabeleži tudi društveno glasilo.

V torek 26. novembra 1968 ob 12.30 je predsednik Izvršnega sveta LR Slovenije tov. Stane Kavčič v velikem skupščinskem foyeru sprejel odlikovance, ki so se tam zbrali pod vodstvom predsednika PZS dr. Mihe Potočnika. Predsednik tov. Kavčič je zbrane nagovoril in jim k odlikovanju čestital. Po razdelitvi odlikovanj se je dr. Miha Potočnik v imenu vseh odlikovanih zahvalil za priznanje, ki ga je s tem planinstvu in njegovemu družbenemu pomenu dal predsednik SFRJ maršal Tito z ukazom št. 161 z dne 21. okt. l. 1968 po zakonu o odlikovanjih (Ur. list SFRJ, št. 18-354/1964).

Prejeli so:

RED ZASLUGE ZA NAROD Z ZLATO ZVEZDO

Planinska zveza Slovenije, Ljubljana; Planinsko društvo Ljubljana-matica, Ljubljana; Planinsko društvo Kamnik; Kunaver Pavel, Ljubljana; Pretnar dr. Jože, Ljubljana; Torelli Albin, Ljubljana; Vovk dr. Viktor, Koper.

RED DELA Z ZLATIM VENCEM

Bučer Tone, Ljubljana; Degen ing. Friderik, Maribor; Dimnik Maks, Jesenice; Hribar Stanko, Ljubljana; Klojčnik Franjo, Kranj; Lavrič Rado, Ljubljana; Lovšin Evgen, Ljubljana; Marsel Ivo, Ljubljana; Olip Pavel, Lesce; Orel Tine, Ljubljana; Verstovšek Ciril, Maribor.

Skupina odlikovancev. Spredaj sede od leve proti desni: Angela Štros, Marija Gradišek in Joža Čop

RED ZA ZASLUGE ZA NAROD S SREBRNO ZVEZDO

Planinsko društvo Tržič; Beg Anton, Ljubljana; Brojan Janez, Mojstrana; Kemperle Pavle, Kamnik; Koblar Stane, Jesenice; Korenini Karel, Jesenice; Krušič Janez, Jesenice; Mazi Vilko, Vikrče; Medja Maks, Jesenice; More Andrej, Jesenice; Praček Ciril, Jesenice; Prešern dr. Jakob, Begunje; Zorzut Ludvik, Kanal ob Soči.

RED DELA S SREBRNIM VENCEM

Fetiš Mirko, Ljubljana; Fili Janko, Tolmin; Kopač Vlasto, Ljubljana; Kos Stanko, Ljubljana; Kravanja Franc — Zajc, Bovec; Perko Nace, Ljubljana; Pohar Ivan, Jesenice; Svetina Franc, Javornik; Škarja Tone, Ljubljana; Šumljak Ivan, Maribor.

MEDALJO ZASLUGE ZA NAROD

Erjavšek Franc, Stranje; Poljanec Pavel, Ljubljana.

MEDALJO DELA

Gradišek-Erjavšek Marija, Stahovica; Rekar Alojz, Radovna; Štros Angela, Stara Fužina.

75-KRAT SPD

Marijan Krišeli

(Tabor v Logarski dolini, dne 4. avgusta 1968)

Letos smo kar večkrat imeli priložnost slišati prek radia ali TV in brati po časopisih o svojevrstnem jubileju, o 75-letnici SPD, s katerim se ponša le malo množičnih organizacij pri nas. 75 let je relativno kratka doba, kljub temu pa je prav, da smo jo praznovali tako, kot se spodobi za velike jubileje, saj združuje v sebi vse faze boja malega naroda za osvoboditev. Planinci pa imajo pri tem prizadevanju kar znaten delež, čeprav smo o tem deležu ob teh priložnostih, ki so nam jih nudila razna praznovanja in kulturne prireditve, še vedno premalo govorili.

Za nami so velike prireditve. Za nami je »Hala Tivoli«, za nami so različne slovesnosti po posameznih planinskih društvih širom po Sloveniji in nazadnje — za nami je tudi tabor v Logarski dolini. Mimogrede — to je bila največja in najbolj obiskana manifestacija slovenskih planincev, ki ni izražala misli in čustev le domačih planincev in alpinistov, ampak tudi čustva in misli planincev iz bratskih republik in iz zamejstva. V Logarski dolini, čeprav je takorekoč že po tradiciji ponagajalo vreme, si lahko videl ljudi, kako so zavzeto sledili vsemu, kar se je tistega dne tam dogajalo. Slavnost je obetala več kot samo skromen društveni okvir. Niti skepsa zaradi slabega vremena tega vtisa ni mogla zmanjšati. Spriču takega vtisa se nisi mogel znebiti misli, da je vzdušje slovesno; slovesnost pa je poudaril še ognjemet, ki je tisti večer osvetljeval Logarsko dolino in sam taborni prostor.

Nedeljsko jutro je našlo planince v taboru in po prenočiščih v redkih hišah v Logarski dolini še zaspale in kaj slabe volje, saj se nebo ni in ni hotelo sprijazniti z obupno prošnjo, da bi vsaj malo spustilo na pašo pod bele vrhove v Logarski vsem težko pričakovano sonce. Pa se je kljub temu začelo. Planinci so vztrajni, in tako so vztrajali tudi na dežju; vztrajali so vse dotle, dokler tudi dež ni popustil v svoji trmi.

Točno ob pol enajstih se je oglasil prek radijskih sprejemnikov širom po Sloveniji tudi napovedovalec. Poslušalcem je obljubil, da pol ure lahko poslušajo vse, kar se bo tu v Logarski dolini dogajalo na osrednji proslavi 75-letnice planinske organizacije...

* * *

Na glavni tribuni, bila je podobna drugim paviljonom na slovesnem prostoru, so se poleg govornikov znašli tudi »radijci«. Prenašali so del te slovesnosti, reporter pa je bil športni novinar in ljubitelj planin, Franci Pavšer.

Njegovi izkušnosti poslušno služi mikrofon, kljub temu pa je imel s svojimi sodelavci nekaj »manjših« neprijetnosti. Sklepe, oziroma končne reportaže, ki jo je nameraval prenašati ljubljanski radio tisto nedeljo popoldne — toliko da ni bilo. Zgodilo se je namreč, da je v hipu, ko so »radijci« skušali prek telefonskih linij posredovati posnetek reportaže v Ljubljano — zmanjkalo električnega toka. Zakaj? Preprosto zato, ker je »odgovorni« za to reč

menil, da je vsega že konec in da je konec tudi njegove službe — odklopil je torej električni tok. Iznajdljivi upravnik mozirske pošte pa se je znašel. Telefonsko aparaturu je priključil na akumulator v svojem avtomobilu in šlo je. Že nekaj minut po tem razburljivem dogodku so poslušalci lahko poslušali še zadnje poročilo iz Logarske doline. Zaradi svoje prizadevnosti ob tem jubileju je ekipa RTV Ljubljana prejela od PZS tudi posebno pohvalo.

Temu planinskemu jubileju je dal poseben poudarek tudi predsednik Planinske zveze Jugoslavije, tovariš dr. Marijan Breclj. V svojem jedrnatem nagovoru, ki je bil naslovljen tako na domače kot na vse jugoslovanske planince in prijatelje narave, je predvsem poudaril, da je tovrstno udeještvovanje v naravi, v gorah, sodobni imperativ in sestavni del življenja mnogih, ki jim vsakdanje delo teče v mnogo bolj hrupnem okolju, kot pa je gora ali narava sploh...

Veličasten je bil pogled z glavne tribune na prostor, kjer se je ob slovesnosti zbralo mnogo planincev in ljubiteljev narave. Zaradi slabega vremena ni bilo panoram; bilo pa je vse tisto, kar je zraven tega, kar Logarska dolina ima, zavito v zoprne, sive megle, ki so se podile po bližnjih vrhovih kot lepljivi brezoblični mehurji; kdaj pa kdaj pa so se ti mehurji razpočili in tedaj je spet začelo deževati, kot je lahko deževalo le — l. 1968.

Dr. Marijan Breclj, podpredsednik Skupščine SFRJ, predsednik Planinske zveze Jugoslavije govori zbranim planincem: Planinstvo je sodobni imperativ in sestavni del življenja...

Tipično vzdušje na tabornem prostoru. Drog z zastavo in ljubki paviljon iz preprostega gradbenega materiala — iz lesa in lubja. Če bi bilo vreme, bi bila to najbolj značilna razglednica Logarske, ki jo pozna mnogo planincev, razglednica z Ojstrico, odkoder so alpinisti nameravali uprizoriti velik ognjemet. Pa je od vsega tega ostalo le blato, razmočeni paviljoni, prodajalci dobrot v mokrem elementu; kljub temu pa je bilo povsod najti dovolj dobre volje.

Ni bilo gneče niti slabe volje zaradi prenočišč. Logarska dolina namreč razpolaga z bolj skromnim »posteljnim fondom« in so zato organizatorji morali za svoje planinske tovariše pripeljati postelje s seboj. Velika naloga je bila to, postaviti toliko šotorov, pa so jo kljub temu res dobro opravili.

»Kočice« iz lubja so bile razvrščene kot poslušne koklje in reči moram, da jih je bilo vredno tudi obiskati, saj so bile dobro založene tudi z dobrotami, toplimi in hladnimi, trdimi in tekočimi, skratka z dobrotami za vsak okus. Planinci pa so kaj pridno preizkušali ta različna »agregatna stanja« v hrani in pijači. V čast planincev pa moram dodati, da ni bilo hujših primerov, ko bi se kdo le preveč zadrževal pri tekoči hrani. Morda je to morebitno veliko željo po žeji zavrlo deževje. V mokroti biti moker zunaj in znotraj navsezadnje ni najbolj prijetno.

Po velikanskem prostoru, ki je bil namenjen samo udeležencem slavlja, so se ljudje kar porazgubili. Nekaj so jih pokrile strehe iz lubja, kjer so prodajali pijače in jedačo, zaradi razmočenih tal — v zelo neugodnih in celo v nemogočih razmerah. To velja posebej za tiste paviljone, kjer so pripravljali toplo hrano. Kljub temu pa so hrabro vzdržali vsi od kraja — do konca in oboji kar dobro opravili svojo nalogo. Velika večina pa je nestrpno seveda čakala pred glavno tribuno začetka slovesnosti...

Morda je bil pogled po udeležencih s tribune najbolj lep in mogočen prav tedaj, ko je godba na pihala zaigrala himno. Zdajle ko stojijo tako mirno, jih lahko preštejemo. Vseh je 450 000. Ne verjamete? Potem jih pa preštejte še vi. Kar jih bo manjkalo do te številke, jih ni zajel objektiv; morda so bili v tem trenutku doma pri odprtem sprejemniku ali pa še gostje hišic iz ljubja ali pa kdo ve katerega vrha v Kamniških; povedati moramo, da je mnogo planincev prišlo na slovesnost kar z gora in so se po njej spet vrnili v gore; niti slabo vreme jih ni zavrlo v njihovih planinskih načrtih.

Prav razgret je bil šele drugi del slovesnosti, ko so planinci posedli za mize, ko se je končno deževno vreme umaknilo soncu, ko so posamezne skupinice planincev stopile skupaj in se živahno pomenkovale o načrtih, o srečanjih, o vsem, kar ljudi v takem okolju zanima in jih ogreje. V tem okolju so se spet našli skupaj prijatelji, ki jih vsakdanjost zaradi različnih dolžnosti tako malokrat najde skupaj. Pomenili so se to in ono in morda spet skovali načrt za skupen pohod v gore, ki ga bodo uresničili kdo ve kdaj, morda celo — nikoli. Za to, da bi bila beseda le nekoliko bolj »stekla«, je poskrbel cenik. Poskrbljeno pa je bilo seveda tudi za zdravje. Manjkalo namreč ni ne hermelike in ne reklame zanjo. Sicer pa ni motila ne ta ne ona, Pripomniti pa je, »da se je pod roko menda prodajala tudi moška voda«. To sodimo po nekaterih pozabljenih (in praznih) steklenicah. Prišla pa je — tako pravijo — sem v ta konec Slovenije, z avtobusi iz Kladnja in njegove okolice... Vsaka taka prireditev rodi nova poznanstva, obnavlja stara, omogoča srečanja, prisrčna, vesela, polna navdušenja in mladostnega poleta. Tu je priložnost za razgovore vseh vrst. V glavnem je tako: tu si se srečal s spomini in zakaj te spomine ne bi znova in znova obujali, posebej če so lepi in so povezani z doživljaji, ki smo jih nekdanj delili s svojimi prijatelji, s svojimi sohodci, soplezalci, soobčudovalci vsega, kar lahko da človeku gora... V množici planincev je objektiv ujel tudi dva planinca: prof. Evgena Lovšina in dr. Miha Potočnika.

Našli bi še mnogo prijetnih scen, ki so bile podobne prisrčnemu srečanju, sproščnemu kramljanju. Zvečer po tem slavlju, ko smo se zbrali še preostali, ki še nismo zapustili Logarske doline, na prostoru, kjer je bilo še pred nekaj urami polno življenja, smo bili soglasno mnenja, da je proslava lepo minila in da so organizatorji — tokrat Celjani —

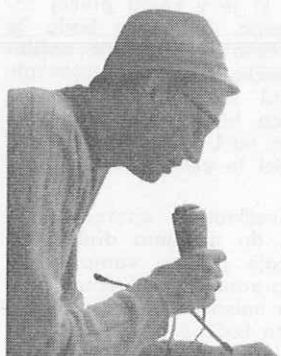
Taborni prosto: pred začetkom slovesnosti

Foto M. Križelj

Prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik

svojo nalogo res lepo opravili, kljub nepomembni peripetiji in da je ta veliki spomin na prva leta slovenske planinske organizacije dostojno začel novo prihodnost, ko se bomo v taki ali pa morda drugačni obliki lahko spet veselili novih uspehov in takole skupaj napravili črto pod obračunom s preteklostjo...

Marjan Pavšer

O DOMU PLANINSKEGA DRUŠTVA DOMŽALE

Marsikaj se sliši o Domžalskem domu na Veliki planini. V dnevniku »Delo« z dne 15. avgusta 1968, je npr. izšel članek »Šimnovcu gre menda predobro«, v katerem omenja tov. Niko Lapajne tudi Jarško kočo, ki je še kar solidna in Domžalsko kočo,

ki ne more iz svoje kože. Zato naj v kratkem nekaj pojasnim o delu oz. prizadevnosti Domžalskega doma na Veliki planini. Hotel Šimnovec ni uspeval v družbenem vodstvu, ker ni bilo prizadevnosti, Jarško kočo je zgradila tovarna »Induplati« za svoje uslužbence in ni torej odprtega tipa.

Domžalski dom (menda že zasluži to ime) je zgradilo Planinsko društvo Domžale. Sodelovali so torej vsi člani društva, vsaj s plačano članarino, če ne drugače. Za gradnjo in oskrbovanje doma je društvo zgradilo svojo tovorno žičnico. Vse naprave vodi in nadzira upravni odbor društva.

Vse skupaj je torej družbena last. Z oskrbniki in osebjem ima iste težave, včasih jako bridke, kakor druga društva, ki imajo svoje domove, koče in hotele v planinah. Poleg tega ima še druge skrbi z gradnjo »depan-danse«, z žičnico idr. V eni od preteklih zim, ko ni bilo še glasu o žičnici za osebni promet, se je utrgala nosilna žica tovarne žičnice. Zaradi visokega snega

ni bilo mogoče žico popraviti takoj. Zato so člani odbora in nekateri drugi do konca zime več mesecev, vsako nedeljo in tudi med tednom, nosili na svojih hrbtih živež in vse potrebno na Veliko planino, da je dom ostal odprt. Pripominjam še to, da s tovorno žičnico društvo zelo izdatno pomaga tudi drugim društvom, z dovozom gradbenega in drugega materiala. Torej je vedno delal ta »skromni« Domžalski dom, to pa zaradi velike prizadevnosti društva. Planinsko društvo Domžale je postavilo dom, da bi se pa povečala zmogljivost doma je zaradi vedno večjega obiska postavilo še »depan-danso«.

Vsega tega marsikdo in tudi člankar v »Delu« ne ve, ker je dobil informacije od drugod, kjer namerno dajejo slabe in neresnične podatke o Domžalskem domu.

Domžalski dom je odprt predvsem za planince z manjšimi osebnimi dohodki, ker je npr. že sama nočnina 50 % nižja, kakor v drugih gostinskih obratih. Do dvajset tisoč ljudi obiše ta dom.

Velika prizadevnost je očitna tem bolj, ker se društvo vzdržuje popolnoma samostojno in ne dobi nikakih dotacij ali pomoči od občinske skupščine. To pa bi bilo zelo potrebno, da bi dom zlezel iz svoje »kože« in svoje »skromnosti« pri tako veliki dobri volji članov.

Dom Planinskega društva Domžale na Veliki planini spada pod OS Kamnik, ki je pokazala veliko razumevanje za težki položaj društva in ga oprostila davčnih dajatev za lansko leto, za kar ji gre vsa čast in hvala.

A. Š.

SOŽALJE SOSEDOV

Sekcija CAI v Pordenone, v mestu, ki je zaradi živih poslovnih stikov z nami pri nas zelo dobro znano, je Planinski zvezi Slovenije 14. oktobra 1968 brzoglavno izrazila sožalje ob smrti dr. Viktorja Vovka. Pokojnika so spoštovali kot sijajnega poznavalca Karnijskih Alp. Med znamenitimi furlanskimi planinci sta bila njegova prijatelja tudi dr. Spezzotti iz Vidma in dr. Bellavitis iz Pordenona.

POZDRAV IZ AFRIKE

Ing. Miro Černivec, ki je v lanskem letniku našega glasila (gl. PV 1968/7) objavil zanimiv opis svojega vzpona na Kilimandžaro, nam je 25. oktobra 1968 poslal razglednico s pozdravi z okolice Kilimandžara. Povzpel se je na Mt. Meru (4565 m) in na vrhu med drugim obujal spomine in skomine, ko mu je prišla na misel naša smučarska sezona. Želimo mu, da bi mu delo v Afriki omogočilo tudi čim več razvedrila v gorski naravi, obenem pa mu sporočamo, da bi nam ustregel, če bi bralcem PV čimprej postregel še z doživetji na Mt. Meru.

HIEBELERJEV POZDRAV S KAVKAZA

Sredi poletja 1968 so se v Kavkaz odpravili münchenski »prijatelji narave«, pod vodstvom Tonija Hiebelerja. Iz Dombaja so tudi naši redakciji poslali svoje pozdrave vodje odprave Hiebeler, Sepp Forster, Rudi Hierberger,

Hubert Kirner, Eugen Bardroff in Hastl Reihinger. Napisali so jih na razglednico, ki jo je posnel Hellmut Schöner, pisec nemških vodnikov po vzhodni Evropi in avtor vodnika »Die Julischen Alpen«. Razglednica predstavlja naselje Kazbegi ob gruzinski vojaški cesti, v ozadju sta Kazbek (5047 m) in Gimaraj-Hoh (4776 metrov).

POROČILO O PREGLEDIH PLANINSKIH POSTOJANK V LETU 1968

Gospodarska komisija je letos pregledala 41 planinskih postojank. Te so: Zelenica, Roglja, Brinjeva gora, Zasavska gora, Goropeke, dom v Goreh, Sviščaki, dom na Kozjaku, Zarja na Pohorju, Mariborska koča, Ruška koča, Koča na Pesku, dom pri Treh Kraljih, dom na Kofcah, koča na Dobriči, koča na Stolu, koča na Begunjščici, Valvazorjev pod Stolom, koča na planini Razor, koča na Lipanci, Vodnikov dom, Uskovnica, Vogar, Črna prst, Porezen, Staničeva, Kredarica, Planika, Dolič, Prehodavci, Sedmera jezera, koča pri Savici, koča na Gozdu, Mihov dom, Krnica, Kum, Mirna gora, Črmošnjice, Ratitovec, Nanos in Pečna Reber nad Postojno.

Po izjavah oskrbnikov in po splošnih zapažanjih je bil obisk v letošnjem letu manjši kot lani. Približno enak obisk kot lani beležijo le postojanke pod samim Triglavom in na Stolu, kot Aljažev dom, Staničeva, Kredarica, Planika, Dolič, Sedmera jezera in koča pri Savici. Postojanke v raznih predgorjih pa so iz leta v leto manj obiskovane. V kočah okoli Triglava in na Stolu je bila približno ena tretjina tujcev, predvsem Avstrijcev in Nemcev, na Stolu pa po izjavah oskrbnice celo polovica tujcev. V Karnijskih Alpah je bil obisk manjši kot lani. Obisk na Pohorju bo v letnem povprečju verjetno enak lanskemu.

Na splošno lahko ugotovimo, da so letos prepozno odpirali visokogorske in izhodiščne postojanke (Krkma, Prehodavci — vlomi). Visokogorske postojanke so odprli večinoma šele nekaj dni pred prvim julijem, v juniju pa je bilo izredno lepo vreme. Vroči dnevi julija so izvabili mnogo planincev na morje in je bil obisk prav

v tem letu slabši kot kasneje, ko se je vreme poslabšalo.

Vpisi v vpisne knjige v Julijcih med 26. in 29. avgustom: Staničeva 3377, Dolič 4254, Planika 1376, Kredarica 7228, Sedmera jezera 3827, koča pri Savici ne vodi skoro nobene evidence, Prehodavci 2364. Med 8. in 11. avgustom: Lipanca 802, Vodnikova 1598, Uskovnica 1620, Vogar 1184, Črna prst 895, Porezen 844 itd. Okoli 10. julija: Mariborska 950, Ruška 2892, koča na Pesku 1115, Doma na Kozjaku ca. 850, itd. Okoli 25. julija: Valvazorjev 1092, Roblekovi 742, Prešernova na Stolu 2187; Kofce 1742, Dobriča 465! itd.

Pomanjkanje denarja za redno vzdrževanje in adaptacije se opaža v enaki meri pri nižje ležečih kot visokogorskih postojankah. V pretežni večini skrbijo društva in oskrbniki za red in snago v postojankah, so pa še izjeme, predvsem pri oskrbnikih. Dnevne sobe in prenočišča so večinoma dobro urejena, čeprav je marsikje pohištvo zastarelo, posteljnina pa izrabljena, je pa kljub temu čista. Umazane posteljnine ni bilo opaziti pri letošnjih pregledih. Tu in tam se še najdejo zanemarjeni stranski prostori kot npr. klet na Planiki, neurejena klet v koči na Gozdu, koči na Pesku, ki je v celoti precej zanemarjena. Sanitarije bodo še nekaj časa predstavljale najboljše točko v naših postojankah. Ponekod so še stara klasična stranišča brez dobre ventilacije kot npr. na Lipanci, Poreznu, Begunjščici in celo v koči pri Savici.

Kljub večkratnim opozorilom se opaža, da nekatera društva ne posvečajo požarni varnosti oziroma preventivnim ukrepom proti požaru nobene pozornosti. Skoro polovica koč nima gasilnih aparatov, ki bi jih v primeru potrebe res lahko uspešno uporabili. Aparati navadno že dalj časa — tudi več let — niso pregledani ali na novo polnjeni. Tudi osebje največkrat ne zna ravnati z njimi, ker mu tega ni nihče pokazal. Taki primeri so bili ugotovljeni v koči pri Savici, Uskovnici, v Staničevi letos edini aparat ni bil pregledan, Lipanca aparatov sploh nima, prav tako Porezen, Planina Razor, Valvazorjeva pod Stolom, Roblekovi na Begunjščici, Dobriča ima dva aparata neuporabna zunaj stavbe, Kofce ver-

jetno neuporaben (samo eden), koča na Pesku — osebe ne ve ničesar o ravnanju z aparati in se ne da ugotoviti, ali so še uporabni.

Člani planinskih društev imajo skoro v vseh kočah popuste pri prenočitvah. Ugotovljena sta le dva primera, kjer mladinskih popustov 60% ne priznavajo. Natakarcica na Uskovnici je trdila, da še nihče ni prišel s posebno mladinsko izkaznico za 60% popust! Tudi koča na Pesku teh popustov ne upošteva. Skoro vse postojanke v zakupu upoštevajo vse popuste. Večina koč blokira dohodke prenočnin.

Večina postojank, razen nižinskih gostišč, je bila v letošnjem letu bolje založena z dobrimi razglednicami, predvsem z barvnimi. V Julijcih pa tudi v Karavankah so prodajali poleg drugih tudi raz-

glednice Triglavskega narodnega parka. Večje izbire razglednic pa tudi značk in spominkov imajo predvsem važnejše postojanke kot Aljažev dom, Kredarica, sedmera jezera, Staničeva, Prešernova itd. Nobene razglednice ni imel dom na Vogarju. Poštnih znamk nimajo vse postojanke. Značk 75-letnice in nalepnic nekatere postojanke niso prodajale kot npr. kočje PD Ljubljana-matica, ali pa so značke in nalepnice že takoj ob začetku razprodale, društva pa jim novih, kljub našim opozorilom niso poslala. Kredarica je prodala le okoli 200 značk, pri Sedmerih jezerih so vedeli le toliko, da značke obstajajo in, da jih je natakarcica že videla. Vodnikov dom je dobil le nalepke, ki jih je v kratkem razprodal, značk pa ji društvo ni dalo v prodajo. Planika je oboje

takoj razprodala, prav tako tudi Dolič, ki pa je dobil le nalepke, Staničeva je prodala nalepke, značk pa je imela še nekaj na zalogi, Begunjščica nima ničesar, Dobrča prav tako ne itd.

S hrano in pijačo so bile vse pregledane postojanke dobro založene. Na razpolago je bila povsod tudi enolončnica, navadno z mesom. Hrana je okusno pripravljena in sveža. Na Poreznu je kuhar možki — (bivši kuhar v podoficirski menzi), ki pa hrano okusno pripravi. Pijačo prodajajo skoro povsod v steklenicah, tu in tam pa še domače žganje, kupljeno pri kmetih. Cene so precej v skladu z lego postojank. Za primerjavo naj služi tabela. Prikazanih je le nekaj postojank iz raznih predelov naših gorstev. Polne cene prenočnin v nekaterih postojankah.

Postojanka	Enolončnica	Zrezek	Čaj s slad.	Vino	Pivo dom.
Kredarica, 7 jezera,					
Planika, Dolič	4,00	10,50	0,60	12,00	7,00
Staničeva	4,00	10,00	0,80	12,00	5,00
Vodnikova	5,00	8,50	1,00	11,00	5,00
Vogar	5,00	—	1,00	9—10,00	3,50
Črna prst	4,00	10,00	0,70	12,00	5,00
Aljažev	3,00	10,00	0,60	11—12,00	3,00
Roblekov	4,50	10,00	0,80	11—12,00	3,50
Mariborska	4,00	8— 9,00	0,80	9—10,00	2,80
Dom na Kozjaku	6,00	6,00	0,70	7— 9,00	2,50
Ruška	3,00	7,80	1,00	8—12,00	2,80
Kum	2,80	6,00	0,60	8,00	2,50
Črmošnjica	3,00	6,50	0,50	6,00	2,50
Mirna gora	4,60	7,70	0,60	7,00	2,50

Postojanka	V sobah	Na skupnem
Aljažev dom	16,00	8,00
Prešernova na Stolu	15,00	nima
Ruška koča	10,00 do 12,00	4,00 do 6,00
Staničeva	9,00 do 18,00	7,00
Kredarica, 7 jezera	15,00 do 18,00	9,00
Mariborska	10,00	6,00
Roblekov dom	10,00 in 16,00	6,00
Črna prst	13,00	10,00
Dolič	15,00	7,00
Mirna gora	6,00 in 8,00	3,00
Kum	8,00 in 10,00	5,00

Gospodarsko in finančno poslovanje je v postojankah zelo različno, od najprimitivnejšega do

najbolj kompliciranega. Za nekatere postojanke vodi vso evidenco PD, oskrbniki oddajajo tu

le denar, postojanki na Kredarici, pri Sedmerih jezerih pa imajo svojega administratorja. V Roblekovem domu na Begunjščici pa je obširno administrativno poslovanje med možem in ženo, ki sta oskrbnika. Zelo lepo ima urejeno poslovanje PD Javornik za vse svoje postojanke. Podobno je urejeno poslovanje še v nekoliko drugih postojankah. Za vse pijače in artikle z določeno ceno je zadolžen oskrbnik po prodajni ceni, na hrano pa se približa določen procent, npr.: na Stolu 150%, enako za Staničevo, za katero pa napravi obračun knjigovodja PD sam.

V vseh postojankah lahko ugotovimo skupni promet, v neka-

terih pa tudi promet po posameznih vrstah.

Po splošnih ocenitvah bo finančni uspeh v naših postojankah v letošnjem letu ostal na isti ravni kot lani.

Zaradi enakega ali celo nižjega bruto dohodka postojank v letošnjem letu ter enakih ali celo večjih stroškov večina društev ne bo mogla v redu vzdrževati svojih postojank (redno vzdrževanje). O viških, ki bi jih vložila v večja investicijska dela ali adaptacije, pa verjetno sploh ne bo govora. O tem vprašanju bo morala razpravljati PZS.

Opazuje se, da PD začno prepozno iskati potrebno osebje za postojanke. Tega ali ne najdejo pravočasno ali pa vzamejo vse, kar se pač dobi. Oskrbnike in osebje za letno sezono bo treba poiskati že v zimskih mesecih, najkasneje pa v pomladanskih. Kvaliteta osebja je temu primerna. Prejemki so precej različni, gibljejo se od 400,00 do 1150,00 din. Zanimiv je primer na Doliču, kjer prejema oskrbnica 400,00 din skozi vse leto. Za isto vsoto je tudi zavarovana (Dolič je odprt le 3 mesece). Enak primer je tudi v Vodnikovem domu in še v nekaterih postojankah. V večjih in stalno odprtih postojankah je večina osebja v rednem delovnem razmerju.

Med oskrbniki pa tudi osebjem je precej upokojencev ali pa žensk, ki so zavarovane po možeh. Delovnih pogodb je malo, zato je razmerje dogovorjeno le ustno in je večinoma zelo nejasno. Tudi zdravniško ni pregledano vse strežno osebje in osebje v kuhinjah. Nikjer ni bilo opaziti, da bi med osebjem in društvu vladali napeti odnosi, kako pa je med samim osebjem v postojankah, je težje ugotoviti. Na splošno je treba pohvaliti osebje predvsem v visokogorskih postojankah za delo, ki ga opravlja ob vseh dneh tedna, brez prostih nedelj in brez uradnih ur.

Po vsakem pregledu postojanke je bilo PD (tudi meddruštveni odbor) podrobno obveščeno o vseh nepravilnostih ali pa o problemih njihove postojanke.

PD Gorje pri Bledu je letos pričelo z deli pri stari koči poleg Planike. V koči so položili betonski pod (podlago), vzdrali nova okna in vrata, porušili staro steno v notranjosti ter zgradili novo,

temeljito popravili streho, prezidali dimnik.

PD Javornik je pripravil v stari koči lesen pod, stene za WC, tako, da bo omogočeno bivanje v koči v smučarski sezoni. Na novem domu so ometali vzhodno steno, do sedaj pa tudi zahodno. Oskrbnik koč pri sedmerih Triglavskih jezerih je poslal dne 22. 8. PD Ljubljana-matici ponudbo, da prevzame mesto oskrbnika te koč za čas smučarske sezone in predlaga, da bi koč odprli že v marcu. Dogovoril se je tudi z osebjem (ena do dve osebi), ki sta voljni priti v koč.

Doseči je treba, da bodo imeli v času smučarske sezone odprte koč pri Triglavskih jezerih, Staničevo in Vodnikovo.

Za Staničevo koč je že bilo dano posojilo za nakup hrane.
I. Zabel

NOVICE IZ PZS

Dne 5. 10. t. l. se je tov. ing. Pavle Šegula v Kaprunu — Avstrija udeležil sestanka GRS, ki ga je organizirala Komora za nameščence. Razpravljali so o varnosti v gorah, tov. ing. Šegula pa je imel referat o zavarovanju alpinistov v tujih gorah in o podaljšanju dogovora o brezplačnem reševanju.

Dne 8. 10. t. l. se je tov. dr. Potočnik udeležil seje Komisije Izvršnega sveta za mejna vprašanja. Tema sestanka so bili aktualni problemi v medobmejnem prometu z Avstrijo.

Dne 10. 10. t. l. sta se tov. dr. Potočnik in tajnik Branko Praprotnik udeležila 2. seje odbora prosvetno kulturnega zbora za telesno kulturo, na to pa sestanka s temo: Nekatera vprašanja v zvezi s telesno vzdržljivostjo mladih in uresničevanje akcijskega programa Komisije SR Slovenije za telesno kulturo.

Istega dne se je tajnik Branko Praprotnik udeležil sestanka, ki ga je sklical Urbanistični institut SRS v zvezi z zimskim turizmom v Sloveniji.

Dne 11. 10. 1968 se je tajnik tov. Branko Praprotnik udeležil 16. redne konference Smučarske zveze Slovenije.

Istega dne sta se tov. dr. Potočnik in Vengust udeležila razgovora o možnostih kritja stroškov oz. zavarovanja reševanja alpinistov v inozemskih gorah, ki ga

je vodil direktor Centrale zavarovalnice »Sava« tov. Peternel.

Dne 25. 11. t. l. je PD Ptuj z raznimi prireditvami proslavilo 15-letnico svojega obstoja. Planinska zveza Slovenije mu je za 15-letno uspešno delo izročila pohvalo z diplomom.

V času med 27. 11. in 8. 12. je Fotokino zveza Slovenije organizirala »Pionirski foto 1968«. Gre za razstavo v počastitev Dneva republike. V prireditve se je vključila tudi Mladinska komisija PZS s posebno nagrado.

Prvi prispevek v Sklad za pomoč pri reševanju ponesrečenih alpinistov v tujih gorah v višini 50 N din je nakazal tov. Ostan Boris, alpinist in reševalec iz Bovca.

ZBOR MLADINSKIH VODNIKOV GORENJSKE

V soboto, 9. novembra se je zbralo 29 mladinskih vodnikov iz šestih gorenjskih planinskih društev v Valvazorjevem domu pod Stolom.

Beseda je tekla najprej o gorenjskem koordinacijskem odboru mladinskih odsekov, nato pa so udeleženci kritično ocenili delo in problematiko v mladinskih odsekih. Gorenjski koordinacijski odbor mladinskih odsekov planinskih društev vključuje 15 planinskih društev, katerih delo in število članov pa je zelo različno. Neposredna bližina visokogorskega sveta, ki omogoča vsakomur poceni zahajanje v gore, in planinska tradicija v družinah nemalokrat prekrizata načrte organizatorjem — mladinskim vodnikom. Posebno starejši mladinci radi stopajo v vrste alpinistov, večinoma pa že ob prvih raztežajih pozabijo na svoj moralni dolg do mladinskega odseka, kjer so se seznanjali s planinskimi veččinami. Upajmo, da bomo tudi pri nas sčasoma dosegli lik alpinista — planinskega delavca, kot ga poznajo v večjih alpskih deželah, ki zagotavlja kvalitetni dvig celotnega članstva, obenem pa tudi stalno samobnavljanje v vrstah alpinistov. Nato so udeleženci v razgovoru s člani mladinske komisije obravnavali skupne naloge. O medsebojnih odnosih med mlajšimi in starejšimi, med planinsko in ostalimi organizacijami in o pravi planinskega večera je mladinskim vodnikom govoril član

mladinske komisije tov. Jože Melanšek.

Nedeljsko turo na Stol združeno z nekaterimi demonstracijami sta prekržala dež in megla, ki se je z dolgočasno vlekla nad že golim drevjem. Šele popoldne nam je sončni žarek ironično odkril fragment sveže pobeljenega grebena in zaželel: Na svidenjel!

Razmeroma majhno udeležbo (le dobra tretjina mladinskih odsekov) pa odtehta dejstvo, da so prišli večinoma mladi in delavoljni mladinski vodniki, katerim je zbor nakazal marsikakšno rešitev za organizacijske probleme, na katere naletijo pri vsakodnevnem delu v mladinskih odsekih.

Peter Soklič

MLADI PLANINCI V IDRJI

Mladinski odsek PD Idrja je 16. novembra 1968 sprejel v goste zastopnike primorskih mladinskih odsekov. Vreme se je tisti dan zares skazilo, v deželo je privršala prava zima in zametla pota in ceste, kaj šele tisto od Godoviča do Idrijske kotline. Kljub temu se je zbralo 18 mladih ljudi, ki so zastopali Bovec, Kobarid, Tolmin, Novo Gorico, Ajdovščino in Vipavo. PZS sta zastopala tov. Peter Soklič in Tine Orel.

Konferenca mladih odsekov je potekala v zgledno urejeni knjižnici idrijske osnovne šole. Počastila sta jo s svojo navzočnostjo in sodelovanjem predsednik občine Idrije tov. Murovec in ravnatelj osnovne šole tov. Hlača. Idrijske mlade planince vodi prof. Andrej Černilogar, domačin iz Šebrelja nad Oblakovim vrhom. S svojimi mladimi sodelavci je ustvaril v šoli in knjižnici tej konferenci primerno vzdušje. Na stenah so viseli znameniti citati o gorah, zemljevidi, reliefi, v vitrini so vabile planinske knjige, prospekti in razglednice. Knjižnica je zelenela v zimzelenu in poznem cvetju, izpod stekla na sejni mizi je gledal svet v barvnih razglednicah.

Posebno so mi bili všeč citati, ki so jih tiste dni na stenah brale stotine idrijskih učencev: Dr. Klementa Juga in Sartra o zvestobi in tovarištvu (oba sta, sinova iste dobe, to povedala na isti način), Gregorčičev in Medvedov slavospev goram, Kosovelovo in Mur-

novo hrepenenje po sivih robovih in jasnih visočinah... Vmes sta spregovorila tudi planinska modreca Josip Wester in dr. Josip C. Oblak o domovini, domačin Eržen Milan pa s svojo »Pesmijo o pšenici«.

Načelnik MK PZS in zastopnik UO PZS sta se Idrijčanom za vse to prisrčno zahvalila in dala posebno priznanje delu prof. Černilogarju.

OBČNI ZBOR STROKOVNEGA ODBORA ZA PLANINSTVO OBČINSKE ZVEZE ZA TELESNO KULTURO RAVNE NA KOROŠKEM (12. 11. 1968)

Ideja o regionalnem povezovanju mladinskih odsekov PD je vzniknila pred skoraj 14 leti na Koroškem. Ustanovili so posvetovalno telo — koordinacijski odbor mladinskih odsekov PD Koroške. Njegova upravičenost se je kmalu pokazala s hitrim širjenjem planinske ideje med mladimi, številnimi prireditvami, itd. Lansko leto se je ta organ preimenoval v strokovni odbor za planinstvo pri OZTK Ravne na Koroškem. Tako je našel tudi svoje mesto pri delitvi družbenih sredstev za telesno kulturo. Seveda je ustrezno širšemu konceptu razširil tudi članstvo, letos so vanj vključeni tudi že alpinisti in ravenski taborniki.

V svojem poročilu je predsednik odbora tov. Pavle Stropnik nanašal rezultate ankete o interesih za posamezne panoge telesne kulture in športa, ki je bila letos izvedena med šolsko mladino. Rezultati te ankete so izredno zanimivi in sami zahtujejo delo MO PD v prihodnjem letu. V Ravenski občini je bilo anketiranih 2750 mladincev, od teh jih je le 661 včlanjenih v PD, dobra polovica jih tudi aktivno deluje v MO, 603 mladinci pa bi se želeli ukvarjati s planinstvom. Torej bi s sistematičnim delom mladinski odseki v kratkem lahko več kot podvojili svoje članstvo. Žal ni podatkov iz Radelj in Slovenj Gradca.

Po temeljiti diskusiji so predstavniki koroških MO sprejeli vrsto sklepov; naj jih na kratko naznamo:

— upravnim odborom društev priporočajo, da posvetijo več svojega dela mladini,

— MO se bodo tesno povezali s šolskimi športnimi društvi,

— MO bodo vpeljali po šolah planinske večere (osnovna planinska šola),

— strokovni odbor se bo sestajal redno mesečno, posvečal bo skrb vzgoji MV (zato ima določena finančna sredstva),

— organiziral bo več akcij, kot so orientacijsko tekmovanje, tabori, populariziral bo koroško transverzalo, ki jo je otvoril letos, — strokovni odbor se bo prizadeval razširiti in poglobiti sodelovanje s koroškim medruštvenim odborom.

Vodstvo strokovnega odbora v prihodnjem obdobju so navzoči zaupali že dosedanjemu predsedniku Pavletu Stropniku, njegova namestnica pa je načelnica MO Prevalje tov. Manica Rek.

Tudi v bodoče želimo temu pomembnemu odboru koroških mladih planincev obilo delovnih uspehov.

Peter Soklič

MISS F. S. COPELAND MED PLANINCI PD MOSORA V SPLITU

To se je zgodilo v juniju l. 1933. Ugledna in za naše ljudstvo zelo zaslužna publicistka se je zadržala nekaj dni v Splitu s svojo pomembno družbo, z M. M. Debelakovo in slikarjem Edom Deržajem. Nato so potovali preko Dubrovnika in Črne gore do Prokletij, ki so si jih izbrali za cilj. Planinci društva Mosora so s predsednikom prof. Umbertom Giromettom (umrl l. 1939) pričakali ugledne goste, jim izkazali vso pozornost in si prizadevali, da bi se v Splitu čim prijetneje počutili. Ogladali so si znamenitosti mesta, nato pa jih je predsednik prof. Girometta vodil na Mosor, priljubljeno palestro PD Mosor. Goste je prijetno iznenadil reprezentativni Dom na Ljuvaču (800 m, živa voda) in vse, kar je bilo okoli doma napravljeno, predvsem bujna hosta črnega bora, delo marljivih članov, in naravne posebnosti krasa, markacije na vse strani, ki so kazale preko belega Mosora do jame Vranjače, miniaturne Postojnske jame, vendarle precej velike, ozalšane s čudovito ornamentiko stalagmitov in stalaktitov. Tudi

jamo je razsvetlila skrb mosorašev.

Presenetilo jih je tudi človekoljubno delo za napredek vasi, ki ga je vodila Vinka Bulič.

Mosoraši so potem na Bačvičah priredili prijateljski večer, ki se ga je udeležilo 50 članov. Predsednik prof. Girometta je z izbranimi besedami pozdravil goste in jim zaželel vso srečo na njihovi turi v Prokletijah. Ugledni in znani publicist, povratnik iz Amerike, Vukić-Lupis iz Pelješca, ki je bival v Splitu, je orisal delo velike prijateljice našega naroda, gospe Copelandove, posebno v vojni dobi, ko se je zavzela za našo sveto stvar, zaželel njej in njenim tovarišem prijetno bivanje v mestu. M. M. Debelakova se je v imenu trojice prisrčno zahvalila mosorašem in njihovemu predsedniku za pozornost in naklonjenost in izrazila vžhičenost nad delom splitskih planincev. Priporočila jim je skrb za mladino, da bi pri hoji v planine ne zanašala mestnih napak v sveto in neoskrunjeno planinsko tišino.

Splitski dnevnik »Novo doba« je dvakrat pisal zelo simpatično o tej ugledni trojici. V listu je izšla njihova zahvala HPD Mosor, ki je izvenela takole: »Samo nekaj besedi, s katerimi se lahko zahvalimo ‚Mosoru‘ za trud, prepričani pa naj bodo, da te besede prihajajo iz srca, saj smo našli v prof. Girometti in mosoraših prave planinske tovariše. Splitski planinci, ki so nekoč z velikimi simpatijami spremljali bivanje te odlične trojice v Splitu, želijo ugledni in zaslužni Miss F. S. Copeland, da fizično in psihično sveža doživi 20 in še več let, kakor so ji prerokovali zdravniki in kakor je to sama zaupala Ernestu Adamiču, ki ji je napisal zanimivo opombo za njeno 95-letnico (glej Planinski Vestnik 1967/8).

Stipe Vrdoljak

ALPINISTIČNE NOVICE

ALPINISTIČNI TABOR PRI ČEŠKI KOČI

Po dolgem samevanju so ostenja nad Jezerskim oživela. Ta predel je dokaj nerodno odmaknjen od slovenskega centra, tako da v to področje zahajajo le alpinisti iz neposredne bližine, to je iz Kamnika in Kranja.

Relativne višine smeri se gibljejo od 250 m do 1000 m, težavnost smeri prav tako od najnižjih do zgornjih težavnostnih stopenj. V splošnem je pa ta okolica zelo primerna za pripravniški — začetniški kader, ker je na razpolago veliko lažjih smeri. Stene od Križa ali Koroške Rinke pa do Kočne so v glavnem obdelane. Vsaj naravnije smeri brez izsijavanja so preplezane. Posebno v zadnjem času se je precej dopolnilo. Čakata le še dve smeri, ki sta v spodnjem delu preplezani, a zaradi slabega vremena nedokončani. Kaj je bilo vzrok slabega obiska v tem okolišu v

preteklosti? Po vsej verjetnosti sta bila glavna vzroka odmaknjenost, literarno nepoznan svet, delno pa tudi obmejne nevedčnosti.

Prav s tem namenom je komisija za alpinizem določila letošnjo lokacijo tabora v tem predelu, da se slovenski alpinistični krogi spoznajo tudi s tem malo poznanim severnim ostenjem Grintovcev. Kritično za alpinistične tabore, od kar so nekaka zamenjava začetniških alpinističnih tečajev, je to, da v največji meri obiskujejo tabore le pripravniki, v nekaj primerih tudi začetniki, ki nimajo za seboj niti enega plezalnega vzpona. Jasno pa je, da tak v nepoznanem okolišu težko delujejo samostojno kljub detajlnim opisom in napotkom. Tabori pa so v največji meri namenjeni izkušenim alpinistom. Pri tem se vsekakor opazi, da alpinistični odseki ne dajo začetniškemu kadru onega znanja, kakršnega so alpinistični odseki dolžni dati. Pri tem se pojavlja

vprašanje, ali je pravilno, da so zvezni alpinistični začetniški tečaji odpravljeni.

Dnevni obisk tabora se je gibal od 8 do 60 alpinistov. Iz tega pridemo do povprečja, ki znaša 20 alpinistov dnevno. To je bil vsekakor večji obisk, kot smo pričakovali. Tabora so se udeležili skoraj vsi alpinistični odseki, razen alpinističnega odseka Gornje Savinjske doline, ki ni poslal na tabor niti enega alpinista. Alpinistični odsek Radovljica je poslal prijavo za 4 alpiniste, a na tabor je prišel le eden brez partnerja in opreme.

Efekt ali izkoristek tabora motijo tudi lokalni tabori v istem času z republiškim taborom. Tako se ne izkoristijo ugodnosti tabora, ki nudi materialno kot ostalo pomoč vsem alpinističnim odsekom. Pri tem se smemo vprašati, kakšen je smoter organizacije določenega alpinističnega odseka, ki to dela. Vsekakor je pozitiven, če so alpinistični odseki toliko finančno močni, da morejo v lastni režiji prirediti svoj tabor, vendar pa bi morali upoštevati tudi datum že poprej najavljene republiškega tabora.

Letošnji tabor je s povprečnim rezultatom uspel. Škoda je le-ta, da nista bili ponovljeni dve najtežji plezalni smeri v Dolgem hrbtu (trikot) in plati; starejše smeri so po mnenju ponavljavcev prenzko ocenjene. Časovno obdobje tabora 14 dni je bilo moogoče predolgo kljub zadovoljivemu obisku. Tudi predlogi o več enotedenskih taborih v različnih področjih so verjetno zelo pozitivni. O njih bo v prihodnje treba razmisliti.

Ostali podatki:

Vseh vzponov 138;
V. tež. st. 26; 28. — IV.
2 prvenstveni:

1. Dolgi hrbet: Behtar-Ekar.
 2. Kranjska Rinka: Taler-Berjak.
- Plezali smo v 26 različnih smerih.

Reševalna akcija: 1.

Plezalca je bilo treba spustiti iz spodnjega dela spominske smeri v Dolgem hrbtu (200 m). Akcija sta opravila samostojno Taler-Ekar (brez poškodb).

Zahvala oskrbniku češke kočje za sušenje obleke in opreme, kar je v veliki meri pripomoglo k

Baba, Križ, Kranjska Rinka, Skuta, Štruca, Dolgi hrbet – gore, ki dajejo Jezerskemu edinstveni planinski sijaj

Foto F. Ekar

takemu številu vzponov v tako deževnem vremenu!

Dežurni reševalci: Herlec Emil, Belehar Iztok, Taler Polde; ekonom: Medja Maks.

Fr. Ekar

ŠESTE STOPNJE NI

Dr. Severino Casara

Te vrstice bodo v taboru »šestopnjašev« zbudile sprva pač preseñene, mogoče celo grajo in posmeh. Toda po premisleku jim bodo zatrdno pritrjevali vsi. Kar govorim, sloni na neovrgljivih zakonitostih logike in matematike. Ko je leta 1926 Welzenbach objavil svojo lestvico težavnostnih stopenj, so bila umetna pomagala za plezanje že v rabi, in sicer ne le za varovanje, temveč tudi za napredovanje. Lestvica za alpinizem v skali, to je za prosto plezanje, je zajemala pet stopenj: 1. lahko; 2. srednje težavno; 3. težavno; 4. zelo težavno; 5. skrajno težavno. Poleg tega je za vsako stopnjo obstajala še oznaka »težje« ali »lažje«. Tako

ustreza najvišja stopnja, to je »težka peta stopnja«, skrajnim zmogljivostim, ki so dane človeku kot premagovalcu skale. Ker pa je plezanje z umetnimi pripomočki (kot rečeno, ne za varovanje, temveč kot pomoč za vzpon) že obstajalo, je Welzenbach dodal še eno stopnjo, šesto namreč. Pomenila je, da se s tem načinom morejo obvladati mesta, ki so prosti pleži nedostopna. Zmota leži tedaj v naslednjem: šesta stopnja kot višja od pete bi bila upravičena le tedaj, če bi tista mesta izredni plezalci še zmogli v prosti pleži. To pa ne gre, ker pač terjajo umetnih pomagala, če naj jih zmoremo. Bistvo novega sistema je posebna tehnika, ki skalno steno opremi s takimi pripravami, da plezalcu omogočijo napredovanje in sicer povsem drugače kot pri prostem plezanju. Zmotno je tedaj označevati smer druge težavnostne stopnje s šestico, če vsebuje mesta, ki v prosti pleži (torej pete stopnje) niso preplezljiva. Novi sistem bi si moral najti posebne oznake, npr. umetna preplezljivi-

vost v dveh stopnjah: 1. splošne umetne smeri; 2. težje umetne smeri.

Jasno je, da je največja še nepremagljiva težavnost za prosto plezajočega s peto stopnjo. Nad njo je narava človeku postavila meje, če odmislimo primere nore drznosti ali enkratna dejanja v najhujši sili in enaka dosežka dopiranega človeka (doping = umetna sredstva, ki naj organizmu omogočijo nadnormalne, čeprav kratkotrajne dosežke). Vendar ne smemo takih nadvse redkih primerov vključevati v nobeno splošno klasifikacijo.

Toda vrnimo se k naši temi! Če bi hoteli tako umetno kot prosto pležo zajeti z istim merilom težavnostnih stopenj, bi prišlo do naslednje ugotovitve: skrajno težavno mesto, torej petica, postane z umetnimi pripomočki manj težko, postane potemtakem štirica. Če število klinov pomnožimo, je to tretja stopnja. In če klinov zabijemo še več, lahko dobimo zavarovano stezo, dostopno tudi gorskim popotnikom.

Ko tedaj drži, da na vpisani način iz petice pride do štirice, nastane vprašanje, v čem je potemtakem vzvišenost umetnega plezanja? Edinole nova oznaka, npr. »umetna peta stopnja« (ki bi ustrezala sedanji zmotno poimenovani šesti stopnji), bi zmoto odpravila.

V tej »umetni petici« bi bila obsežena celotna lestvica tako imenovane šeste stopnje, od najmanjše do skrajne težavnosti. Tako kake šeste stopnje ne bi bilo več. Če pa hočemo poskusiti označiti točneje premagane težave, so nam na voljo drugačne možnosti za izražanje njihove vrednosti: dolžina smeri v metrih, porabljeni čas v urah, število najtežjih mest ter uporabljenih pripomočkov v številkah. In če na vsak način hočemo — kar pa je po mojem mišljenju nemogoče — prosto (alpinsko) in umetno (športno) plezanje spraviti na isti imenovalec, bi umetno morali označiti z dvema stopnjama, z »umetno četrto stopnjo«, in z »umetno petico«.

To razmišljanje sem na kratko zaupal gospodu Welzenbachu, ko sem ga srečal v koči pri Treh Cinah. Zdela so se mu upravičena. Toda medtem se je bilo označevanje s šesto stopnjo že tolikanj uveljavilo, da se Welzenbachu kaka izboljšava ni zdela na mestu. Naj pripomnim še naslednje: V tistih časih so smeri šeste stopnje imele malo »umetnih« mest, druga pa so bila premagana v prosti pleži. To so bili vzponi à la Comici, Cassin, Carlesso, ne pa kot sedanje z zabijanjem klinov od vstopa do izstopa. Tudi tam, kjer v skali ni počti, jih z železjem napravijo. Comicija sem na svoje dvojno naziranje o tem spomnil, ko je pisal svoj plezalski priročnik. Hotel je, da ga združim v poglavje, ki bi bilo vključeno v njegovo knjigo.

Sedaj, ko me je nek založnik pozval, naj priobčim posnetka Emilija Cimicija, ki sem jih bil zbral, obenem z uvodom o njegovi plezalski umetnosti, se mi je pričujoča tema ponovno približala. Želel bi, da bi se je posebni poznavalci te zadeve temeljito lotili.

Predem sem končal svojo knjigo o življenju Paula Preussa, tega največjega zastopnika prostega plezanja, sem štel za potrebno, pobarati najsilovitejše moderne

plezalce o nekaterih zadevah. Poglavitno vprašanje je bilo:

Denimo, da ustreza skrajna meja proste pleže težki peti stopnji, umetne pa težki šestici. Ali potem katera od obeh stopenj lahko označuje težjo in nevarnejšo plezarijo? Odgovor vseh odločilnih je bil: »Težka petica v prosti pleži! Iz tega sledi absurdna sklepna posledica, da je vrednost pete stopnje višja kot šeste, nižja stopnja tedaj več vredna kot višja. Sedanje določanje težavnosti je potemtakem zgrešeno, dokler vključuje umetno pležo v lestvico proste. Veljati mora le takšna razvrstitev po stopnjah, ki kot že povedano, priznava prosti plezariji peto stopnjo, umetni pa »umetno peto stopnjo«.

Edinole prosto plezanje more tedaj predstavljati točno opredeljene človeških zmogljivosti v premagovanju sten oz. težav v njih. Odtod sledi spoznanje o bistveni različenosti obeh načinov plezanja: prosti spada v področje alpinizma, umetni pa v šport. Vsekakor je šport velike atletske vrednote, mogoče najiminitnejši vseh športov, z alpi-

nizmom pa nima nikakega opravka, saj stoji zunaj njegovega etičnega in estetičnega pojmovanja, ki nas uči, da se na gore vzpenjamo po vseh njihovih poteh, tudi po najtežavnějšíh, vendar le prosto, tako, kot nas je ustvaril ljubi Bog, ne pa s tehničnimi sredstvi, ki povišujejo človekove naravne sposobnosti.

Naposled bi nam moralo vendarle uspeli, da alpinizem opredelimo (pojem alpinizma jasno označimo) kot vse človekove dejavnosti. Če ne, ga bodo navsezadnje pričeli zamenjavati s povsem drugačnimi vajami, denimo s plezalskim vzponom na Eiffelov stolp od zunaj ali s spuustom ob vrvi z zvonika svetega Marka v Benetkah.

Takšni dosežki pačijo pojem plezanja po steni. Plezanje je čisti in prvobitni človekov stik z goro in mu razvija številne čednosti. Veliki Preuss je imel pač prav, ko je v svoji jasnovidni modrosti trdil, da teoretično ni razlike med vzponom na vrh s pomočjo umetnih sredstev ter vožnjo z žičnico.

Prevedel F. Avčin

VARSTVO NARAVE

VREME NA KREDARICI V OKTOBRU 1968

Letošnji oktober je bil po vsej Sloveniji zelo toplel, saj so mesečni temperaturni povprečki bili znatno nad normalnimi vrednostmi. Bil pa je tudi zelo suh, kajti mesečne višine padavin so le ponekod presegle četrtno dolgoletnega oktobrskega povprečka. Srednja oktobrska temperatura zraka je znašala na Kredarici 2,7⁰. Bila je za 2,1⁰ nad povprečkom obdobja 1955—1968. Pripomniti moramo, da je na Kredarici bil oktober celo za 0,3⁰ toplejši od septembra. V zadnjih 13-ih letih je bil to drugi primer, da je bil na Kredarici oktober toplejši od septembra. Prvič se je to primerilo leta 1965.

Maksimalna temperatura je znašala na Kredarici 12,9⁰ (13. okt.), minimalna pa —5,6⁰ (19. okt.). Prva vrednost je absolutni okto-

brski temperaturni ekstrem Kredarice (po letu 1954) presegla za 1,1⁰, medtem ko je druga vrednost komaj polovica najnižje oktobrske temperature. Le-ta je bila izmerjena 31. okt. 1966, znašala pa je —12,2⁰.

V oktobru so izmerili na Kredarici skupno 61 mm padavin, kar je komaj 28 % normalne vrednosti (= 216 mm = povpreček obdobja 1955—1967). Ta množina padavin je padla v osmih padavinskih dneh, deloma kot dež, deloma kot sneg.

Snežna odeja je ležala 7 dni, njena največja debelina je merila 12 cm. Če ta podatek primerjamo s podatki o oktobrski snežni odeji v zadnjih letih, potem vidimo, da je bila letošnja oktobrska snežna odeja razmeroma skromna. Poznamo leta, ko na Kredarici v oktobru sploh ni bilo snežne odeje (1965). So bila pa tudi taka leta, ko je snežna odeja v oktobru bila

preko metra debela (1956 in 1964). Leta 1964 je merila maksimalna debelina snežne odeje celo 198 cm.

Srednja mesečna oblačnost (3,7) je bila znatno nižja kot v predhodnem mesecu, zato je bilo trajanje sončnega sija — kljub krajšemu dnevu — občutno daljše. Heliograf je registriral na Kredarici kar 183 ur sončnega sija, kar je 53 % možnega trajanja. Drugod po Sloveniji je bilo trajanje sončnega sija znatno krajše (v Ljubljani 129 ur ali 38 %).

Kakor iz opisanega povzamemo, so se septembrske jesenske klimatske poteze Kredarice podaljšale letos še v oktober.

F. Bernot

VREDNO POSNEMANJA. Raziskovalno ekspedicijo Čital 70 pripravljajo v Avstriji že za leto 1970. Cilj ekspedicije je primerjalno raziskovanje v treh delovnih supinah geologov, geodetov in etnologov. V geološki skupini bodo dr. Kurt Vohryzka (1933) in ing. Klaus Lehnert (1938), oba iz leobenske visoke šole, in ing. Sepp Kutschera (1936), ki je vodil avstrijski ekspediciji v Hindukuš l. 1962 in 1963. Geologi bodo raziskovali 600 km² okoli Tirič-Mira v Zapadnem Pakistanu. Skušali bodo izdelati geološko karto tega področja v merilu 1 : 100 000. Pri delovnih metodah bodo uporabljali prospekcijo težkih mineralov, poskusne vzorce rečnih usedlin, geokemijske raziskave, UV-svetilko, Geigerjev števec, Mercury Detector, magnetomotor in moderno kemijsko določevanje mineralov. Geodezijo bodo zastopali asistent ing. R. Kostka (1935) in ing. R. Wiederhofer, oba iz graške univerze, in cand. ing. Walter Kuschel (1941), ki se je udeležil štajerske raziskovalne ekspedicije 1966. Tudi ti bodo delali okoli Tirič-Mira. Terestrično-in fotogrametrično bodo posneli ledenik Tirič in Udren, Gul Lasht Zom in Istor Onal. Izdelali bodo karto 1 : 50 000 ali 1 : 25 000. Merili bodo tudi brzino ledenikov. Za študij oblikovitosti tal in vegetacije bodo posneli profil. S fotoposnetki bodo pomagali geologom in etnografom. Terestrično-fotogrametrične posnetke bodo delali s fototeodolitom TAF/13, 18, 16 (prof. Finsterwalder) Stereocavtograf Tehnične visoke šole

v Gradcu bo posnetke »izvrednotil«.

Etnografsko skupino sestavljajo dr. Karl Gratzl (1934), sociolog in anglist iz graške univerze ing. Roger Senarclaus de Grancy 1938, udeležene avstrijske ekspedicije v Hindukuš, in zdravnik, ki še ni izbran. Naloga etnografov: Študij tipov in strukture naselij v dolini Mastey, in Turikho; študij domačij, tlorisov, notranjščine in gradbene konstrukcije, šege in navade (družina, rodbina, rod-clan); domača obrt, ljudska literatura.

Osem avstrijskih še mladih znanstvenikov bo torej šlo na svoja dela v Hindukuš. Tako bo Avstriji tam pripadlo to, kar je Nemcem po zaslugi Thyssenove ustanove v Himalaji. Samo mesto Graz je doslej poslalo v Hindukuš šest ekspedicij. Letos so tam Gradčani Hans Schell, Göschel in ing. dr. Rudolf Pischinger. Radi bi prišli na 6050 m visoki Atak Zom, Istor-o-Nal (7389 m) in Saraich (6216 m). Če jim bo sreča mila, bodo stopili še na Avi Zom (6477 metrov) in Buni Zom 6543 m).

IZ PLANINSKE LITERATURE

OB PLANINSKIH IZDAJAH MARIBORSKE ZALOŽBE »OBZORJA«

Zadnja leta mariborska založba »Obzorja« razveseljuje ljubitelje planinske knjige z založniškim programom v rubriki »Domače in tuje gore«. Izšle so tri knjige: Dr. Juliusa Kugyja »Delo, glasba in gore«, Hermanna Buhla »Nanga Parbat« in ponovno Kugyjeva »Iz življenja gornika«. Že imena avtorjev jamčijo kvalitetni izbor del svetovne planinske književnosti. S tem sestavkom želim opozoriti planinsko javnost na planinsko izdajateljsko dejavnost založbe »Obzorja« in pripisati nekaj opomb in sugestij k tej za planince dragoceni založniški dejavnosti.

»Delo, glasba in gore«, drugo Kugyjevo delo, je izšlo v originalu l. 1931. V slovenščino ga je prevedel znani alpinist, pisatelj in Kugyjev častilec prof. dr. France Avčin. Ni treba posebej poudarjati, kdo je bil Kugy, kaj je storil za sloves Julijskih Alp in domačih gorskih vodnikov. O tem govore njegova književna dela. Kugy je še danes pojem planinske književnosti, ki odseva iz ubranih vrstic njegove navezanosti »na nje, ki so se dvigale na obzorju«. Pričujoče knjižno delo je življenjska zgodba dr. Kugyja, trgovca in pravnika, glasbenika in planinca, od mladih nog do zrele starosti. Nekatera otroška čuteča poglavja se

v skupni podobi prijetno bero, saj v njih bije Kugyjevo srce. Slovstveno oceno je ob izidu nemškega originala podal dr. Josip Tominšek v Planinskem Vestniku l. 1932. Njegove ugotovitve veljajo še danes. Kugyjeva beseda je preživela desetletja in s čutečo prizadetostjo bogati še danes. Delo se priporoča v branje predvsem mladini, pa tudi neplaninec jo bo rad vzel v roke. Prevod odlikuje lep jezik prevajalcev Lilijane Avčin in Franceta Avčina in odlične fotografije prof. Janka Ravnika. Barvni posnetek (foto Avčin) simbolizira Kugyjevo zamaknenost v oboževane gore v Trenti.

Hermanna Buhla je prevedla Lilijana Avčin. Avtor v preprostemu, a klenemu jeziku opisuje svojo mladostno pot skozi kamine Dolomitov preko ledenih vertikal Centralnih Alp, tja do življenjskega vzpona na Nanga Parbat in tragičnega konca na Čogolisi, ki ga po zapisih že pokojnega Hermanna Buhla opisuje njegov soplezalec na zadnji poti Kurt Diemberger. Gore dajejo mnogo in mnogo zahtevajo, kadar se jim zazdi dovolj. Kako majhni smo v gorskih močeh, da celo on, Hermann Buhl, pojem himalaizma, umre v njih, zveni refrem v poslovnih besedah prijatelja in soplezalca Diembergerja. Delo opremljajo posnetki sten, v kateri je Hermann Buhl zapisal svoje ime in posnetki odprave na Nanga Parbat in Broad Peak — Čo-

goliso. Knjigo je opremil Janez Vidic.

Tretja knjiga mariborske založbe »Obzorja« je Kugyjevo delo »Iz življenja gornika«. V slovenskem prevodu je izšlo že drugič. Prvič ga je izdala Planinska Matica l. 1937 v prevodu Mire Debelakove. Drugi slovenski prevod Lili-jane Avčnin in dr. Franceta Avčina je razširjen z novimi poglavji, kakršna so v originalnem obsegu. Prva slovenska izdaja je bila namreč s Kugyjevim dovoljenjem nekoliko skrajšana in prilagojena opisom samo slovenskih gora. Tudi za oceno tega dela velja slej ko prej literarna ocena dr. Josipa Tominška, objavljena v PV 1926 in PV 1929, saj je to Kugyjevo delo v resnici najboljše v njegovem knjižnem opusu, ki obsega sedem del.

Založba dolguje naročnikom za l. 1967 še Mathiasa Rebitscha knjigo »Srebrni bogovi na Illianpu«, za l. 1968 Kugyjevo, »Iz minulih dni« in Jamesa Ramseya Ullmana knjigo »Tensing«, biografijo najslavnejšega šerpe in enega članov zmagovite angleške odprave na Mount Everest l. 1953. Založba »Obzorja« opravlja torej s svojo samostojno zbirko »Domače in tuje gore« za slovensko planinstvo posebno kulturno poslanstvo. Ker ta založba ni osamljen primer izdajatelja planinske literature (Mladinska knjiga je izdala Avčnina »Kjer tišina šepeta«, Janka Mlakarja »Iz mojega nahrbtnika«, Cankarjeva založba dr. Mihe Potočnika »Srečanja z gorami«) obstoji določena potreba po koordinaciji izbora domače in tuje planinske književnosti.

Seveda pa ne sme iti samo za prevode, ampak za vzporedno razvijanje domače planinske literature, ki jo trenutno goji edino Planinski Vestnik. V založbi »Obzorja« pogrešamo domačih planinskih knjig, ki jih je pisala roka našega človeka, alpinista ali planinca. Poleg ponatisov že znanih člankov iz Planinskega Vestnika izdajamo tudi sveža, izvirna dela. Ekspedicijska literatura angleških in francoskih odprav v slovenskem prevodu je šla dobro v promet. Zato morda ne bi bilo napak izdati zbornik odprav komisije za odprave v tuja gorstva, saj smo v zadnjih letih doživeli pravo ekspanzijo slovenskega ekspedicionizma, imeli štiri ali pet kavkaških odprav, alpinado v Pamirju, odpravo v

južnoameriške Ande, na Spitzberge in na Hindukuš, da Kangbachena ne omenjam. Gradiva bi bilo dovolj za zanimivo knjigo. Naj ne moti dejstvo, da junaki sten niso moške peresa, saj tudi npr. Hermann Buhl ni bil. Ob pomoči uredniškega peresa, bi se dalo odpraviti tudi to pomanjkljivost.

Koliko panoram slovenske gorske pokrajine še kliče k opisu in zalozbi!

Posebno poglavje je izdaja fotoalbumov. Seveda brez izdaj na finem papirju ne gre. Izdaje pa so potrebne, in še kako tudi v turističnem pomenu besede. Naj bi se založniški program »Obzorja« razširil in se s tem obogatil.

T. Strojín

NAJVEČJI STREHASTI PREVIS je — vsaj v Alpah — v spodnji četrtini severne stene Zapadne Cine. Belkasto-rumena streha visi 50 m onstran vertikale. Že pred 30 leti si jo je ogledoval Riccardo Cassin, l. 1964 pa so se z njo resno poskusili Uher in Scheffler ter filmski team za Brandlerjev film »Sensation Alpen« (1966). Zdaj so trije plezalci to streho končno zmagali s 120 svedrovci in 150 normalnimi klini od 22. junija do 2. julija 1968. Bili so Gerhard Baur iz Friedrichshafena in brata Erich in Walter Rudolf iz Kemptena. Do 29. junija so se vsi trije vsak večer spustili iz stene in prespali v šotoru pod steno. Zadnje tri noči pa so prebili v steni.

PIZ-DE-CIAVAZES v skupini Sella je zaslovel pred 10 leti s smerjo Micheluzzi—Castiglioni. Ocenila sta jo V+ in VI—. 23. maja 1968 jo je ponovil drugi samohodec mladi Reinhold Messner v poltretji uri. Prvi jo je sam ponovil Cesare Maestri, dolomitski »pajak«, v 8 urah l. 1956. Maestri, eden najdržnejših samohodcev, vsekakor pa najsistematičnejši!

AIGUILLE DIBONA v Dauphinéji ima dokaj znano južno steno. Sept. 1967 sta Francoza Pierre Chapoutot in Bernard Wyns preplezala to novo smer v levem delu stene. Skala je trdna, plezanje večji del prosto, nekaj mest VI, 40 klinov, od katerih sta jih 20 pustila v steni. Aiguille Dibona je v Dauphinéji prava plezalska gora, znana po najboljši prakamenini. Omenjena smer je rešila sistem izredno

strmih plati v srednjem delu stene in s tem zadnji problem tega zanimivega špika.

BISCHOFSMÜTZE (2455 m) ima svoje ime po obliki. Res je videti kot škofova kapa, najznačilnejši vrh znanega Gosaukamma v Dachsteinu. Velika in Mala Škofova kapa tvorita jugozapadni odcip glavnega grebena, Velika kapa je tudi najvišji vrh v grebenu, obenem pa najbolj zaželeni cilj alpinistov. Med obema vojnama je Mützenschar-te, po kateri sta že l. 1879 pristopila gorska vodnika iz Ramsau Auhäusler in Steiner ter splezala na Grosse Bischofsmütze. Naslednja naveza Isslerin Sattler v istem letu ni uspela. Isto leto so prišli Italijani, med njimi sam grof Alfred Pallavicini s Santom Siorpaes in Archangelom Dibono, najboljšima vodnikoma iz Cortine d'Ampezzo. S Pallavinicijem sta bila še Anton Posselt-Csorich (Čorič) in Heinrich Ritter von Rumpler. Dvema »od stanu« (plemičema) je kljub najboljšemu plebejskemu vodstvu uspelo priti le na Kleine Bischofsmütze. Direktno smer čez severno steno Kleine Bischofsmütze sta zmogla 70 let kasneje Willy End in Hans Dubovy, tri leta po prvi svetovni vojni. Za 460 m visoko steno sta rabila 7 ur in jo ocenila s VI.

DIETRICH HASSE, eden izmed članov naveze, ki je pred desetimi leti vzdignila veliko prahu, češ da tak ekstremizem nima s pravim alpinizmom nobenega opravka, je zadnje čase spet aktivnejši. Končal je biologijo, se oženil, si uredil življenje, se

ukvarjal s teoretičnimi in idejnimi vprašanji alpinizma, lani in letos pa se je poskusil s težjimi smermi v Dolomitih, obenem pa ga srečujemo med Hiebelerjevimi sodelavci pri »Alpinismusu«. L. 1968 je bil za veliko noč na Capriju in odtlej se ukvarja z mislijo, da bi pleziral po obmorskih pečinah — 200 m so visoke tam — ki še nobena menda ni preplezana. Hasse je tudi naš dobri znanec, dokaj dobro pozna Slovenijo in deloma Jadran. O njem je Hiebeler zapisal med drugim: »Hasse je tečen, trmast sodelavec, kakršnega še nisem srečal. Štrapaciral' mi je uredniške živce, tako da sva se sprla... prava reč, takle dolomitski ,zabijač'. Toda l. 1960, dve leti po direktissimi v Cini, je bil prvi na 6843 m visokem Koh-i-Bandakar (o tem je predaval v Sloveniji), to je tedaj, ko Hindukuš še ni bil cilj poročnih potovanj za povprečne alpiniste. Nato je prevzel za menoj redakcijo 'Bergkamerada', pa se tu ni postaral, kar me je zelo veselilo, imel je kot novinec preveč ognja v sebi. L. 1964 ga je prevzel DAV, Hasse se je obnesel, vendar so ga še isto leto ,izkrcali'. V tem času je ponavljal v Punta Tissi severozapadno steno smer Philipp Flamm (VI+) in to z Lehnejem, tovarišem iz Cine l. 1958. Nista bila v formi, zabijala sta, vrtala sta v najtežjih ,prostitih' mestih — in se vada, odnehala. Zato je treba poguma, več poguma kot za zabijanje. — Odločil sem se, da se mu približam kot človeku in da ga bolj razumem. — Plezati je začel v Elbsandsteinu, bil zaradi plezanja v češkem delu celo šest tednov na Češkem zaprt. L. 1953 je maturiral, se vpisal na tehniško univerzo, emigriral iz DDR in nato študiral geografijo, biologijo in geologijo pa še politiko in alpinizem in tako se je diploma zavlekla do l. 1963. Iz Münchena je šel v Stuttgart, kjer zdaj uči na gimnaziji. Za seboj ima mnogo najtežjih tur v Vzhodnih in Zahodnih Alpah. Zdaj ga nenavadno čislam in ga štejem med svoje prijatelje.«

ANATOLIJ KUSTOVSKIJ, Moskvič, je l. 1966 vodil navezo v severni steni Pik OGPU v Pamiru v smeri, ki jo imenujejo pamiška di-

rettissima. Kustovskij je strojni inženir, star 43 let, pleza od svojega dvajsetega leta. L. 1957 je preplezal severno steno Šelde v centralnem Kavkazu, l. 1964 zahodno steno južnega vrha Užbe in severovzhodno steno Pik Engels.

GHM (GROUPE DE HAUTE MONTAGNE), ekskluzivni alpinistični klub v Franciji, sprejema kakor ÖAC v Avstriji samo najuspešnejše alpiniste med svoje člane. Je edini zahodnoevropski klub te vrste, ki je podrl »železno zaveso« in sprejema tudi sovjetske alpiniste. Poročali smo že pred leti, da je član GHM moskovski znanstvenik Boris Garf, star 61 let. L. 1968 pa sta bila sprejeta M. Kheigiani iz Tbilisija in Vjačeslav Oniščenko iz Moskve, ki sta l. 1967 preplezala Pointe Walker v 16 urah in to deloma po novi smeri. Članstva v GHM, najuglednejšega alpinističnega kluba, se lahko veseli tudi Čeh Zdenko Zibrin, o njegovih uspehih v Alpah smo redno poročali. Sovjetski alpinisti so bili leta 1968 v Treh Cinah in v Civetti, znamenje da ne mislijo ležati na lavorikah iz l. 1967.

ALPINISTIČNA KRONIKA, kolikor lahko tako imenujemo tudi tehnične opise smeri, je po treh letih doživela redakcijsko reformo tudi v »Alpinismusu« (o spremembi v »La Montagne« smo že pisali). Na željo mnogih bralcev »Alpinismus« ne bo objavljal izčrpnih tehničnih opisov v rubriki »Kronika«. Kdor bi opis želel imeti, se lahko obrne na redakcijo in priloži za odgovor 30 pfenigov.

MOUNT STALIN (2900 m) je v kanadski provinci British Columbia v pogorju, kjer imata svoja vrhova tudi Churchill in Roosevelt. L. 1942 je ameriška armada (35. regiment Engineer Corps) s cesto prodrla v to neraziskano pogorje in krstila vrhove po treh zavezniških šefih. Strateška važnost te Alaske-Highways ni dovolila, da bi pogorje kdo natančneje raziskoval. Šele l. 1960 so »Royal Fusiliers« angleške armade organizirali ekspedicijo v Kanado. Vodil jo je Captain Richard Jonas. Bazni tabor so postavili ob jezeru Vokkpaš (1225 m), 34 km od te ceste in

16 km od zaledenele Mt. Stalin. 20. avgusta 1960 so se poskusili angleški »strelci« s Stalinom in prišli na oba vrhova, kar jih je opogumilo, da so tam okoli stopili še na 13 deviških vrhov. Je pa ostalo 45 vrhov nad 2600 m in 9 nad 2800 m še neobiskanih. Mount Churchill je visok 3200 m, prav toliko Roosevelt. Stalinu so prisodili najvišji vrh med temi tremi, ime pa je ostalo seveda tudi po l. 1961, ko je Stalinovo ime tudi po gorskih vrhah brisala destalinizacija.

HANS ACKERMANN, DIREKTOR UPRAVNEGA SODIŠČA V MÜNCHENU, je znanec mnogih naših planinskih in turističnih delavcev posebno v desetletju 1950—1960. Avgusta 1968 je praznoval šestdesetletnico. Ob tej priložnosti so se njegovi prijatelji spomnili njegovih zaslug za vzpostavitev DAV v Münchenu. Njegova pobuda je tudi pripomogla k obnovi znamenite planinske knjižnice v Münchenu. Priredil je tudi več razstav planinskih umetniških slik, izborov planinskih filmov in predavanj. V DAV je bil blagajnik več let, zdaj je še vedno predsednik sekcije Hochland.

SKUPŠČINA CAI 1968 se je zbrala konec maja 1968 v Firencah. Navzoči so bili predstavniki 128 sekcij od 260, to je 221 delegatov, ki so predstavljali 423 glasov od 586 možnih. S 390 glasovi je bil ponovno izvoljen za predsednika Renato Chabod, v mladih letih znan plezalec. Med znanimi odborniki je tudi Riccardo Cassin. Naše gospodarje bo zanimalo, da so italijanske kočje strogo kategorizirane in da so cene za člane mnogo nižje (pri nočitvah polovične, pri jedeh in pijačah od 15 do 25 $\frac{0}{0}$). Cene za vse, kar kočje nudijo, so objavljene tudi v glasilu CAI »Rivista Mensile«. 20 dkg polente dobi član v kategoriji C za 70 lir, v D za 110 lir, pasta asciutto za 350 oz. 400 lir, enotni menu pa stane za člane v kategoriji B 1150 lir.

SPITZBERGI so v predpolarnem področju za planinca najmikavnejša dežela. Videti so, kakor da bi se Alpe do višine 2500 m pogreznile v morje. Imajo 62 000 km² površine, za pol-drugo Švico. Od severnega te-

čaja so oddaljeni 1200 km. Odkril jih je 17. maja 1596 Holandec Barents. Imenoval jih je Spitzberge zaradi številnih špirov in vrhov. Baje so bili na Spitzbergih pred Barentsom že Rusi oz. Vikingi. — Komaj še vemo, da smo bili na Spitzbergih tudi Slovenci — po svojih alpinistih. Ekspedicija je šla mimo nas kar preveč neopazno.

ALPINISTIČNI JUBILEJI v letu 1968 so bili med drugimi tudi tile: L. 1918 je W. Harper s tovariši prvi stopil na Mt. Mc. Kinley na Alaski (6239 m). Isto leto sta bila Allwein in Idrjčan ing. Erwin Schneider kot prva s smučmi na Himalaji na 5700 m visokem Kok-Su-kurbaši, v Srednjem Pamiru. L. 1938 so Harrer, Heckmair, Kasperek in Vörg prvi preplezali severno steno Eigerja. L. 1888 je Mummery že stal na vrhu Koštan-Taua (5145 m).

AKLIMATIZACIJA je zdaj spet v ospredju športnega pisanja in športne medicine, saj stojimo pred olimpijskimi igrami v Mexico City, ki stoji na višini 2300 m. Športniki bodo tu stali pred novimi problemi, saj se bodo borili za rekorde in medalje v višini naših Grintovcev, bolgarske Rile ali češke Tatre. Da se je v gorah treba aklimatizirati, je gotovo, saj se le malokateri prve dni bivanja v gorah počuti tako kakor potem, ko se privadi. Za kaj gre, smo že večkrat pisali po najnovejši himalajski literaturi. Ponavadi živimo v okolju, kjer znaša zračni pritisk 650 do 760 mm (Torr). V zraku je približno 20% kisika (O₂), tako da znaša delni pritisk 750 do 760 torrov. Ostala sestavina zraka je dušik (N₂). Čim više gremo, tem bolj pojema zračni pritisk in znaša pri 2000 m 600 torrov, pri 4000 do 450, pri 6000 pa še 350 torrov. Zračni sestav ostane seveda ves čas enak, to se pravi, pritisk kisika (O₂) z višino pojema, in pljuča ga prihaja vedno manj. Iz pljuč prihaja kisik v kri in to tem hitreje, čim večja je diferenca med količino kisika v zraku in količino kisika v krvi. Čim manj je torej pritiska kisika v zraku, tem manj je pogojev, da ga sprejema kri. Pri tem mehanizmu bi organizem moral čutiti razliko v preskrbi s kisikom že pri relativno majhnih spremembah vi-

šine. Vendar do tega ne pride, ker se kri aktivno močno veže z O₂. Do višine 5000 m je kri s kisikom preskrbljena še do 80%, šele nad to mejo pa potrebna nasičenost s kisikom naglo pojema. Telo mora takoj poseči po izravnalnih posegih, da bi imelo dovolj O₂ tudi pri neugodnih okoliščinah. Kri mora začeti hitreje krožiti, da bi se v pljučih česče regenerirala. To doseže z zvišanim pulzom (ritem srčnega bitja) in s pospešenim delovanjem srca, kar se očituje v zvišanju krvnega pritiska. Narasča tudi število vdihov, človek globlje posega po sapo. Te spremembe se vrše verjetno po živčnih refleksi. Refleksne spremembe pa morejo trajati kvečjemu dva do tri dni, nato mora priti do organskih sprememb. Organske spremembe po dveh ali treh dneh še niso do kraja izoblikovane, zato pride do mojnega nazadovanja, do določenih motenj, preden nastopi dejanska aklimatizacija.

Aklimatizacija je v bistvu v tem, da se pomnoži količina krvi, predvsem rdečih krvnih teles. S tem se tvori večja transportna kapaciteta, ki potem spet obvlada potrebno skupno količino O₂. Istočasno pa gredo utrip, dihanje in krvni pritisk spet na normalno vrednost. Aklimatizacija traja 2 do 3 tedne in je odvisna od višine, na kateri živimo. Za vsako višino se moramo nanovo prilagoditi. Pride pa višina, ko se telo ne more več prilagoditi, ko pride samo do refleksnih mehanizmov, z njimi pa utrujenost, izčrpanost in končno — zlom. Zato te višine ponavadi imenujemo — smrtno cono. V njej ni možno dalj časa živeti. Popolna aklimatizacija je možna do 5000 m. V teh višinah ljudje še lahko stalno živijo (v Boliviji, v Peruju, Girkhe v Himalaji).

Pri aklimatizaciji igrajo vlogo še drugi pojavi: spreminja se celično tkivo, kemične lastnosti krvi, presnova kisika v tkivu, učinek mraza in drugo, kar je laiku težko razumeti. Akutna znamenja »gorske bolezni« potekajo vsa od primanjkovalja kisika: tesnoba, utrujenost, brezčutnost (apatija), halucinacije, krči, razburjenost, psihične spremembe, motnje v spominu in presojanju.

Ko pride aklimatizirani človek spet na nižje višine, gredo vse prilagoditve na višje v izgubo. Krvna slika se normalizira v 1 do 2 tednih. To spet povzroča težave, nikdar pa pri spremembah ne obstane, vedno znova se je treba aklimatizirati. Čim večkrat je to človeku treba, tem hitreje in bolje mu gre od rok. Čim manj človek dela v dobi aklimatizacije, tem bolje je. Zreli ljudje se hitreje aklimatizirajo kot mladi ali starejši. V kritičnem času po 2 ali 3 dneh, ko se je treba odločiti za miren oddih, so ljudje v najboljših letih tudi manj ogroženi.

E. T. COMPTON je angleški alpski krajinar, s svojim delom povezan tudi z našimi gorami. Junija do septembra 1968 mu je OAV v svoji lepi palači v Innsbrucku posvetil razstavo, ki je obsegala 150 Comptonovih del. Nekoč ugledno glasilo »Die Zeitschrift des DuOAV« je od l. 1890 do 1920 redno prinašal Comptonove reprodukcije kot ilustracije prispevkov. Odlikujejo se po topografski natančnosti in grafičnem oblikovanju. Takratna fotografija je bila kot ponazorilo v marsičem slabša. Compton je znal v gori najti značilnost in ji dati pravo likovno podobo. Gora ni idealiziral, kljub temu pa je svojim delom znal vdihniti umetniško resnico o gorskem svetu. Rodil se je l. 1849 v Stoke Newingtonu, v londonskem predmestju. Pozneje je živel v Darmstadtu in Münchenu, nato pa v Feldafingu na Bavarskem. Imel je med alpinisti mnogo prijateljev in je z njimi odhajal na ture s skicirko v nahrbtniku. V starejših letih je skupaj s sinom prevzemal ilustracije znanih planinskih publikacij.

Ustvaril je ca. 2000 del, ki so danes raztresena po vsem svetu. Razmeroma precej jih ima arhiv OAV.

SUPPAN-DUREK (4060 m) je ena od gora v Cilo-Dagu. V istem času kakor Poljaka Kus in Mroz sta v pogorju Cilo plezala tudi Nemca Lutter Johann in Zehetner. 26. avgusta 1967 sta prva prišla čez 400 m visoko vzhodno steno gore Suppan-Durek. Porabila sta 4 ure. Za steber desno od tod, ki sta ga ocenila s IV—V, sta rabila 7 ur.

Sava Kranj

standard

izdeluje kvalitetno umetno usnje

**TISKARNA
JOŽE
MOŠKRIČ**

LJUBLJANA, Nazorjeva 6
Telefon 21-296

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigoveških črk

ETIKETE

v vseh barvah in barvnih folijah

INTERTRADE

Podjetje za
mednarodno trgovino

LJUBLJANA

CENTRALA V LJUBLJANI,
Titova cesta 1/III

Pospeševanje zunanjetrgovinske izmenjave. Posredovanje pri izvoznih in uvoznih poslih

Posredovanje in organizacija izvoza industrijske opreme, investicijskih del in storitev ter industrijske kooperacije
Mednarodna trgovina in financiranje izvozno-uvoznih poslov

Brokeri za nakup in prodajo plovnih objektov

Zastopstvo inozemskih tvrdk v Jugoslaviji in jugoslovanskih podjetij v inozemstvu

Predstavništva v Jugoslaviji:

Beograd, Zagreb, Rijeka

Predstavništva in podjetja v inozemstvu:

Severna Amerika	— New York
Južna Amerika	— Bogotá
Indija	— New Delhi, Bombay, Madras in Calcutta
ZAR	— Cairo
ČSSR	— Praga
Norveška	— Oslo
NDR	— Berlin

slovenija

avto

LJUBLJANA, PREŠERNOVA 40

export-import in zastopanje tujih firm

trgovina na debelo in drobno z motornimi vozili,
gradbenimi stroji, servisno opremo, bicikli, in vsemi
pripadajočimi nadomestnimi deli
servis in remont za motorna vozila

Predstavništva:

Beograd, Ul. 27. marta 66
Rijeka, Borisa Kidriča 58/a
Novi Sad, Trg Svetozara Markovića 5